

ЗА ЩО ВБИЛИ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ЯК ПРИПИНИТИ СВАВОЛЮ
МІСЦЕВИХ КНЯЗЬКІВ

СКІЛЬКИ КОШТУЄ МЕТР
УКРАЇНСЬКОГО КОРДОНУ

Тиждень
український www.tyzhden.ua

ВАЛЕРІЙ ШЕВЧУК
ПРО
АНТИКУЛЬТУРНУ
ДЕРЖАВНУ
ПОЛІТИКУ

№ 17 (182) 29 КВІТНЯ – 5 ТРАВНЯ 2011 р.

УКРАЇНА ОЧИМА ЗАХОДУ

**Сприймання України
як «частини російсько-радянського
світу» послаблює Європу і відкриває
шлях екстремальним
сценаріям на сході континенту**

The
Economist

Featuring selected content
from The Economist

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

Оновлений *Accord* Щойно з автошоу в Женеві

HONDA
The Power of Dreams

Придивіться! На блискучій поверхні ще можна побачити спалахи фотокамер, а у просторому салоні почути захоплені відгуки. Так швидко цей автомобіль було доставлено з міжнародного автошоу! Знайомтесь – Honda Accord щойно з автошоу в Женеві:

- оновлений зовнішній вигляд;
- поліпшена аеродинаміка кузова;
- покращена шумоізоляція;
- ще більш економічний двигун;
- кращі налаштування підвіски;
- автоматичний контроль дальнього світла;
- біксенонові фари з активною системою освітлення поворотів;
- нові матеріали салону.

Ці та інші удосконалення оновленого Honda Accord уже чекають на Вас.

Офіційний дистриб'ютор «ТОВ Хонда Україна».

Продаж продукції Honda здійснюється через мережу уповноважених дилерів:

Київ, ПРАТ «ДНІПРО МОТОР ІНВЕСТ»
вул. Якутська, 14, тел.: (044) 205-59-66
Київ, ТОВ ВК ФК Компанія «ЛЕВ»
вул. Скляренка, 13, тел.: (044) 207-37-07
Київ, ТОВ «ПРАЙД-АВТО ЦЕНТР»
вул. Кіровоградська, 6-8, тел.: (044) 590-58-58
Вінниця, ТОВ «АВТОЦЕНТР ПОДІЛЛЯ»
Хмельницьке шосе, 145, тел.: (0432) 55-20-94
Дніпропетровськ, ТОВ «ДНІПРОМОТОР»
вул. Космічна, 6, тел.: (056) 726-67-00
Дніпропетровськ, ТОВ «САТЕЛІТ МОТОРС»
вул. Малиновського, 126, тел.: (056) 376-10-00
Донецьк, ТОВ «ДОНБАС-МОТОР»
просп. Ленінський, 55г, тел.: (062) 210-02-00
Донецьк, ТОВ «ЮЗ МОТОРС»
вул. Челюскінців, 275, тел.: (062) 381-80-25
Запоріжжя, ТОВ «МАКФОРТ»
вул. Леонова, 12, тел.: (061) 289-13-07
Івано-Франківськ, ТОВ «КАРПАТИ МОТОР»
вул. Ребета, 4в, тел.: (0342) 50-78-71

Кіровоград, ТОВ «ОМЕГА-ТЕХНО»
просп. Винниченка, 2, тел.: (0522) 32-00-12
Луганськ, ТОВ «МАКСІ МОТОРС»
вул. Линьова, 112б, тел.: (0642) 93-55-60
Луцьк, ТОВ «ЛУЦЬК-ЕКСПО»
вул. Дубнівська, 12, тел.: (0332) 28-44-40
Львів, ТОВ «АРІЯ МОТОРС»,
вул. Героїв УПА, 80, тел.: (032) 245-25-45
Миколаїв, ТОВ «АВТОДОМ-НИКОЛАЄВ»
вул. Космонавтів, 81/1, тел.: (0512) 58-14-92
Мукачеве, ТОВ «АВТО АКОРД»
вул. Автомобілістів, 3, тел.: (03131) 380-70
Одеса, ТОВ «СПЕЦАВТОТЕХНІКА ЦЕНТР»
пл. Катерининська, 5, тел.: (048) 738-54-54
Одеса, ТОВ «ВіДі Дрім Моторз»
вул. Радісна, 2/4а, тел.: (048) 734-52-52
Полтава, ТОВ «АЙКОН-АВТО»
Київське шосе, 31а, тел.: (0532) 68-46-46
Рівне, МПП «Вік-Експо»
вул. Пухова, 85, тел.: (0362) 46-06-06

Деталі на сайті www.honda.ua

Севастополь, ТОВ «ДУЕТ-1»
вул. Генерала Хрустальова, 84, тел.: (0692) 94-47-00
Сімферополь, ПП «АВТОЦЕНТР-М»
вул. Київська, 187, тел.: (0652) 70-77-77
Тернопіль, ТОВ «ТЕРКО АВТО МОТОРС»
вул. Об'їзна, 23а, тел.: (0352) 47-70-01
Харків, ТОВ «АКТИВ-ТРАНС ХАРКІВ»
вул. Залютинська, 4, тел.: (057) 37-22-999
Харків, ТОВ «АЛЬФА МОТОРС»
вул. Шевченка, 67, тел.: (057) 704-10-22
Херсон, ТОВ «АВТОДОМ-ХЕРСОН»
вул. Нафтовиків, 15, тел.: (0552) 23-02-01
Хмельницький, ТОВ «ФОРСАЖ АВТО»
Львівське шосе, 38, тел.: (0382) 72-68-00
Черкаси, ТОВ «АВТОГОР»
вул. 30-річчя Перемоги, 7/2, тел.: (0472) 65-72-52
Чернівці, ТОВ «АВТОПЛАЗА»
вул. Хотинська, 33а, тел.: (0372) 55-66-99

Фото тижня
Башар капут?

4 (Про)російська пастка
Навіяно візитом Медведєва: небезпеки «легкого» шляху для української влади

6 Запопадлива пам'ять
Чому заговорив Марчук

8

10 Юрій Макаров:
думки в реакторі

12 Не Росія
Чому Захід не розуміє, що таке Україна

18 Ігор Лосєв:
вони дограються

20 Віктор Замятін
про ментальну прірву

22 Нова антифеодальна боротьба
Як припинити сваволю місцевих князьків

24 Торжество руйни
Кому було вигідне вбивство Вадима Гетьмана

26 Контрабанда ponstör
Як приватизують, митний кордон

32 Мовчання еліт
Чому радикалізується Європа

36 Слово проти глобаліапсусів
Розумно про глобальне

38 Серце в п'яти
Як зловмисники залякують жертв через інтернет

40 Мала держава з великим духом
Формула успіху Словенії

44 Спроба порятунку
220 років тому Сейм Речі Посполитої ухвалив Конституцію – першу в Європі й другу у світі після американської

48 Операція «Флот для України»
29 квітня 1918 року на Чорноморському флоті вперше замайорили синьо-жовті знамена

52 Валерій Шевчук
про темну добу

54 Гроші на кадри
Чи є в Україні кінопродюсери

58 В епіцентрі – людина
Російський режисер і драматург Александр Міндадзе про роботу над стрічкою «В суботу» і про те, чому він знімає тільки за своїми сценаріями

62 Увічливість королів
Тиждень у Копенгагені

Тиждень

№17 (182) 29.04–5.05.2011
Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступники головного редактора
Ростислав Павленко, Наталія Петринська
Оглядачі Юрій Макаров, Дмитро Вовнянко, Андрій Дуда
Редактори Жанна Безп'ячук, Дмитро Лубенко, Вячеслав Дарніянц, Роман Кабачій, Дмитро Крапивенко, Ігор Кручик, Андрій Лаврик

Журналісти Богдан Буткевич, Інна Загородня, Олександр Михельсон, Аліна Пастухова, Олена Чекан
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Ганна Єрмакова, Тимофій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чекмєнов, Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломажін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Літературні редактори Юрій Бедрик, Лариса Мінченко, Марина Петрова
Коректори Росіна Ларіна, Ірина Павленко

Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Олена Андрєєва
e-mail: andreeva@ut.net.ua
тел.: 067 407-10-89
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашейда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідцтво про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2
Адреса редакції та видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37

E-mail: office@ut.net.ua.
Тел.: (044) 351-13-00
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 114262
Наклад 41 500
Номер підписано до друку 27.04.2011 р.
Виходить щотижня.
Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. Редакція може не поділити думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на сірому тлі, публікуються на комерційній основі

Башар капут?

Де-юре в Сирії скасовано надзвичайний стан, що тривав 48(!) років. Однак це не принесло країні спокою і примирення. На противників президента Башара Асада суне бойова техніка, солдати стріляють на ураження. У кривавих сутичках загинуло вже понад 450 осіб. Світова спільнота спостерігає і закликає до припинення насильства. Російська пропаганда схвалює придушення – Москва традиційно на боці авторитарних режимів. Україна обмежується закликом до своїх громадян не відвідувати Сирії.

Фото: AP

21 квітня
Олега Блохіна
призначено тренером
збірної України з футболу

22 квітня
Рада з другої спроби ухвалила
закон про вивішування
червоних прапорів 9 Травня.
Західноукраїнські міськради
ігноруватимуть його вимоги

23 квітня
У США ув'язнили
скандального пастора
Террі Джонса, який
спалює Корани

(Про)російська пастка

вної Ради відбулися найближчої неділі, за ПР проголосували б 13,9% опитаних (серед тих, хто збирається таки прийти на дільницю, прихильників ПР 27,5%). Практично на рівень можливого нового прохідного бар'єра (5%) опустилися нинішні офіційні союзники ПР: рейтинг КПУ – 3,2% (6,2% від тих, хто голосуватиме), «Сильної України» Тігіпка – відповідно 2,8% і 5,5%.

Натомість кількість прихильників опозиції зростає. І навіть якщо влада сподівається на «спецтехнології» на виборах, відпрацьовані під час місцевої кампанії 2010 року, вони здатні забезпечити їй лише піррову перемогу. Таку, після якої починаються виступи, протести, лунають вимоги перерахунку голосів та інші «загрози стабільності».

Утім, час до перегонів іще є. Теоретично можливо, що, як висловлюються члени уряду, «народ відчує результати реформ» і влада поверне підтримку громадян. Або навчиться розповідати про результати своєї діяльності зрозуміліше, а її слова менше драгуватимуть (коли запевняння урядовців різко контрастують із реальністю). Або справді, як обіцяє дехто з її представників, буде відкритішою до співпраці з громадянами.

Однак такий шлях потребує чималих зусиль можновладців, а головне – над собою, зміни звичок і ставлення до людей, яких можна купити, залякати чи обдурити за допомогою маніпулятивних технологій. Якщо влада зможе це зробити, то буде неабияке досягнення.

А втім, укорінені звички усунути дуже важко. Тож закрадаються підозри, що спершу будуть спроби зробити як завжди, сприймаючи людей як меншовагтисну масу з усіма окресленими вище наслідками. Але в такому разі влада наражає і себе, і країну на чималу небезпеку.

Річ у тім, що момент істини настає не тільки для України і її керівництва. Поруч серйозні внутрішні процеси переживає Росія. І йдеться не про боротьбу Путіна й Медведєва за посаду президента. Зрештою, чи є така боротьба, чи це лише вистава про людське око, чи вплив накопиченого взаємного негативу двох політиків, який закінчиться порозумінням і домовленістю, не так важливо.

Чергове соціологічне опитування засвідчило тенденцію, незмінну з літа минулого року: підтримка громадянами партії влади зменшується. За даними Київського міжнародного інституту соціології, якби вибори до Верхо-

Тиждень в історії

29 квітня 1918 року

На Хліборобському конгресі в Києві гетьманом України було обрано Павла Скоропадського

30 квітня 1901 року

У Пінську народився нобелівський лауреат з економіки Саймон Кузнець. Навчався в Харкові

1 травня 1886 року

У Чикаго відбулася масова демонстрація робітників, атакована поліцією. Дала початок святкуванню цього дня

24 КВІТНЯ

У Китаї заарештовано представників забороненої християнської общини «Шоуван», які публічно святкували Великдень

25 КВІТНЯ

Сирійська влада вивела бронетехніку на вулиці повсталих міст

26 КВІТНЯ

Генпрокуратура закінчила розслідування справи проти Кучми. Результати наразі невідомі

27 КВІТНЯ

Акції протестів по Україні у річницю підписання Харківських угод

Важливіше ось що: поки Європа не отримала доступу до альтернативних російським енергоносіїв, що суттєво обмежить геополітичні можливості для керівництва РФ і прибутки контрольованих ним державних монополій, Росія має завершити збирання пострадянських земель. Усі ці ресурси дозволять Кремлю діяти активніше, демонструючи європейцям власну силу й домагаючись від них потрібних для себе рішень.

Суттєвим елементом згаданого процесу є економічна інтеграція СНД, яка має бути закріплена в межах Митного союзу. Українська влада досі уникала незворотніх рішень. А президент Янукович навіть назвав путінські вихвалення Митного союзу політичними заявами.

При цьому Медведєв задоволено констатував, що і особистісна, і економічна криза у відносинах між країнами минула. Утім, їхнього розквіту теж не сталося – радше російська сторона розширила експорт у нашу країну (див. *Тиждень*, № 15/2011).

Однак провал візиту Путіна і знаки уваги Києва до Медведєва не означають, що тиск на Україну буде припинено. Лише за останні кілька днів відбулися події, які можна вважати асиметричною відповіддю нашої влади. «Православні громади» закликали Януковича зміцнювати «Руський мір», а не вести державу в «чужий і ворожий» Євросоюз. КПУ «ініціює проведення всеукраїнського референдуму з приводу статусу російської мови, входження України до Митного союзу та пенсійного віку».

Натяк можновладцям прозорий: якщо не повернетеся до проросійських коренів свого іміджу, ми зробимо все, щоби ваш «ядерний» електорат став свідомий вашої «зради».

Зважаючи на падіння рейтингу, в нинішніх очільників країни може виникнути спокуса піддатися, піти «легшим шляхом», апелювати до традиційного для себе електорату за допомогою проросійських гасел, скористатися ініціативами комуністів та «православних громад». Але така «слабкість дорого їм коштуватиме: Росія вимагатиме подальших поступок. А будь-які здобутки в підтримці проросійськи налаштованих виборців будуть знівельовані втратою тих, хто не готовий зрікатися незалежності країни.

Ростислав Павленко

Корупція по-київськи

Низький рейтинг влади у Києві штовхає її до рішучих дій. Під гаслами боротьби з корупцією було витіснено з посад представників «молодої команди» Леоніда Черновецького. Однак, попри гучні заяви голови КМДА Олександра Попова, ймовірно, все обмежиться відставками. Подейкують, що і колишній секретар Київради Олесь Довгий, і інші яскраві представники попередньої столичної влади змогли домовитися про недоторканість із Банковою. Відтак жертв показової боротьби з корупцією по-київськи доводиться шукати деінде. Але краще, якщо корупціонери виявляться серед можливих конкурентів Олександра Попова на виборах мера. Проти экс-голови Шевченківської РДА у м. Києві Віктора Пилипишина, який на останніх столичних перегонах у 2008 році набрав 6,71% голосів, порушено кримінальну справу. Його звинувачують у перевищенні влади та службових повноважень (начебто йдеться про незаконну передачу якійсь фірмі старого чотириповерхового будинку). На думку прокуратури, екс-чиновник завдав шкоди київській громаді на 15 млн грн. Пилипишину загрожує 10 років ув'язнення.

Патріархальне поглинання

Черговий візит до України глави Російської православної церкви Кірілла окрім цілком очікуваних заяв про «зайві» кордони між Україною та Росією та монополії на відправу у день пам'яті жертв Чорнобильської катастрофи означився однією несподіванкою – новиною про можливе приєднання Української автокефальної православної церкви до Російської православної церкви Московського патріархату на правах автономії (за прикладом закордонної РПЦ). Пропозицію Кірілла озвучив предстоятель УАПЦ Мефодій (Кудряков). Переговори між РПЦ та УАПЦ щодо об'єднання тривають уже не перший рік. І, цілком імовірно, далі піару справа не зайде. У протилежному разі Московський патріархат де-юре посилить свої позиції в Україні, але автокефальні храми можуть втратити частину прихожан, які, напевно, перейдуть до Київського патріархату.

ФОТО: ОТЕКСАНДР ЧЕРНОВЕЦЬКИЙ, УНАІН

2 травня 1848 року

У Львові створена перша українська політична організація – Головна руська рада

3 травня 1791 року

Надзвичайний сейм Речі Посполитої прийняв Конституцію 3 травня – першу в Європі і другу в світі (див. стор. 44)

4 травня 1979 року

Марґарет Тетчер стала прем'єр-міністром Великої Британії, єдиною поки жінкою на цій посаді

5 травня 1581 року

Друкар Іван Федоров у місті Острозі видав перший руський (український) календар

\$500 за 1 тис. м³

Такою ціною від грудня цього року Газпром лякає Європу

Близько 10 тис. свердловин

із нафтою та газом відкрито в Україні – дані Державної служби геології

\$3 млрд в борг

хоче взяти Лукашенка в Росії, щоб запобігти розгортанню в Білорусі економічної кризи

5 ОБЛИЧ

АЛЯКСАНДР ЛУКАШЕНКА
вилаяв Януковича

«На жаль, «вошовісті» вистачає в нинішнього керівництва України», – так пояснив бацька свою відсутність у Києві на чорнобильських заходах

ІРЕНА КІЛЬЧИЦЬКА
розкрила комплекси Довгого

«Довгий перехитрив сам себе підставив членів команди... Просто кожен карлик почувається Наполеоном»

МИКОЛА ЖЕРНОКЛЄЄВ
експлуататор

Голова Близнюківської райдержадміністрації на Харківщині під час суботника змусив своїх колег із РДА працювати на... власному городі.

МОХАММАД ЗАХУР
продає Kyiv Post

Бізнесмен повідомив, що проект є збитковим і він готовий його продати.

ОЛЕГ РАДКОВСЬКИЙ
викрутився

«Якщо людина не працює, то вона й не літає», – так відчитався депутат ВР, який торік налітав на 211 тис. грн, тоді як ліміт на безкоштовні поїздки кожного нардепа, становить 26 800 грн.

МАЙЖЕ СЕРІОЗНО

Запопаддлива п

1,5 млн грнне виплатила держава студентам
столичних вишів**€48,6 тис. компенсації**мусить виплатити Україна родині,
яку катували в міліції, – рішення
Європейського суду з прав людини

ам'ять

Євген Кирилович Марчук багато знає. Принаймні такий висновок можна зробити зі стилю його поведінки. Він полюбляє тримати паузи і «раптом» з'являтися на публіці, обдаровуючи мудрістю й сміливістю суджень. Дивно тільки, що такі прозріння трапляються аж надто «вчасно» і звучать украй запопадливо.

Так, у 1999 році, йдучи на вибори президента, Марчук публікує і поширює як агітаційний матеріал книжку «П'ять років української трагедії», у якій таврує гріхи української влади середини 1990-х, ніби й не обіймав у ній посад від керівника СБУ до прем'єр-міністра. Однак знання ані про ці гріхи, ані про «злочини режиму Кучми» не зашкодили йому прийняти з рук Леоніда Даниловича посаду секретаря РНБОУ і перетворитися на рупор критики уряду Ющенка (точніше, енергетичного віце-прем'єра Тимошенко). Після зміни влади у 2005-му, однак, він зближується з новим керівництвом держави і в 2008 році стає радником президента Ющенка. Аж ось вкотре влада змінилася – і Євген Кирилович поспішає бути потрібним. Коли стало очевидно, що за Кучму взяли всерйоз, Марчук і собі приєднався до його шельмування, адже він так багато знає!

«Колишніх» працівників радянського КДБ таки не буває – надто міцно вбивалися у свідомість і підсвідомість чекістські звички: не відступати від лінії партії і викривати призначених на сьогодні ворогів.

КОРОТКО

Приватний кордон

Компанії «Лівела», через яку держава свого часу недоотримала 3 млрд грн, знову дозволено ввозити в Україну бензин на пільгових умовах (цього права нафтотрейдер домогся через суди). Формальні підстави для «реабілітації»: підприємство... змінило назву й адресу офісу (**див. стор. 26**).

Статус для рейдерства?

УПЦ МП звернулася до президента з проханням надати їй статус юридичної особи. На практиці це могло б означати для Московського патріархату правові перспективи отримати контроль над храмами УПЦ КП.

У черзі до суду

Печерський суд Києва спрямував справи «розтратників» газу RosUkrEnergo Анатолія Макаренка та Ігоря Діденка до Генпрокуратури. Таке рішення дасть змогу передати в найкоротші терміни до судочинства матеріали щодо Юлії Тимошенко, пов'язані з газовими контрактами.

Сидітиме

Юрія Луценка не випустили з-під варті. Формальна підстава: зі справою ще не ознайомилися троє обвинувачуваних та адвокат екс-міністра.

Українці нон-ґрата

Вітчизняного журналіста Миколу Хрїєнка не впустили до РФ на заході з нагоди 25-річчя Чорнобильської трагедії. Майже одночасно українській правозахисниці Марині Цапок не дозволили в'їхати до Мінська. «Братські» обійми відкриті не для всіх.

Чергова «звезда»

Новинами телеканалу СТБ опікуватиметься росіянин Міхаїл Єрмолаєв. Офіційно він працюватиме від 1 травня, але вже попередив колектив «Вікон» про майбутні трансформації в команді.

Фотоконтроль

У Росії заборонили мас-медіа публікувати фото осіб без їхньої згоди. Орловський суд (Росія) вирішив, що вміщення в ЗМІ фотографій людей без їхнього попереднього дозволу є незаконним.

У Болгарії згасає свобода слова

Представники ОБСЄ вважають, що офіційна Софія обмежує свободу слова у ЗМІ. Такий висновок експерти зробили після затвердження в кримінальному кодексі Болгарії статті, згідно з якою журналістам загрожує від одного до чотирьох років ув'язнення за заклики до ненависті, насильства й дискримінації.

Думки в реакторі

Автор:
Юрій
Макаров,
Тиждень

«Кругла» чорнобильська дата минула ще сумніше, ніж очікувалося. Буквально донедавна можна було тішитися ілюзією, що катастрофа на ЧАЕС 1986 року – це відрижка клятого комуністичного минулого, його крива міна під завісу, останнє «прощай». Але якраз напередодні роковин показала свій характер японська Фукусіма, і стало зрозуміло, що ця проблема за своєю природою не лише радянська й соціалістична. Вона відображає рівень розвитку всієї цивілізації на поточний день. Здавалося б, Японія (!!!)... Країна, що мала дві загальнонаціональні фобії – радіацію та землетруси – й примудрилась утратити в халепу, яка реалізувала обидві.

Те, що люди нічого не навчаються ані на чужих, ані на власних помилках, не є новиною. Як і колись, вони готуються до минулих воєн, захищаються від примарних загроз і вперто ігнорують реальні небезпеки... Нарешті, просто не «заморочуються» майбутнім. Так, в СРСР панувала одна мотивація: робити кар'єру й, боронь Боже, не втратити партквитка. Відповідати годилося перед начальством, а не перед Всевишнім. Навзамін можна було вдавати, ніби маєш владу над природою та історією. На виході – низка екологічних та гуманітарних катастроф, чи то безперервна катастрофа завдовжки в сім десятиліть. Але виявилось, що решта світу живе не на досконаліших засадах. Бюрократія, корпорації, галузеві лобі наочно демонструють не багатого вищий рівень відповідальності й здатні докеруватися до не менш ефектних жахів. І це в країнах із більш-менш відпрацьованими демократичними механізмами, вільною пресою, громадським контролем за владою... А ви уявляєте, що може трапитися в сучасній Україні, де одна-єдина рушійна сила розвитку – це мрія кожного бізнесмена й чиновника про власний масток із полем для гольфу, гараж крутих тачок і гарем, яким не соромно похизуватися перед колегами? Коли вже японці з їхньою вродженою дисципліною та любов'ю до природи підготували собі своїми руками такий кошмар, припустіть тільки, до чого варто рано чи пізно готуватися нам із нашими чотирма атомними станціями на 15 енергоблоків, а також літаками, пароплавами, потягами, газогонами й підприємствами важкої металургії та великої хімії, не кажучи вже про звитяжні збройні сили!

Небезпека, як завжди, не в техніці, а в загальній концепції життя. Скажімо відверто, ми не-

далеко відійшли від того світоустрою, який породив колоніальне рабовласництво, світові війни, концтабори, Хіросіму і, зрештою, Чорнобиль. Я не маю і не можу мати власної думки, чи потрібна атомна енергетика. Не виключено, що так – але інакша, ніж тепер, не на цій технічній базі й не з тими людьми, які нині ухвалюють рішення. Не знаю, на урані-238, на торії чи на плазмі, – хай вирішують фахівці, – але до того суспільство має стати достатньо дорослим, щоб контролювати останніх, а вони повинні припинити бавитися в кубики й усвідомити свою відповідальність. Бо ж, попри просунутість окремих політиків і громадських діячів, попри розвиток комунікацій та інші досягнення в царині соціальних технологій, людство загалом досі перебуває на домодерній стадії розвитку.

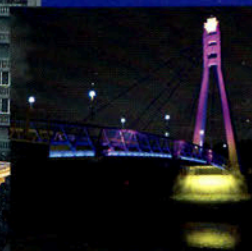
Це якщо казати «загалом», бо за останніх 40 років пробилися паростки нової ментальності, виникли окремі ділянки, де саме нею визначені способи взаємодії людей. Тільки в нас вона перебуває не те, що на периферії уваги, а взагалі далеко за межами фокуса. На Заході – це те, що склалося після студентських заворушень у Латинському кварталі й виступів проти В'єтнамської війни, після руху за расову рівність, хіпі й Вудстока. Дуже умовно можна назвати це

**ВИ УЯВЛЯЄТЕ, ЩО МОЖЕ
ТРАПИТИСЯ В УКРАЇНІ,
ДЕ ОДНА-ЄДИНА РУШІЙНА СИЛА
РОЗВИТКУ – ЦЕ МРІЯ КОЖНОГО
ЧИНОВНИКА ПРО ВЛАСНИЙ
МАСТОК ІЗ ПОЛЕМ ДЛЯ ГОЛЬФУ**

«зеленою» свідомістю, адже бути «зеленим» – не труситися над кожним деревцем (хоча, може, й це також), а переосмислити місце й призначення людини у світі. Звісно, «покоління 68-го» частково уже

встигло зробитися частиною істеблішменту й навіть установити на окремих ділянках свій специфічний режим інтелектуального терору та демагогії, але воно також спромоглося продемонструвати нові підходи там, де традиційні алгоритми виявилися безсилими. Ну так. Говорити про «зелених» в Україні після окремих карикатурних, пародійних, за межами пристойності прецедентів дещо соромно. Однак замислюватися про умовно «нові» – європейські чи західні – цінності стосовно нашої країни все ж таки варто. Йдеться про альтернативу двом однаково потворним маршрутам: нахабному олігархічному феодализму російського зразка й патріархальному самовдоволеному... теж феодализму, тільки нібито в українській модифікації. Бо наприкінці кожного з них неминуче маячить... Чорнобиль. ■

Нові відкриття з Аеросвіт

Новосибірськ
Краснодар від \$302

від \$418 все враховано
в обидва кінці

Актау від \$451

відкриття в червні
Костанай

Аеросвіт
УКРАЇНСЬКІ АВІАЛІНІЇ

0 800 509 800*
799** Київстар, Life, Beeline, MTC

www.aerosvit.com

*дзвінки безкоштовні зі стаціонарних телефонів на території України

**для дзвінків з мобільних телефонів на території України, вартість 1 хвилини розмови – 1 грн, плата за з'єднання нараховується згідно тарифного плану мобільного оператора

Ліцензія АБ #446862 видана Державною адміністрацією 18.11.09

РОЗПОЧНИ ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЖИТТЯ!

www.ComfortTown.com.ua

(044) 364-64-64

КИЇВ, ВУЛ. РЕГЕНЕРАТОРНА, 4

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НЕЗАЛЕЖНОГО КОНКУРСУ «ЖИТЛО-2010»
ДОЗВІЛ НА ВИКОНАННЯ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ №1818-ДН/С ВІД 29.12.09 ВИДАНИЙ
УПРАВЛІННЯМ ДЕРЖАВНОГО АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНОГО КОНТРОЛЮ У М. КИЄВІ

ВІД **8.600** $\frac{\text{ГРН.}}{\text{М}^2}$

КРАЩИЙ ПРОЕКТ
ЖИТЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В УКРАЇНІ*

Автор:
Олексій Сокирко

*Ангола – не Англія,
Росія – не Русь**

** Гасло на транспаранті,
який конфіскували російські
мільйонери в українських
футбольних фанатів*

Не Росія

Захід не розуміє, що таке Україна.
Наслідки спотвореного уявлення про країну
можуть бути фатальними для європейської
безпеки

Скептичні висловлювання стосовно інтеграції України до Європи нині стали звичними. За останній рік окрім виразно антиєвропейських кроків нової влади, власне, й Захід виявляє чимраз

більшу прохолоду до нашої держави. Утім, відсутність дієвої політики Заходу стосовно України спричинена не лише нашою внутрішньою квалістю чи фатальним збігом геополітичних чинників. Значною мірою це результат певної візії нашої держави Заходом, яка ґрунтується на кількох міфологічних уявленнях про Україну. Ці міфи є базовими для свідомості як політичних еліт, так і пересічних європейців. Інакше кажучи, Захід має свою ментальну карту Європи, на якій Україна позначена кольором, тотожним із сусідньою Росією.

МІФ ПЕРШИЙ. Спільне тисячолітнє минуле України та Росії

Його найпростіше й найбільш узагальнене резюме: Україна і Росія є нероздільними частинами єдиної Русі ще від початків слов'янської державності, відповідно Русь – первісна назва Росії, а Україна – один із руських (читай російських) регіонів на кшталт Сибіру чи Поволжя. Міф сформувався в повноцінну картину, запропоновану Заходом, ще в першій половині XIX століття, коли російська історіографія на догоду імперським ідеологічним по-

«ВІЧНА РОСІЯ»

Монументальне полотно відомого живописця Ільї Глазунова (1988 рік), створене в «перебудовну відлигу», що зняла цензурні утиски, уможлививши поєднання знакових персон як дореволюційної, так і радянської епох, напрочуд добре передає бачення Росією себе самої та України, нав'язане Заходом. У перших лавах «вічних росіян» опинилися герої давньоруської та ранньомодерної історії України: починаючи від апостола Андрія, святих Бориса й Гліба, закінчуючи Володимиром Хрестителем та Богданом Хмельницьким.

Цікавий факт. 2009 року галерею народного художника Ільї Глазунова відвідав прем'єр-міністр Росії Володимир Путін, привітавши митця із 79-річчям. Розглядаючи картину «Вічна Росія», політик зауважив, що Борис і Гліб, звичайно, святі, «але потрібно боротися за себе, за країну, а вони все віддали без боротьби». «Це не може правити нам за приклад – лягли й чекали, коли їх уб'ють», – висловив свою точку зору Путін.

требам «приватизувала» Давньоруську державу, зробивши з неї праматір державності московської, а відтак і імперської. Український національно-визвольний рух, який до того цілком несуперечливо послуговувався для позначення давньоукраїнської історії терміном «Русь», постав перед необхідністю знайти якийсь номінатив, відмінний від засвоєного російським агітпропом русоцентризму. Так вибір остаточно зупинився на слові «Україна», хоча насправді протягом усього середньовіччя давньоукраїнські терени називали руськими і самі мешканці, і їхні сусіди. Цю назву нинішня Україна мала на всіх європейських картах, а одне з українських воеводств Речі Посполитої іменувалося Руським. Зрештою, саме на Велике князівство Руське прагнув перетворити козацький гетьманат Іван Виговський у середині XVII століття. Українські землі становили територіальне ядро Давньоруської держави, яка підкорила східноєвропейські терени. Велика їхня частина століттями належала культурно й політично до європейської цивілізації (див. стор. 16).

«Святая Русь» є пуповиною, яка в очах західного суспільства міцно зв'язала Україну та Росію на рівні спільної культури, мови, державного устрою і, звичайно ж, православ'я. Невідсепарованість Русі та Росії виявляється й на рівні культурних заходів (наприклад, виставки і конференції, присвячені давньоруському мистецтву, відбуваються з російським історичним бекграундом), а більшість західних центрів/кафедр русистики мають домінуючі студії над російсько-радянською історією або культурою. На догоду вже радянському імперіалізму ці міфи були доповнені образами Русі – «спільної колоски братніх народів», православно-слов'янського світу з його цінностями, відрізнаними від західних.

Цей міф видається найбільш живучим і, сказати б, системним, бо за допомогою нього, себто «спільністю» цивілізаційних початків України та Росії, пояснюється їхній нинішній стан розвитку, відносини між собою (неминучість інтеграції та співжиття) та із Заходом. Бай-

ФОТО: РН

дуже, що навіть візантійська спадщина, яка стала набутком Русі та Московії, мала в їхніх культурах абсолютно різну долю: у Московії візантійство було ортодоксальною догмою, котра відгороджувала залізною завісою від спілкування з рештою світу; в Україні-Русі – лише субстратом, до якого в наступні періоди вільно домішувалися латинські впливи. Захід воліє бачити в ній лише основу єдиної та неділимой Old Russia, але аж ніяк не Old Rus. Навіть позірною «спільною» православ'я мало в постдавньоруський період відмінне обличчя – динамічніше, більш змінюване, суголосне західнохристиянським впливам, але без втрати своєї са-

УКРАЇНА НАВИВОРІТ. Перевернутий догори дригом державний прапор як ілюстрація спотвореного сприйняття України

мобутності київське на противагу малоосвіченому, консервативно-ксенофобському, сповненому ниخي та почуття вищості московському. Абсолютно нетотожно розвивалися також правлячі еліти та їхня політична культура: руська, що ґрунтувалася на верховенстві права й домінуванні регіональних відмінностей, та автократична, з мінімумом політичних свобод і прав московська.

МІФ ДРУГИЙ. Перемога демократії в Україні поборі авторитаризму у Росії

Цей міф є таким собі «сном Віри Павлівни» російських дисидентів, котрі розцінювали перемогу

демократії в Україні не в категоріях національного інтересу, а як триумф громадянських свобод у найбільшій із республік європейської частини СРСР, наслідком якого мав стати крах комуністичної системи. Нинішня тамтешня опозиція сповідує це гасло радше не як переконання, а як певну психологічну анестезію: для неї Україна лишається фактично єдиною презентаційною сценою серед колишніх радянських республік, із якої поки що можна маніфестувати свої гасла, ідеї і наміри.

Замріяність перемогою демократії в нашій країні так передалася західному політикуму та суспільству, що навіть партнерські програми Східного партнерства, розроблені в середині 2000-х, робили ставку на Україну як на пілотний взірць структурних зрушень у цілій «молодшій Європі», недвозначно натякаючи і на пом'якшення політичного клімату в Росії. Цю віру повсякчас зміцнювала впевненість Заходу в тому, що політичні процеси в Україні та РФ тісно пов'язані, що цілком кореспондується з попереднім міфом про «спільність» початків їхньої політичної культури та державності.

Ніде правди діти, але і коли справжні демократичні цінності такі переможуть у нашій країні, і коли, навпаки, зазнають поразки, на Захід чекає велике розчарування. Триумф свободи та демократії в Україні спроможний хіба що створити одну з передумов для зміни політичної моделі нинішньої Росії, зробити її демократичні трансформації менш болісними. Але дива не станеться, бо тому самому Заходу добре відомо, що в такій величезній і насправді погано інтегрованій країні, якою є РФ, важко передбачити, в якому напрямку відбуватимуться суспільно-політичні зміни, каталізовані глибокою корумпованістю, приглушеним шовінізмом і розбалансованою економікою. Тож демократія і побудова ефективної держави в Україні мають розглядатися не як інструмент, а як самодостатня мета, досягнення якої багато в чому забезпечить Захід від карколомних змін курсу атомного криголама під назвою «Росія».

МІФ ТРЕТІЙ.

Україна небезпечена від насильницьких сценаріїв

Цей міф також є прикладом видавання бажаного за дійсне. З одного боку, гадана безконфліктність України та її мешканців – це ніби зовнішній вияв слабкості країни, аморфності й безхребетності її суспільства та влади, що, своєю чергою, є носіями миролюбного й неагресивного психотипу «малоросів». З іншого – розвиток подій протягом 20 років суверенітету й незалежності начебто підтверджує це. Тривала невизначеність із принципами державного будівництва та короткозорість еліти покликали до життя в середині 1990-х років концепт «багатовекторності» зовнішньої політики, який часом перетворювався на кумедне «і вашим, і нашим» залежно від поточної кон'юнктури та проблем, що поставали перед чинним політичним режимом. Нечисленні територіальні конфлікти із сусідніми країнами (Тузла, о. Зміїний) мали локальний характер і жодного разу не набували то-

рактер злиття економічних систем, опанування ринками та ресурсами й вона спробує вдатися до політичного поглинання, що може призвести до застосування сили. Так, як це було влітку 2008 року, коли російсько-грузинська війна за лічені дні могла втягнути у воєнне протистояння й Україну.

Іншим чинником, який, імовірно, накладеться на зовнішньополітичні негаразди, є радикалізація настроїв у самому українському суспільстві, що невдоволене неуспішним зниженням рівня життя, неефективністю й корумпованістю влади та відсутністю позитивних соціальних перспектив. Здається, саме цей фактор може бути вирішальним і водночас найменш передбачуваним у розгортанні в Україні масштабного й тривалого конфлікту. Західні експерти майже ніколи не зважали на той факт, що одна з питомих ознак суспільного розвитку нашої держави – наявність життєздатного середнього класу, котрий був носієм цінностей свободи, індивідуалізму та економічної самостійності. Саме він на різних етапах історії, починаючи від козацтва в ранньомодерну добу й закінчуючи селянином-середняком у новітні часи (у селянських повстанських республіках Наддніпрянщини у 1917–1923 рр. чи УПА), ставав рушійною силою в опорі будь-якому зовнішньому порядкуванню його долі та долі країни. Тому практично всі авторитарні режими прагнули помножити його на нуль, розчистивши в такий спосіб простір для свого панування. Але навіть у найважчі періоди домінування тоталітарних режимів цей опір не згасав. Так, після страшного голоду 1932–1933 років, український селянин відплатив владі масовим дезертирством у 1941-му».

Долання міфів – це не завжди лише інтелектуальна розвага, надто коли йдеться про ті з них, що є спонукою в діях політиків. Вочевидь, спотворену візію України Захід візьметься переглядати лише тоді, коли відчуже справжню небезпеку своєї короткозорості. Великою мірою успіх такого прозріння є справою, довкола якої мають заходитися й українські інтелектуали та громадськість. ■

ДЕМОКРАТІЯ І ПОБУДОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ МАЮТЬ РОЗГЛЯДАТИСЯ НЕ ЯК ІНСТРУМЕНТ, А ЯК САМОДОСТАТНЯ МЕТА

тального протистояння. У внутрішній політиці протистояння завжди було «м'яким» – без екстремізму і кровопролиття. Навіть Помаранчева революція 2004 року відбувалася мирно, під акомпанемент концертів.

Цей райдужний погляд також не враховує чимало потенційно небезпечних чинників. Ідеться знову ж таки не про конспірологічні сценарії щодо змов політичних екстремістів всередині країни, лякати якими останнім часом так полюбляє нинішня влада. Перетворення України на гарячу точку Європи можливе внаслідок поєднання цілої низки факторів. Найсерйознішими з них є збіг інтеграційних сценаріїв, котрі може застосувати Росія, коли її перестануть задовольняти нинішні темпи і ха-

Продовження теми на стор. 16

Власна історія

IX–XIII століття

Українські землі творять територіальне ядро Давньоруської держави. Вона підкорює і колонізує східноєвропейські терени, на частині яких згодом постане Московське князівство. Русь із Європою ріднить типовість владної моделі (патримоніальна монархія), шлюбні зв'язки з тамтешніми династіями, належність до християнської культури.

- Європейські держави
- Кордони Київської Русі
- Землі, що в подальшому відійшли до Галицько-Волинського князівства
- Українська етнічна територія на той час

XVII–XVIII століття

Після Хмельниччини частина українських земель лишається у складі Речі Посполитої, частина розбудовує власну державність – Козацький Гетьманат, котрий до кінця XVII століття зберігає ознаки суверенності й автономного устрою. Попри складність і неоднозначність політичного розвитку, практично всі території продовжують цивілізаційний шлях, окреслений минулою епохою: відкритість та інтегрованість у європейські ринки, освітню систему, міжконфесійні процеси.

- Європейські держави
- Московська держава
- Гетьманщина – територія, на яку поширювалося врядування гетьмана Івана Мазепи
- Територія, яку було приєднано Мазепою до Гетьманщини
- Слобідська Україна. Землі, що належать Московській державі
- Кордон Речі Посполитої
- Кордон Гетьманату
- Українська етнічна територія на той час

- Незалежна держава
- У складі європейських держав
- У складі Російської держави (з 1922 року – СРСР)

«Спільна тисячолітня історія» з Росією – міф. Більша частина історичного стажу України – незалежність і перебування в складі європейських держав

XIV–XVI століття

Після політичного розпаду Київської Русі внаслідок міжусобиць та монгольської навали більша частина етнічних українських земель (включно з територіальним ядром – Наддніпряниною та Києвом) входить до складу Галицько-Волинської держави, а згодом Великого князівства Литовського, культурно й політично належних до європейської цивілізації. Їхньою правонаступницею від середини XVI століття виступає федеративна Річ Посполита, у складі якої налічується сім українських воєводств. Україна сповідує спільний із Заходом концепт правосвідомості еліти, базований на договірних засадах, відкритість культурної моделі до зовнішніх впливів (поширення світської вищої освіти), інтегрованість у центральноєвропейський ринок.

- Європейські держави
- Землі Великого князівства Московського
- Велике князівство Литовське (ВКЛ)
- Територія ВКЛ, загарбана Великим князівством Московським
- Кордон Речі Посполитої
- Кордон ВКЛ
- Українська етнічна територія на той час

XIX–XX століття

«Імперський» період історії розпочався з поділів Речі Посполитої між Росією і Австрією та ліквідації Козацького гетьманату. Більшість етнічної України перейшла під царську владу. Однак решта була у складі європейської конституційної монархії, імперії Габсбургів і користувалася здобутками її політичної культури (парламентаризм, основні громадянські свободи, легальна діяльність політичних партій), можливостями тамтешньої освіти й інфраструктурного розвитку, що були помітно ширші, ніж у Росії. Пізніше, під час глобального перерозподілу українських теренів, значна їх західна частина опинилася в складі Польщі, Чехословаччини, Румунії. Історичний «стаж» перебування цих земель під владою СРСР виявився істотно коротшим, ніж центрально- та східноукраїнських територій.

- Європейські держави
- Територія України під впливом Росії чз 1928 року Українська СРР)
- Територія Росії та землі під її впливом станом на 1928 рік
- Українська етнічна територія на той час

Вони дограються

Автор:
Ігор Лосєв

Дивні речі відбуваються в нашій країні. Партія великого олігархічно-монополістичного капіталу залюбки бавиться з комуністичною символікою. Мільйонери і мільярдери жити не можуть без червоного прапора, без серпа та молота, без п'ятикутної зірки, без пам'яток «пролетарським» сатрапам тощо.

Буржуї України відзначають усі советські свята, ухвалюють у Верховній Раді, де мають більшість, вшанування на державному рівні ювілеїв комсомолу, а також окремих партійних бонз КПУ/КПРС, себто культивують у нинішній некомуністичній державі ідеологію того режиму, де з ними, буржуа, розмова була б короткою і жорсткою. Чи не феномен? Щось я не чув, щоб мільйонери Польщі спонсорували ювілеї товариша Гомулки чи вшановували подвиги агентів комуністичних спецслужб. Немає такого в середовищі бізнесменів Чехії, Словаччини, Угорщини, Румунії тощо. Відсутність червонопрапорних традицій у буржуазії цих країн можна, напевно, пояснити тим, що їхній капіталізм типологічно суттєво відрізняється від тієї гротескової системи соціально-економічних відносин, що склалася в Україні протягом останніх 20 років. Адже ми маємо дуже своєрідний комуні-капіталізм, гібридний проект, що об'єднав найогидніші риси капіталізму XIX – початку XX століть і комунізму. Саме тому сповідання советської ідеології аж ніяк не заважає «лютим ворогам трудового народу» (за тією самою ідеологією), «підлим експлуататорам» збільшувати свої статки за рахунок надексплуатації найманих працівників, розкрадання державного бюджету і того громадянського майна, що ще лишилося. Від СРСР нинішній комуні-капіталізм України успадкував відсутність вільної конкуренції, якщо не вважати такою боротьбу олігархічних

кланів за близькість до влади і розподіл ресурсів із використанням у протистоянні можливостей державних силових структур, а сучасні буржуї – відсутність повноцінних профспілок. Як не було потужного профспілкового руху до 1991 року, так його немає й дотепер. Як функціонували в СРСР суди, абсолютно керовані владою, так вони й залишилися. Як не було за совка рівності всіх громадян перед законом, так і немає. За комуністів, щоб розпочати слідство проти партійного високопосадовця, треба було отримати дозвіл згори. Хіба сьогодні не так? Заступник генерального прокурора Ренат Кузмін стверджує, що не бачить підстав для слідства щодо діяльності мера Києва Леоніда Черновецького й екс-секретаря Київради Олесь Довгого. Не бачить підстав чи не отримав дозволу?

А від дикого капіталізму XIX століття нинішня соціально-економічна система України успадкувала тотальну соціальну безвідповідальність бізнесу, абсолютну байдужість до долі трудівників, необмежену сваволю роботодавця й цілковиту незахищеність трудової людини. А до того ж монополізм і картельні змови.

Отже, маємо капіталізм, який демонструє до болю знайомий більшовицький вищир, який у нас забарвлений дивовижним поєднанням червоних прапорів із буржуйськими пиками. Це капіталізм без громадянського суспільства, без правової держави, без вільної економічної та політичної конкуренції, без правдивої свободи слова, яку в принципі не можна заблокувати в потрібній владі момент. Звісно, сучасній системі в Україні ще далеко до капіталізму політичних нащадків Мао Цзедуна в КНР, але тенденція стає дедалі очевиднішою...

Нардеп від Партії регіонів Михайло Чечетов може скільки завгодно влаштовувати «плач Ярославни» щодо «великої дер-

жави, яку ми втратили», але йому варто було б замислитися, ким він нинішній був би для тієї країни і що там на нього чекало б. Як вони взагалі збираються сумістити свої мільйони умовних одиниць з «першою в світі державою робітників і селян», яку публічно мріють відродити? Україна нині, як і Росія, як і решта країн на постсоветському просторі, є за комуністичною класифікацією капіталістичною державою. Ахметови, Фірташі, Колеснікови та інші є капіталістами, то навіщо тоді вимахують червоним прапором? Звідки в них цей пролетарський ентузіазм? І чи розуміють вони, чим такі загравання з антибуржуазною ідеологією можуть для них закінчитися?

У нас зберігається потужний потенціал антикапіталістичних настроїв, що виховувався протягом 70 років комуністичної влади. Статки нинішніх хазяїв України в очах більшості населення не є легітимними. Недаремно ж простолюди назвали приватизацію прихва-

тизацією. Про її сюжети ще не встигли забути. І кожна пересічна людина, що жила в СРСР, дивлячись на комуністичну символіку в руках експлуататорів, не може не запитати себе: «А до чого тут буржуї?»

Адже червоні прапори, серпи та молоти, п'ятикутні зірки якраз і передбачають ліквідацію приватної власності й буржуазії як класу. Читаємо «Комуністичний маніфест»: «Приходить час соціальної революції. Експропріаторів експропріують». Ленін висловлювався простіше: «Грабуй награбоване!» А якщо не це, то для чого тоді червоні прапори? Олігархи, стимулюючи використання комуністичної символіки, граються з вогнем. Вони чомусь вважають, що лівий фронт в Україні завжди буде представлений

карикатурно-оперетковою КПУ Петра Симоненка. Нехай наші буржуї подивляться бодай на нових лівих у Європі, не кажучи вже про Латинську Америку з її традиціями «міської герильї». Нехай почитають написану в таборі статтю Міхаїла Ходорковського, присвячену лівому повороту в російській соціальній політиці, який обґрунтовує цей колишній мільярдер.

До речі, буржуазія Латинської Америки таки ж зробила певні висновки зі своєї історії, що й лягло в основу соціально-економічної модернізації в Бразилії, Чилі, Перу, Еквадорі, Колумбії тощо. Не варто сьогодні напередодні цілком очікуваного другого раунду світової економічної кризи дратувати й спокушати народ «великою країною», бо він може згадати, що в ній не було буржуїв.

Навряд чи її можна реконструювати, та й не треба, а якась новітня Коліївщина в межах України цілком можлива. Під червоними, ясна річ, прапорами. Якщо пани олігархи інспіру-

ють символіку, то нехай згадають також советських поетів з їхніми конкретними рецептами щодо буржуїв. Наприклад, Павла Тичину, який пророкував: «Буржуїв за буржуями... будем, будем бити!» Якщо по-стійно викликати духів минулого, вони можуть з'явитися.

Червоні прапори, які влада зобов'язала вивішувати над адміністративними будівлями 9 Травня, дедалі більше вступають у масовій свідомості в конфлікт із величезним майновим розшаруванням у суспільстві, з фантастичним збагаченням одних і жахливим зубожінням других, з очевидною

МАЄМО КАПІТАЛІЗМ, ЯКИЙ ДЕМОНСТРУЄ ДО БОЛЮ ЗНАЙОМИЙ БІЛЬШОВИЦЬКИЙ ВИЩІР, ЗАБАРВЛЕНИЙ ПОЄДНАННЯМ ЧЕРВОНИХ ПРАПОРІВ ІЗ БУРЖУЙСЬКИМИ ПІКАМИ

соціальною несправедливістю. Усе це породжуватиме заздрість і жагу помсти. Червоні прапори в цій справі стануть у пригоді. Варто з'явитися в Україні якійсь незаплямованій лівій силі замість геть дискредитованих симоненківців (грачистів), і лівий антибуржуазний ренесанс цілком можливий. Страшний сплеск соціального протесту може змести нинішніх господарів життя, яким не допоможуть комсомольсько-партійні біографії. Радше навпаки. Тому даремно Партія регіонів пестить сталіністів і гнобить їхніх політичних опонентів. Даремно вона зберігає пам'ятники червонопрапорним вождям і нагадує народові про блаженні часи нищення буржуїв...

А поки що вони не можуть жити без піонерської сурми і червоного галстуга, без бронзового Ілліча, без 23 лютого і 1 Травня, без комсомольської ностальгії тощо. Але, щоб усе це було природно й логічно, спочатку треба здати до державної скарбниці свої мільярди і мільйони, вілли й палаци, рахунки в західних банках і люксові авто. Бо навіщо ж правдивій советській людині весь цей буржуазний мотлох? ■

Про ментальну прірву

Автор:
Віктор
Замятін

Україна – країна дуже загадкова, несподівана й цікава. Сприймемо це. Тоді буде легше засвоювати такі речі, як публічні заяви можновладців. Інакше може видаватися, наприклад, ніби вони живуть в іншому світі, якого не зачіпають проблеми та потреби простого люду. А чи просто знущаються.

Ідеється насамперед про інтерв'ю «Українській правді» віце-прем'єра, міністра інфраструктури Бориса Колеснікова. Видається, що про другу частину назви посади він або забув, або ж його не додумалися поінформувати. Адже урядовець явно почувався віце-прем'єром із Євро-2012 (хоча цю посаду ліквідовано президентським указом кілька місяців тому).

Світоглядну квінтесенцію вміщено на початку інтерв'ю: «А Україну треба сприймати як повенну Європу чи США кінця XIX століття. Саме в такому стані, навіть у гіршому, ми перебуваємо економічно, а ментально нас із ними взагалі розділяє прірва».

Тут жодних питань не виникає: «їх» із «нами» справді розмежує прірва у мисленні, і вони навіть не намагатимуться її долати. Саме звідси й прожекти поїзда-експреса до Москви. А так само й дивна, на перший погляд, релігія – футбол. Як зі згаданого інтерв'ю, так і з інших публічних заяв може скластися враження, що нічого, крім гонитви за м'ячем та віднедавна за шайбою, на цьому світі не існує. Або принаймні все в житті вимірюється футболем (і майбутнім турніром). Навіть власні прорахунки: «Уже минув рік після того, як ми взяли за підготовку до Євро-2012, і помилки попереднього уряду значення не мають. У нас було достатньо часу на те, щоб їх виправити». Ніби й не було в країні інших проблем.

«Вони» навряд чи зрозуміють, що саме з ними не так. А ті, хто не жив у Країні Рад, особливо у її специфічних регіонах, таких, як Донбас, ніколи не збагнуть правдивого дитячого пориву душі, який вимагає від місцевих бонз не створення якісно ін-

ших умов людського існування, а розвитку масового футболу. Принаймні такого пориву чекають від «підданців» зверхники, котрі беруться їх представляти. І демонструють щире здивування: «Чому падає рейтинг? Чим ви незадоволені? Адже стадіон будуть випереджальними темпами, а до Москви скоро ходитиме експрес!»

Знання цього факту пояснює чимало. І те, чому Україні надзвичайно потрібен надшвидкий поїзд саме до Москви, а не до Варшави, Берліна чи Будапешта (хоча хто знає, як було б, якби син Колеснікова навчався не в Росії, а на Заході). І те, чому, на погляд Колеснікова, у Європі не має ніяких шансів «Рошен» (це неправда вже бодай тому, що ця фірма експортує цукерки до західних країн і виробляє їх у Литві).

Колесніков такий, який є. Не прикидається, не грає, не має на меті справити враження. І це можна сказати не лише про нього. У цьому випадку він уособлення тих, хто продовжує жити «там», де Москва – столиця «нашої» великої держави, де НАТО – ворог, де «наші» завжди перемагають «їхніх». Навіть коли вже давно оті «наші» їздять на «їхніх» дорогих авто і тримають чималі кошти у знову-таки «їхніх» банках.

«Вони» за рік біля керма насправді нічого не навчилися. Глибоко помилялися ті, хто очікував від донецьких якоїсь

**«ВОНИ» ЗА РІК БІЛЯ КЕРМА
НАСПРАВДІ НІЧОГО
НЕ НАВЧИЛИСЯ. ГЛИБОКО
ПОМИЛЯЛИСЯ ТІ, ХТО ОЧІКУВАВ
ВІД ДОНЕЦЬКИХ ЯКОЇСЬ
ЕВОЛЮЦІЇ**

еволюції. У їхніх промовах, інтерв'ю, діях – та сама пиха, зверхність, кричуща нерозуміння об'єктивних реалій. Одним із «них» невтямки, де межа між улюбленою цяцькою і справжніми, не надуманими потребами суспільства. Інші, чий погляд застиг у східному напрямі, не здогадуються, що може бути інакше – досить поглянути в протилежний бік.

Тішить одне: таке ставлення нинішніх бонз до дійсності, до свого місця в ній і до потреб підлеглого населення стає дедалі очевиднішим. Тож і їхній час мине. Тим швидше, чим ретельніше вони відгороджуватимуться від життя й годуватимуть людей прожектами. ■

29 квітня – 6 травня чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

◆ У Києві (вул. Лисенка, 3):

29 квітня, 18:00 – видавництво «Темпора» запрошує на круглий стіл «Український консервативний проект: Гетьманат Павла Скоропадського». Учасники: Юрій Терещенко, Ірина Лебедєва, Павло Гай-Нижник, Ігор Срібняк, Олена Бойко, Марина Палієнко та Тетяна Осташко.

3 травня, 16:00 – презентація книжки і майстер-клас із малювання литовської письменниці та ілюстраторки Сіґуте Ах. За підтримки Посольства Литовської Республіки у Києві.

6 травня, 18:00 – презентація українського перекладу книжки архієпископа Мечислава Мокшицького та Бриґіди Ґрисяк «Вівторки він любив найбільше, яка розповідає про щоденне життя Івана Павла II.

◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31, 4-й поверх):

29 квітня, 17:00 – презентація книжки Богдани Матіяш «Твої улюблені пси та інші звірі».

2 травня, 17:00 (5-й поверх) – відкриття виставки живопису Юлії Гушул (Вінниця).

3 травня, 18:00 – концерт «Джазовий калейдоскоп». Гратимуть лауреати міжнародних конкурсів та фестивалів Костянтин Стрельченко (м. Київ) та дует акордеоністів «Концертіно» (м. Івано-Франківськ).

4 травня, 19:00 – засідання кіноклубу «Маяк». Показ фільму «Чарлі Чаплін. Золота лихоманка».

5 травня, 16:00 – проект для старшокласників «Мрії збуваються». Гості проекту: акторка Івано-Франківського академічного обласного музично-драматичного театру імені Івана Франка, володарка премії ім. В. Смольяка Галина Баранкевич та керівник театру кіно «Люм'єр» і ресторану «Франко» Лідія Шкрібляк.

◆ У Львові (просп. Свободи, 7):

29 квітня, 18:00 – презентація поетичної книжки Євгена Запеки «Матах».

30 квітня, 13:00 – майстер-клас для дітей 5–9 років від литовської письменниці та художниці Сіґуте Ах; презентація книжки «Амброзій, Мурчик і Янгол».

30 квітня, 17:00 – зустріч із письменницею, членом Нью-Йоркської літературної групи Вірою Вовк.

◆ У Вінниці (просп. 50-річчя Перемоги, 26):

30 квітня, 18:00 – презентація нового літературно-музичного проекту «Без права спрощення».

4 травня 18:00 – майстер-клас із розпису на дереві.

5 травня 18:00 – презентація книжки Сергія Ґрабара «Метаморфози».

Інформаційний партнер

Тиждень
СЕРІАЛЬНИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

Нова антифеодална боротьба

Щоб припинити сваволю місцевих князьків, необхідно розірвати спайку голів держадміністрацій, міліцейського і прокурорського начальства

Автор:
Андрій Дуда

Нещодавно українці стали свідками нібито справедливого покарання двох місцевих князьків. Сів на 15 років вбивця селянина екснародний депутат і екс-«хазяїн» Голованівського району Кіровоградщини Віктор Лозінський. Втратив посаду й перебуває під слідством за побиття рибалок голова Заставнівської райдержадміністрації Михайло Бойчук.

Однак і тут не обійшлося без умовностей. Бідному селянині все-таки приписали два пістолети і ніж, якими він нібито погрожував Лозінському, відтак останнього засудили не до довічного ув'язнення, а на 15 років. Що ж до заставнівського начальника, регіонали заплуталися в тому, чи має він стосунок до їхньої партії.

Утім, у наших пенатах, де політична доцільність та політична корупція протрималися і при Леонідах, і при Вікторах, покарання Лозінського і Бойчука є поодиноким виявом справедливості. Хоч і показної...

Проблема лозінських-бойчуків не лише в тому, що вони вбивають і калічать людей. Проблема в системі влади, яка створює ґрунт для вирощування місцевих князьків, озброєних безкарністю. В Україні й далі залишаються цілі міста, селища, села, райони, де-юре віддані на відкуп «князькам», які поєднують у собі історичні типи, виховані середньовічним феодалізмом та радянськими колгоспами. Такими князьками можуть бути голови ра-

йонних державних адміністрацій, міські (сільські, селищні) голови, народні депутати, керівники промислових або сільськогосподарських підприємств (особливо якщо таке підприємство є бюджетоутворювальним у громаді чи районі).

Тиждень систематизував вияви цієї хвороби та способи боротьби з нею.

ФЕОДАЛИ ХХІ СТОЛІТТЯ

На підставі наявної інформації лік самозваним регіональним князькам в Україні ведеться на тисячі. Йдеться про людей, які вважають, що над ними у їхній «вотчині» немає вищої влади. Ця система ґрунтується на кількох китах:

1. Відсутність належного внутрішнього контролю за діяльністю органів публічної влади та посадових осіб, уповноважених на виконання функцій держави.

ЗМІ є чи не єдиним джерелом інформації про порушення закону владою на місцевому рівні. Районні та обласні органи «на гору» надають лише позитивну інформацію про себе, і звичай їхніми звітами керуються в Адміністрації президента і Кабміні під час аналізу подій у регіонах.

2. Стійкі корупційні зв'язки між керівниками органів державної влади і представниками місцевого самоврядування.

На рівні району класичною зв'язкою є трикутник «голова районної державної адміністрації – районний прокурор – керівник відділу Міністерства внутрішніх справ». Як правило, ця трійця обростає й іншими керівниками районного рівня, як-от голова суду, начальник податкової інспекції, головний лікар району, керівник відділу СБУ.

Але навіть у форматі трійці можна цілком вито замкнути на собі владу: проект районного бю-

джету розробляє райдержадміністрація; питання трансфертів також вирішує фактично РДА; здійснення виконкомом рад делегованих адміністраціями повноважень контролює також вона. У такому разі голова РДА має чим зацікавити і прокурора, і керівника райвідділу МВС – він може легко натиснути на мера райцентру, щоб той посприяв виділенню житла, землі чи допоміг із приватизацією певних комунальних об'єктів в інтересах «друзів» у владі.

ЯКЩО «КНЯЗЬОК» Є ДЕПУТАТОМ ВР, ЗНАЙТИ НА НЬОГО УПРАВУ ПРАКТИЧНО НЕМОЖЛИВО

Якщо не допомагають адміністративні механізми, залучається правоохоронний ресурс. Тоді вже ці органи можуть порушити кримінальну справу проти неугодної посадової особи, скласти адміністративний протокол про недотримання антикорупційного закону тощо.

У містах обласного значення модель «реальної влади» має певну відмінність: тут зазвичай діє спайок «міський голова – керівники територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади (обласні ДПА, управління МВС, СБУ, прокуратура)».

Є випадки узаконення спайок місцевих органів та контролюючих і правоохоронних органів – у низці обласних центрів до складу виконавчого комітету міської ради входять керівники та заступники керівників податкової адміністрації, управління МВС, СБУ, інших органів. Мери міст обласного значення мають ще більший ресурс для за добрювання очільників контролюючих та правоохоронних органів: житло, земля, комунальні об'єкти, особливо в обласних центрах, для багатьох чиновників є дуже великою спокусою. При тому що ніхто, крім міського голови, їм цих благ не надасть.

Окрема тема – місцеві князьки, які виростають із керівників підприємств, із бізнесу. Такі начальники можуть бути вищою інстанцією для громад від кількох сіл до великих міст. Зазвичай вони мало залежать від місцевої влади (або тому, що це державні підприємства, або завдяки високим покровителям «у верхах»). Якщо ж князьок є недоторканим народним депутатом чи впливовим чиновником, знайти на нього управу фактично неможливо.

ЛІКВІДУВАТИ ЯК КЛАС

Одним із дієвих способів розрвання владних зв'язок на рівні районів і міст, які породжують формально-неформальних господарів життя місцевого розливу, може бути запровадження нових методів кадрової роботи на державній службі:

1. **Постійна ротація керівників місцевих державних адміністрацій, територіальних органів ЦОВВ.** Оптимально, щоб на одній посаді особа не затримувалася більше ніж два роки, що суттєво зменшить ризики обростання корупційними зв'язками та владними кланами.

2. **Розширення кола виборних посад у місцевій владі.** Зокрема, доцільно було б внести зміни до законодавства України щодо схвалення місцевим референдумом кандидатури районного прокурора, керівника районного управління Міністерства внутрішніх справ на підставі поданої кандидатури особою, яка здійснює призначення.

3. **Запровадження інституту народної недовіри** окремим

посадовим особам органів державної влади через ухвалення рішень на місцевому референдумі. Зокрема, це має стосуватися голів райдержадміністрацій, керівників податкових, правоохоронних органів.

4. **Сама процедура проведення місцевого референдуму має бути кардинально змінена,** а реєстрація його ініціативи і призначення віднесена до компетенції ЦВК. Це дасть змогу максимально обмежити можливість місцевої влади блокувати відповідні ініціативи, бо більшість із них «ховаються» міськими головами.

Інший напрям руйнування місцевих корупційних спайок – розширення можливостей для реагування громадськості та вищих органів влади на випадки порушення закону місцевими князьками:

1. Обмеження депутатської недоторканності, запровадження відповідальності депутатів, спійманих на гарячому, можливість проведення щодо депутатів слідчих дій тощо.

2. Фінансування з державного бюджету (на конкурсній основі, під наглядом громадськості та ЗМІ) моніторингових та аналітичних проектів, які реалізувалися б недержавними інститутами на місцях. Їхня мета – моніторинг та інформування суспільства і влади про ситуацію в громадах, районах, областях, виходячи з наявної офіційної та неофіційної інформації.

3. Створення спеціалізованого інтернет-ресурсу, адміністрування якого належало б до компетенції відповідного центрального органу чи апарату вищого органу влади. Мета – отримання максимальної кількості скарг, неофіційної інформації про дії регіональної влади. ■

Торжество руїни

Вбивство Вадима Гетьмана зняло перепони до безсистемного дерибану банківсько-фінансового сектору й відкрило шлях до утвердження олігархічної моделі економіки

Автор:
Леонід Александров

22 квітня 1998 року Україну приголомшила новина про зухвале замовне вбивство. У під'їзді власного будинку застрелили Вадима Гетьмана. Підозрюваного у скоєнні злочину Сергія Кульова – члена так званої банди Кушніра – було затримано лише в 2002-му. Утім, попри те що через рік Луганський апеляційний суд засудив його до довічного ув'язнення, говорити про те, що злочин розкрито, немає підстав. Замовники цього вбивства так і не постали перед суддями.

ДЕРЖАВНИК

Знаково, що ані вороги, ані недоброзичливці Гетьмана не ставлять під сумнів його заслуги перед Україною. Після приходу Вадима Петровича в НБУ у березні 1992 року було сформовано нову організаційну структуру регулятора, комп'ютеризовано банківський процес (міжбанківську базу даних досі вважають однією з найкращих у Східній Європі), ініційовано дослідно-конструкторські роботи зі створення розрахункової палати, запущено складний механізм друку нової української валюти – гривні. «Гетьман завжди відрізнявся від інших новаторством у поглядах, – згадує Олег Рибачук, з 1992 по 1999 рік начальник відділу зовнішніх зв'язків, начальник управління міжнародних банківських зв'язків, директор Департаменту міжнародних зв'язків НБУ. – Він прийняв рішення про те, що Україні потрібно друкувати гривню, коли вона практично ще була частиною Радянського Союзу. Про її вихід із рубльової зони, коли інші політики боялися про це навіть говорити».

У 1993 році Вадим Петрович пішов із Нацбанку, зосередившись на створенні Української міжбанківської валютної біржі (УМВБ) як публічної структури, контрольний пакет акцій якої було б неможливо зосередити в руках однієї компанії. І за його життя цього принципу дотримувалися.

«Гетьман був піонером багатьох напрямів, – каже Володимир Лановий, народний депутат II та V скликань, міністр економіки у 1992 році. – Започатковував нові ринкові інститути в Україні». Він першим висунув ідею щодо створення вторинного ринку цінних паперів, ф'ючерсного, валютного ринків, банківського ринку дорогоцінних металів. За його участю розроблялося все нове банківське законодавство, яке визначає організацію та функціонування вітчизняної банківської системи відповідно до норм ринкових відносин. Навіть якщо закони мали інше авторство, пропозиції та поправки Гетьмана виявлялися такими принциповими, що часто докорінно змінювали всю філософію законодавчого акта.

Вадим Гетьман був державником у прямому сенсі цього слова: у своїх діях, рішеннях, проектах законів керувався насамперед не власними, а державними інтересами. І саме з такою позицією він був незручним дуже багатьом у часи напівкримінального, непрозорого й своєкорисливого становлення української економічної та політичної «еліти».

ВЕРСІЇ ВБИВСТВА

Генеральна прокуратура України заявляє про причетність до злочину Павла Лазаренка. Але на экс-прем'єр-міністра навішали занадто багато, щоб беззастережно вірити цій версії. До того ж у 1998 році він уже був усунутий із посади керівника уряду й очолював лише фракцію «Громада» у Верховній Раді. Тоді точилася справжня війна проти бізнес-імперії колишнього прем'єра, і Гетьман йому жодним чином не заважав.

Не витримують критики й так звані політичні версії вбивства. Перша – боротьба за парламентське крісло. На виборах до ВР 1998 року за 189 виборчим

БІОГРАФІЧНА НОТА

Вадим Гетьман народився 12 липня 1935 р. в селі Снітин Полтавської області УРСР.

1956 р. – закінчив Київський фінансово-економічний інститут, після чого працював у різних фінансових органах Запорізької області.

1975 р. – перший заступник голови Державного комітету УРСР з цін.

1987 р. – голова правління Агропромислового банку УРСР (з 1990-го – банк «Україна»). На цій посаді перебував до березня 1992-го, коли був обраний головою правління Національного банку України.

1990 р. – став народним депутатом.

1994 р. – удруге обраний народним депутатом.

1997 р. – присудження премій «Парламентарій 1996 року», «Фінансист 1997 року».

22 квітня 1998 р. – вбитий у під'їзді власного будинку.

11 липня 2005-го Гетьманові посмертно присвоєно звання Героя України.

округом (на Черкащині) Гетьман відстав від переможця, тодішнього першого заступника міністра інформації Михайла Онуфрійчука, на 3,87%. Результати він оскаржив: щодо нього застосували брудні політтехнології, а опонент використав адмінресурс. Утім, виборювана посада була не варта такої реакції. Друга версія – залякування Ющенка, який вважав Вадима Петровича своїм учителем, що було своєрідним попередженням напередодні президентських перегонів 1999 року. Але, щоб відбити у Віктора Андрійовича бажання йти на вибори, не потрібно було вбивати Гетьмана. Ющенко доводилося ледь не силоміць штовхати у велику політику, тож можна було знайти некримінальний спосіб відвадити його від президентства. Та й якщо ще загрозою для оточення Леоніда Кучми він став лише після відставки з посади прем'єра.

Є версія, що Гетьмана прибрали, щоб розчистити дорогу до Української міжбанківської валютної біржі. Утім, зміна власників УМВБ була надто тривалою (затяглася на вісім років), щоб бути безпосередньо причиною вбивства.

Ще з античних часів радять шукати замовників злочину за формулою «кому вигідно». Жодна з популярних версій убивства цілком не дає відповіді на це запитання. Тож варто не розмінюватися на окремі деталі біографії чи аспекти діяльності Гетьмана, а поглянути на його роль у тогочасній українській політиці.

Усі, хто знав цю людину, відзначають дві фундаментальні речі. По-перше, принциповість, небажання йти на сумнівні оборудки чи створювати дірки для збагачення в законодавстві. Один із численних прикладів – Гетьман виступив категорично проти рішення Кабінету Міністрів про запровадження так званого фіксованого курсу гривні, який спровокував масовий відплив валюти за кордон, зростання тіньової економіки і підйом позицій українського експорту на світовому ринку. Понад те, маючи зв'язки у коридорах влади і практично всіх політичних таборів, спираючись на величезний особистий та професійний авторитет, він майже за-

вжди домагався, щоби його думку враховували. Отже, Гетьман був здатний запобігти дерибану, принаймні в банківсько-фінансовій системі, й поламати чимало схем, якщо вони шкодили вітчизняній економіці.

По-друге, ті, хто з ним працював, згадують про його вміння організувати і ресурси, і людей. Він став центром тяжіння для цілої низки суперечливих, але непересічних особистостей, серед яких Віктор Ющенко, Олег Андронон, Олександр Кіреєв, Юрій Лях, Олександр Веселовський, Ігор Мітюков. Їхня взаємодія могла би компенсувати слабкі сторони кожного й допомогти реалізуватися сильним, якби її натхненником залишався Вадим Гетьман, стримуючи потяг учнів до безоглядного збагачення.

Гетьман був ключовою фігурою в протистоянні хаосу, який накопчувався на Україну. Наприкінці 1990-х, коли почали з'являтися ознаки одужання економіки (навіть незважаючи на російську кризу), було надзвичайно важливо, якою стане природа української фінансово-економічної політики. Чи це буде ретельно продумана державна стратегія, що реалізується через вивірені кроки, чи мішанина рішень, кон'юнктурно ухвалених під тиском лобістів, які працювали лише на власну кишеню.

Перший шлях давав Україні шанс подолати вічне відставання і використати свої ресурси для того, щоби слідом за державами Центральної Європи наблизитися до стандартів ЄС. Принаймні якби ми пішли цим шляхом, то нині були б значно ближчими до Євросоюзу. Натомість другий шлях зберігав для купки людей можливість подальшого швидкого і безоглядного збагачення, проте робив слабшою країну. Адже в хаосі кон'юнктурних рішень, нехтування стратегічними інтересами і продажності посадовців Україна стає надзвичайно вразливою як до визискування її ресурсів зсередини, так і до недружніх впливів ззовні. Після загибелі Вадима Гетьмана в нашій державі було реалізовано ледь не найгірший варіант олігархічної моделі. ■

Контрабанда nonstop

Митний кордон приватизують на рівні законів та судових рішень

Автор:
Іван
Костенко

Скандальна історія про імпорту до України нафтопродуктів на пільгових податкових умовах компанії «Лівела» – хрестоматійний приклад «приватизації» метрів державного кордону. Офіційно підтверджено, що у вересні – листопаді 2010-го ринкова частка підприємства сягнула 45–50%. Держмитслужба спробувала змусити його сплачувати податки на загальних підставах в судовому порядку, але невдало: 22 березня 2011 року Вищий адміністративний суд відхилив скаргу митників і відмовився спрямувати на розгляд Верховного Суду раніше (ще 22 грудня 2010-го) ухвалене рішення про закриття провадження у справі стосовно законності пільгового оподаткування імпорту. По

суті, безрезневий вердикт є остаточною і оскарженню не підлягає: 2011-го «Лівела» може цілком легально ввозити до країни нафтопродукти, уникаючи сплати податків у повному обсязі, як і торік.

Хто з олігархів і під егідою якого віце-прем'єра організував схему? Питання безумовно цікаве, але не визначальне. Системна проблема полягає в іншому: як на митному кордоні України виникла шпарина, що не лише підриває позиції місцевих нафтопереробників, а й залишає на ринковому узбіччі потужних імпортерів? Відповідь дивна й проста: років сім тому польський громадянин Войцех Беднаж, співзасновник СП «Тайстра» (донькою якого є «Лівела»), звернувся до Автозаводського суду міста Кременчука й

19 січня 2004 року отримав підтвердження прав, наданих його фірмі законом про іноземні інвестиції (ухваленим іще 1992-го). Зокрема, Україна гарантувала бізнесменові застосування до спільного підприємства норм законодавства, чинних на час інвестування. І от... у серпні 2010-го «Лівела» нагадала Держмитслужбі про своє право (закріплене судом) завести партію нафтопродуктів на пільгових умовах, оскільки в першій половині 1990-х СП частково звільнилося від бюджетних зобов'язань. А в березні 2011-го легітимність цього підтвердив Вищий адміністративний суд. Прямо кажучи, хлопці в законі.

«Приватизація» метрів державного кордону на підставі судових рішень – бізнес не новий, у представників нинішньої

владної команди є досвід у цій справі. Так, скажімо, в березні 2005-го під час ухвалення змін до держбюджету окремою його нормою із законів про спеціальні режими оподаткування суб'єктів СЕЗ і ТПР були вилучені положення про пільги для компаній спецзон. Таке рішення суттєво зачіпало інтереси політиків (зокрема, з Партії регіонів), пов'язаних зі структурами СЕЗ «Донецьк», «Азов», а також фірмами з ТПР Донецької, Луганської областей та АР Крим (ті, до речі, були звільнені не лише від сплати ПДВ та мита, а й від соціальних відрахувань, оподаткування інвестицій, плати за землю й частково податку на прибуток). Уряд Тимошенко тоді розгорнув інформаційну кампанію проти необґрунтованих преференцій. Зокрема, офіційно визнали, що в 1998–2005 роках структурам СЕЗ і ТПР було надано пільг на суму 8,4 млрд грн (утричі більше за показник інвестицій до спецзон), що понад 70% продукції вони реалізовували на внутрішньому ринку, а питома вага митних преференцій у загаль-

ному обсязі наданих пільг становила 72% (з урахуванням звільнення від сплати ПДВ). Зрештою, 2005-го уряд підтвердив, що СП «Відродження» (СЕЗ «Донецьк») безмитно імпортувало не так інвестиційне обладнання, як тонни м'яса.

Реальний результат протистояння держави із суб'єктами СЕЗ і ТПР 2005 року близький до того, який отримала Україна в історії з «Лівелюю». І причина схожа. Стаття 25 базового закону про спецзони надає «інвесторам» залізобетонну гарантію: повне збереження всіх матеріальних і нематеріальних прав, зокрема на податкові пільги та інші преференції. І 2005-го «інвестори», позбавлені переваг урядом та Верховною Радою, підтвердили своє право на пільги завдяки сліпій Феміді (вона в Україні добре орієнтується навпацки), аж до рівня Верховного Суду. Інформовані джерела свідчать, що неоподаткований імпорт на підставі вердиктів не припинявся, ба навіть на рівні окремих підрозділів Державної митної служби почали заробляти на... невідвідуванні судо-

вих засідань під час розгляду справ, унаслідок чого імпортери вигравали позови без зайвого клопоту.

Очевидно, що держава так і не поборолала недуги, симптоми якої з'явилися ще за прем'єрства Валерія Пустовойтенка, коли митні пільги для товарів критичного імпорту (без якого економіка не працює ритмічно, наприклад, російський газ – для України, наша марганцева руда – для країн Скандинавії

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД СПЛАТИ АКЦИЗІВ, ПДВ ТА ІНШИХ ЗБОРІВ РОЗМИВАЄ МИТНІ КОРДОНИ ДЕРЖАВИ

тощо) змінювалися мало не щокварталу. Тоді на рівні постанов уряду до стратегічно значущої продукції зараховували, зокрема, оселедці. Нібито очевидно, що будь-які точкові преференції (звільнення від сплати ПДВ, акцизів та інших зборів) розмивають митні кордони держави. Верещагін стомився б ображатися. ■

ТБІ
телеканал

ЩОЧЕТВЕРГА
О 21:00

з Миколою КНЯЖИЦЬКИМ

ІМПОРТЕРИ БЕЗ КОРДОНІВ

Особливості товарообігу України й деяких сусідніх держав

ПОЛЬЩА
Митна служба

Кількість працівників – **16 тис.** (дані 2009 року)
Середня зарплата інспектора – **€600**
Керівник – **Яцек Капіца**
Відгуки українських підприємців – «Цей совок гарно вдає із себе Європу»

ОБСЯГ ІМПОРТУ – \$2,8 МЛРД
11% – полімери;
9,5% – папір та картон;
6,5% – котли, апарати, механічні пристрої тощо

ОБСЯГ ЕКСПОРТУ – \$1,8 МЛРД
21% – руда;
20% – чорні метали;
10,1% – електричне устаткування;
7% – вироби з деревини тощо

*Фактично цей кордон перетинають товари з інших країн, зокрема:

- ← Німеччини – \$4,6 млрд
- ← Китаю – \$4,7 млрд
- ← Італії – \$1,4 млрд

БІЛОРУСЬ
Державний митний комітет республіки Білорусь

Середня зарплата інспектора – **€250–300**
Керівник – **Олександр Шпилевський**
Відгуки українських підприємців – «Розсадник совкової бюрократії. Ніщо не змушує так поважати українського митника, як спілкування з білоруським»

* Більшість товарів до України надходять із німецького Гамбурга – міжнародного портово-перевалочного пункту. Цей шлях зручніший навіть для імпортерів товару з Китаю за російський (який програє через величезні відстані, нерозвинену інфраструктуру, складну криміногенну ситуацію на шляхах).

УКРАЇНА – ПОЛЬЩА

УКРАЇНА – БІЛОРУСЬ

Перетин західного кордону – ключове завдання будь-якого українського експортера. Водночас на промисловому рівні схеми «сірого» та «чорного» вивозу утруднені непередбачуваністю, зокрема, польських митників. Відповідно вітчизняні ФПГ оптимізують митні витрати, купуючи профільні підприємства у межах країн ЄС і включаючи їх до логістичних ланцюжків. Схожим чином діють і структури-імпортери: отримавши певні нормативні пільги (наприклад, звільнення від сплати ПДВ компанії, понад 50% персоналу якої інваліди), можна фактично без перешкод завозити до України будь-які товари із Заходу.

Аналізувати звіти органів влади про товарообіг можна до нескінченності – реалістичної картини з цих пазлів не скласти. По-перше, далеко не вся продукція заходить до країни (а так само й виходить із неї) відповідно до декларацій. По-друге, є безліч схем відносно легального імпорту (аж до екзотики – іноді товар кидають напризволяще, а потім «правильні» фірми викуповують його на спеціальних державних аукціонах як конфіскат). По-третє, ніхто не рахує обсягів контрабанди (принаймні офіційно). По-четверте, система дає змогу оформляти вантаж із РФ, наприклад, у Львові й, навпаки, продукцію з Польщі декларувати в Харкові. По-п'яте, типовими є випадки, коли партії, оформлені як транзитні, залишаються в країні. Загалом обсяги експорту-імпорту, зафіксовані органами влади України й держав-сусідів, зазвичай відрізняються. Орієнтовна схема – це компіляція офіційної статистики і вражень бізнесменів.

УКРАЇНА
Державна митна служба України

Кількість працівників – **18 тис.**
Середня зарплата інспектора – **1,5–2 тис. грн.**
Керівник – **Ігор Калетнік**
Відгуки українських підприємців – «Митники – хлопці веселі
Беруть добро і люблять красиво жити.
Під час виконання завжди праві, з цим потрібно змиритися»

ОБСЯГ ІМПОРТУ – \$2,6 МЛРД
70% – трактори, телевізори, калійні добрива тощо

ОБСЯГ ЕКСПОРТУ – \$1,9 МЛРД
(точні дані щодо структури експорту відсутні у відкритих джерелах)

ОБСЯГ ІМПОРТУ – \$22,2 МЛРД
61,9% – енергоносії;
10,5% – хімічна промисловість;
10,7% – продукція машинобудування;
6,1% – металургія тощо

ОБСЯГ ЕКСПОРТУ – \$13,4 МЛРД
34,4% – продукція машинобудування;
19,0% – метал та вироби з нього;
16,3% – продукція АПК;
9,7% – хімічна промисловість тощо

РОСІЯ
Федеральна митна служба

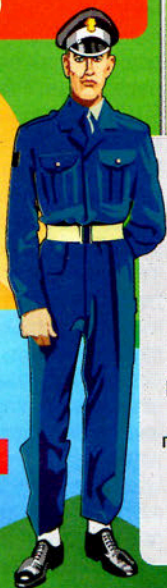
Кількість працівників – 68 тис.
Середня зарплата інспектора – до €1 тис.
Керівник – **Андрей Бельянінов**
Відгуки українських підприємців – «Росіяни працюють так само, як наші, але беруть більше...»

Товарообіг найменш прозорий, а митні процедури вкрай бюрократизовані. Можливо, це пов'язано з тим, що транзит марганцевої руди, нікелю та інших стратегічних металів з України до Скандинавії відбувається саме через Білорусь.

ОБСЯГ ЕКСПОРТУ – \$3 МЛРД
50% – чорні метали;
6% – соняшникова олія;
5% – мінеральні добрива;
4% – кам'яне вугілля тощо

ОБСЯГ ІМПОРТУ – ВІД \$1,3 МЛРД
(цитрусові, автомобілі, горіхи, одяг, устаткування тощо)

ТУРЕЧЧИНА
Міністерський секретаріат митниці

Керівник – **Хаяті Язиджи**
Відгуки українських підприємців – «Європа... з дуже тонкими східними традиціями»

УКРАЇНА – РОСІЯ

Формально між країнами діє зона вільної торгівлі з винятками, які практично охоплюють мало не всі експортно-імпорتنі позиції. Українських виробників (передусім машинобудівні та харчові підприємства) РФ цікавить як величезний ринок, але успішність його освоєння залежить навіть не від зв'язків на митниці, а від теплоти стосунків офіційного Києва з Кремлем. Відповідно до корупційної складової додається ще й політична, яка, зрештою, є визначальною. Для росіян Україна цікава насамперед як транзитна територія.

Перетин турецького кордону для сумлінних експортерів не становить жодних труднощів, порушниками норм займається тамтешня поліція. З іншого боку, українські Одеський та Іллічівський порти є найбільшими перевалочними базами для товарів, які надходять із Туреччини, зокрема секонд-хенду й дешевого текстилю.

УКРАЇНА – ТУРЕЧЧИНА

Використано інформацію Мінекономіки України за 2010 рік та відкритих джерел

Реорганізація української митниці лише ускладнює роботу підприємців, віддалених від влади

Автор:
Дмитро Калинин

Якщо експортери й імпортери, пов'язані з владою, зазвичай отримують у розпорядження «метр державного кордону» на нормативному рівні, то всі інші – на рівні домовленостей із митниками або, як варіант, з експедиційними структурами, до яких ті лояльні. Справді, українські підприємці страждають від фіскальної корупції, та, вочевидь, куди більше незручностей спричиняє їм так зване реформування, яке традиційно зводиться в нас до ротації митників та експедиторів. У такі періоди, як свідчать експортери-імпортери, товари безнадійно простоюють на кордонах. Призначення Ігоря Калетніка головою Державної митної служби в березні 2010-го не стало винятком із правила. До того ж за останній рік у функціонуванні перепускних пунктів з'явилося щось нове, схоже на добре забуте старе, часів другого президентства Леоніда Кучми... Тоді, нагадаємо, базовим принципом роботи чиновника була відомча підпорядкованість, зокрема й корупційна.

ЛОЖКА МЕДУ

У 2010–2011 роках Держмитслужба очистилася: понад 3 тис. працівників були притягнуті до дисциплінарної відповідальності, близько 280 осіб звільнені. Решта стали складовими чіткої вертикалі й завзято працюють з урахуванням державних, насамперед бюджетних інтересів. На цьому фронті трапляються саркастичні випадки. Притчею во язицех серед бізнесменів став один із нових керівників Харківської митниці, який щодня стежить за роботою своїх підлеглих – власноруч відкриває контейнери, перелічує, переважає, перевіряє інвойси... Тож вантажівка замість традиційних чотирьох-п'яти годин нині розмитнюється добу, а то й дві. Хоча формально процедура проходження перепускних пунктів

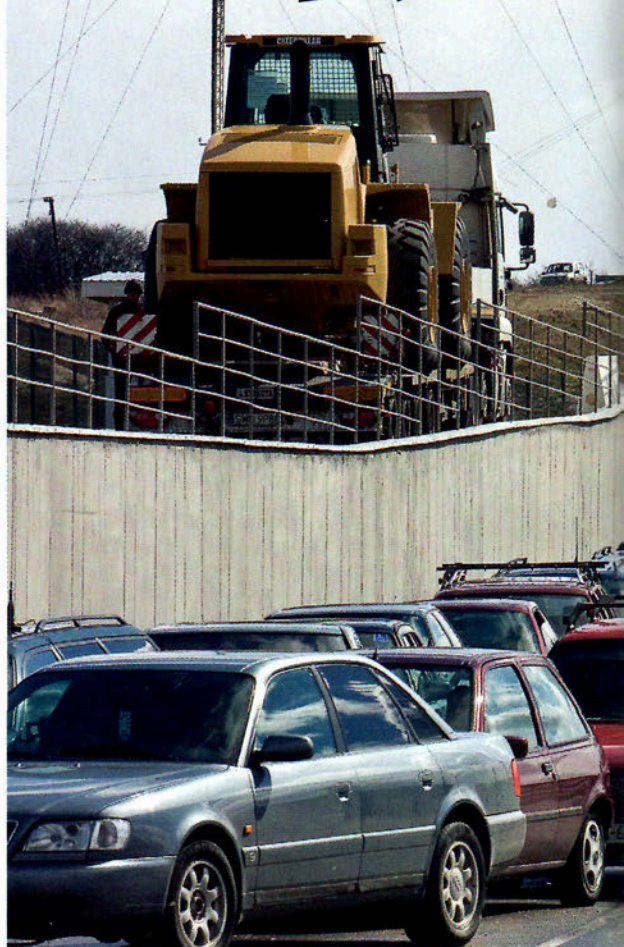
спростилася в результаті зменшення кількості контрольних інстанцій на кордоні, а також змістового коригування (нині розмитнюється не контейнер загалом, як раніше, а товар у ньому – не треба сплачувати податку «за повітря»). На цьому, власне, умовний позитив реформування митниці й закінчується.

ДІЖКА ДЬОГТЮ

Перше, чим привітала нова влада підприємців, – поверненням практики застосування індикативних цін, які встановлюють і офіційно підтверджують митники. Реально це має такий вигляд: бізнесмени, що, наприклад, завозять у країну мікрофони до мобільних телефонів, за розмитнення сплачують стільки, як імпортери дорогих студійних (державі простіше обраховувати індикативну ціну як середнє арифметичне відповідної товарної групи). По суті, ця практика виключає заведення в країну нових зразків електронної та й будь-якої іншої техніки: імпортерам просто не вигідно, аби дорогі моделі потрапляли до бази даних Держмитслужби й автоматично збільшували індикативні ціни. За таких умов годі й мріяти про організацію в Україні конкурентоспроможних збиральних виробництв з імпортних комплектуючих. До речі, саме вони не останньою чергою стимулювали економічний розвиток Китаю.

До того ж застосування індикативних цін провокує контрабанду й корупцію. Скажімо, імпортер дешевих жіночих парфумів з Індії, який побажав залишитись інкогніто, розповів, як інспектори намагалися підняти інвойс на його товар... удесятеро – до рівня французьких духів. Сперечатися було марно. Розслідування загрожувало зупинкою товару на митниці на кілька місяців. Швидше й вигідніше виявилось розійтися з інспекторами полюбовно.

Беруть

ЗАВДАЮТЬ
КОРИСТІ.
Чергу охочих
наповнити
бюджет можна
побачити
лише на
митниці

Водночас підняття декларованої вартості товарів вигідне для уряду – офіційно встановлена мінімальна ціна є базою нарахування не лише мита, а й ПДВ. Владу не зупиняє навіть той факт, що застосування вартісних індикаторів є прямим порушенням зобов'язань, узятих Україною під час включення до СОТ. Тоді, нагадаємо, наша держава погодилася не маніпулювати тарифами, а довіряти документам, які виписують митні органи інших країн. Митники відверто визнають, що «СОТ може шкуру спустити» за публікацію індикативних цін на товарні групи за кодами (як це було за часів президента Кучми), але нічого вдіяти не можуть – орієнтуються на внутрішні інструкції, а не на міжнародні зобов'язання держави.

ПО-НОВОМУ

ФОТО: АНДРІЙ ПОСМАКІН

ЛИХО БЕЗ ДОБРА

Бюрократія на митниці процвітає. Наприклад, раніше для імпорту товарів, що не підлягали маркуванню (як-то електронні прилади, котрі не вмикаються в мережу 220V), було достатньо листа-відмови з комерційного органу сертифікації. Тепер, крім цього, потрібна ще й довідка з державного Укрчастотнагляду. Але ж деякі документи видають лише раз на три місяці, в чітко встановлені дні. Годі й пояснювати, що це ускладнює без того непросте розмитнення.

Про боротьбу з корупцією як підприємці, так і митники відгукуються з іронією. Зокрема, й тому, що нібито скасований «контейнерний збір» тепер стягують неофіційно, тариф відомий – близько \$400/м³. Але ж, зрештою, платить за

все це кінцевий споживач, адже бізнес включає до складу ціни продукції не лише офіційні, а й «представницькі» витрати. Досвідчені клієнти митниці визнають, що з розбудовою вертикалі чорні схеми перетину кордону пішли в забуття. Ні, експедиторські фірми, спроможні в разі скоротити терміни розмитнення, залишилися. Однак працюють вони переважно «в білу» й гарантій майже не дають. Навіть ті, що засновані колишніми фіскалами чи особами, близькими до нинішніх.

СТАРИ СХЕМИ

Давні як світ схеми заниження інвойсів застосовують і зараз. Найпоширеніша з них – заснування за кордоном власної фірми й відвантаження товару через

неї. Більш ризикована модель – коли в процесі визначення рахунку-фактури коригують не декларовану вартість, а товарний код, скажімо, видають шкіряні черевики за гумові. Так можна зекономити колосальні кошти, але треба бути впевненим, що «один із нових керівників Харківської митниці» не відкриє контейнера. Небезпечно і прямо занижувати кількість декларованого товару – його завжди можуть переважити чи перелічити.

Найвідчайдушніші підприємці вдаються до схем, які межують із контрабандою: саме таким є завезення до України пакунків із лейблами Adidas, Levi's, Prada під виглядом секонд-хенду, що рахують під час розмитнення на кілограми.

Занижуючи інвойси, імпортери не переймаються дальшою неможливістю збільшити валові витрати задля легальної оптимізації оподаткованого прибутку: бізнесмени просто реалізують товари «своїм» спрощенням, які встановлюють потім вигідні ціни. Держава цих процесів узагалі не регулює. Іноді підприємство-імпортер продає товар не безпосередньо СПД, а фірмі-метелику (існує кілька місяців) із націнкою 2–3%. Таким чином постачальник виходить у нуль, а «одноденка», своєю чергою, робить гроші і зникає... Хоча це вже сюжет з іншої опери – податкової.

Останнім часом простежується ще одна характерна тенденція: використовуючи закордонну фірму, інвойси не зменшують, а... збільшують. Оскільки ціни на цілі групи товарів в Україні значно вищі за європейські, імпорту дешевої продукції означає появу в постачальників надприбутків, на які орієнтуються податківці. Їм, на відміну від митників, 2011-го істотно розширили повноваження. Себто буває, що вигідніше переплатити на кордоні, аби потім не мати проблем у середині країни. Не випадково уряд покладає на Держмитслужбу великі сподівання. Нещодавно Мінфін офіційно визнав, що організаційні заходи митників 2010 року коштували держбюджету... 7,7 млрд недоотриманих гривень. Як-то кажуть: швидше, вище, дужче. ■

Мовчання еліт

Європа радикалізується. Ультраправі та ультраліві з тих, хто ще не був при владі або щойно до неї прийшов, борються за уподобання виборців. У правих радикалів поки що справи кращі

ФРОНТ МАРІН.
42-річна дочка засновника
Національного фронту
Жана-Марі Ле Пена Марін
очолила політсилу в січні,
вигравши з великою перевагою
внутрішньопартійні вибори

Автор:
Алла
Лазарева,
Франція

В Угорщині й Франції, Італії, Фінляндії та Нідерландах ультраправі партії стають впливовим сегментом політичного пейзажу. Їхні успіхи зумовлені не тільки певною недобррозичливістю до іммігрантів із третього світу, яка реально накопичується в суспільстві. Зміцненню позицій ультраправих, мабуть, найбільше посприяли офіційні опоненти. Традиційні політичні партії, що заступають одна одну в урядах та парламентах із повоєнних часів, або не мають ефективної стратегії опору ультраправій ідеології, або не

здатні адекватно оцінити виклики сучасного світу.

CONTRA SPERM SPERO

«Багатокультурність, інтеграція та асиміляція, – перераховує Азіз Хафі, не загинаючи, а, навпаки, відкриваючи один за одним пальці стисненого кулака. – Ці три кити повоєнної європейської доктрини більше не тримають на собі світу. Вони здохли. А європейська модель летить-хитається, як той чарівний килим з арабських казок, сама не знає куди...»

Азіз – випускник престижного паризького університету.

Його тато – алжирець із тих, хто під час війни за незалежність залишився на боці французьких колонізаторів. Він мало не загинув від рук самостійників 1961 року, а врятувала його мама Азіза, донька французького офіцера, тоді школярка. Майже Ромео і Джульєтта часів деколонізації Африки, але з хепі-ендом.

Кілька років поспіль Азізові не вдається знайти роботу за фахом та відповідно до професійного досвіду. То там когось заступить на півроку, то тут. «Стереотипи – потужна річ, – пояснює він. – Нехай мій дід пішов на пенсію генералом, а бабуся – зі

збіднелих французьких аристократів. Щойно хтось побачить моє прізвище – і вже вагається: а що як я прийду на роботу з вибухівкою від бін Ладена?»

Під час останніх кантональних виборів у березні Азіз головував за Національний фронт. «Марін Ле Пен не має вибору, – вважає він. – Вона муситиме зруйнувати цю прогнилу систему й збудувати щось дієве. Адаже при владі тасується замальцьована колода політиків. Біжать, зашорені, метушаться, нічого довкола не помічають. Час їм відпочити».

Соціологи зазначають: за три місяці, відколи Марін Ле Пен очолила Нацфронт, їй вдалося значно розширити електоральне поле партії. Масово додалися самотні жінки, літні селяни, а також безробітні дипломовані спеціалісти, народжені у Франції. Хоч як парадоксально, але Азіз не виняток, а радше ілюстрація до новітньої тенденції. «Марін не має застережень щодо тих, хто за походженням не зовсім француз, – каже цей 50-річний інженер. – Вона поборює радикальний, фанатичний іслам, з яким особисто я ніколи не мав нічого спільного».

Між тим із появою нового голови партії програма Національного фронту Франції не надто змінилася: вихід із зони євро та Європейського Союзу, цілковита відмова від імміграції. Політолог Домінік Рейньє називає цей проект банальним популізмом, що не має шансів на втілення. «Але бажання оновити політику таке велике, що будь-яке нове обличчя дає людям привід мріяти та приписувати йому здатність радикально реформувати суспільство. Навіть коли для цього немає об'єктивних підстав», – вважає політичний журналіст Жерар Боне.

СПРОБА РЕБРЕНДИНГУ

«Усім, хто бодай якось нагадує скінхедів, а саме голомозим та вбраним у військові строї, заборонено навіть наблизитися до кортежу Національного фронту», – попередила Ле Пен. Ідеться про щорічну демонстрацію на 1 Травня – ритуальну подію номер один не тільки в комуністів, а й у правих радикалів Франції. З різних причин, звичайно. Якщо під червоними

прапорами на вулиці виходять опоненти світового капіталу, Національний фронт у цей день завжди згадує Жанну Д'Арк, «святую великомученицю та національну героїню».

Слів на вігер нова лідерка Національного фронту не кидає. Вона щойно звільнила з лав партії місцевого депутата, чие дуже давнє фото з гітлерівським привітанням нещодавно з'явилося в пресі. «Ми стали жертвою рейдерства з боку неонацистів, із якими не маємо нічого спільного», – пояснила свій крок Марін.

Враховуючи близькі президентські вибори, заплановані на травень 2012 року, така рішучість видається логічною. Специфіка Франції полягає в тому, що, на відміну від Італії та Швеції, ультраправі тут від повоєнних часів жодного разу не потрапляли до уряду. Хай там як голосують у першому турі, у другому всі учасники процесу традиційно гуртуються проти НФ. Комуністи з правими лібералами, консерватори з троцькістами щоразу об'єднуються в Республіканський фронт проти «коричневої загрози».

Отже, нині політична сила, яка в деяких містечках у першому турі кантональних виборів набрала 30–45%, здійснює «дедьяволізацію». Олюднеє свій імідж. На щастя, Марін усміхатися вмє і любить. Ще й контекст для радикалів сприятливий. Партія президента Ніколя Саркозі за чотири роки при владі стрімко втратила популярність. Соціалісти ніяк не визначаються з лідером, а центристам не вдається консолідуватися у стабільну політичну силу.

«Є підстави говорити про кризу репрезентативної демократії, – вважає політолог Паскаль Перію. – Надто далекими від народу стали класичні європейські партії. Політичний клас живе у своєму ритмі, за власними внутрішніми законами та інтересами. Політики мають небагато спільного з проблемами решти громадян. Тож під час найближчих виборів радикали об'єднають усіх, хто «проти системи». За партію «Справжні фіни», наприклад, щойно проголосувало чимало тих, хто бажає кращого розподілу фінського сукупного продукту. І не завжди

йдеться про етнічний націоналізм. Часом про політичний».

Зауваження підтверджується фактами з французького політичного життя. Ніколя Саркозі тільки й говорить про «економічний патріотизм». Цей термін також вживають імовірний кандидат від консервативних правих, колишній прем'єр Домінік де Вільпен, Марін Ле Пен, а також кілька лівих лідерів. Усі вони активно обговорюють на ток-шоу можливості євросоюзних або суто французьких преференцій власному продукту на противагу імпорту.

Привід – начебто зневага зовнішнього світу до екологічних або соціальних стандартів, яка породжує нижчу, ніж у Європі, ціну продукції. Справжня ж причина такого протекціонізму – тривале падіння купівельної спроможності як середнього, так і робітничого класу.

«Спротив принципу вільної торгівлі не є великою новиною для французів, – написав у статті «Над Францією віє дух протекціонізму» журналіст агенції Reuters Поль Тейлор. – Усе почалося з Людовіка XIV. Його генеральний контролер фі-

НАДТО ДАЛЕКИМИ ВІД НАРОДУ СТАЛИ КЛАСИЧНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ПАРТІЇ

нансів Жан-Батіст Кольбер наказував імпортувати якнайменше... Моріс Альяс, один із небагатьох французів – лауреатів Нобелівської премії з економіки, також до останніх днів життя закликав обмежувати імпорт. Навіть якби це спричинило масове безробіття».

«Потрібно розібратися, – вважає економічний журналіст Даніель Петі, – ми більше виграємо від імпорту, глобалізації, відкритих кордонів з іншими державами ЄС чи більше програємо? Цього до сьогодні фахово ніхто не порадив. Маємо політичні спекуляції, підтасовку фактів під різні доктрини. Зовсім не обов'язково, що закритість справді вигідна. Франція не має свого ресурсу сировини, якого потребує її економіка, як і нафти, газу, урану, чорних металів... Усі ці розмови про відмову від вільної торгівлі – лише зали-

ФОТО: REUTERS

цяння до виборця. Французам приємно уявляти, ніби задля того, щоб добре жити, їм ніхто у світі не потрібен».

СВІТ ПІСЛЯ ДЕМОКРАТІЇ

Коли експерти кажуть про специфічний ритм, у якому живуть представники усталеного політичного класу, йдеться, вочевидь, про схему «від виборів до виборів». Вона, наче метроном, форматує життя кожного, хто сподівається потрапити у владу. Найчастіше заради самої влади. Як виняток – щоб змінити справи на краще. У Європі, Америці, Індії, Україні – скрізь.

Забіги на короткі дистанції – чотири, п'ять чи інколи сім років – тримають багатьох представників політичного істеблішменту в полоні тактичних завдань та цілей. Мало хто знаходить час і волю на дослідження глибинних тенденцій чи ускладнює собі життя пошуком довго-

ГОЛИЙ КОРОЛЬ. Популярність Ніколя Саркозі впала так низько, що на президентських виборах 2012 року він може не пробитися навіть у друге коло, поступившись Марін Ле Пен

тривалої стратегії. Історії провалів таких несхожих між собою політиків, як Ніколя Саркозі й Віктор Ющенко, певною мірою Барак Обама та Городон Браун, подібні тим, що всі вони зосереджувалися на переможних технологіях і технічній комунікації. Усі шукали, що подобається виборцю, і намагалися якнайточніше відповідати очікуванням. Мабуть, не більше.

«Врешті, усі популістські програми світу завжди в той чи інший спосіб використовують соціальні гасла лівих, – зауважує Жиль Івальді, фахівець з ультраправих європейських рухів у французькому Національному центрі стратегічних досліджень. – Ультраправі лише додають до них застереження щодо ісламу, імміграції, безпеки... Радикали перемагають, коли їхній кандидат позиціонує себе як лідер бунтівників, кандидат народу проти еліт».

Можна знайти багато пояснень, чому саме тепер, в останні кілька років, вірус популізму так активно поширюється в країнах ЄС. Перший, економічний рівень аналізу нагадає нам про світову кризу та безробіття.

«У Євросоюзі сьогодні активно діють 27 популістських правих партій, – зазначає Домінік Рейньє. – Вони присутні у 18 країнах – членах ЄС. 14 із них беруть участь у роботі парламентів. У Швеції та Італії такі партії навіть входять до урядів. Більшість із них сформувалися під час першої нафтової кризи, у 1970-х. Безробіття та збідніння завжди зумовлюють ворожість до іноземців. Але є й психологічні причини. Зокрема, демографічне старіння націй Західної та Північної Європи. Старість більше опікується власною безпекою, легше піддається страху. А страхи – живильний ґрунт будь-якого популізму».

Інший французький політолог Жан-Ів Камю говорить про цивілізаційні побоювання. Люди не можуть пояснити собі

наслідків та механізмів глобалізації. Вони відчувають загальний дискомфорт, бояться втратити ідентичність у сучасному багатокультурному суспільстві. І не так багато політиків, які пропонують адекватні пояснення.

Домінік Рейньє вивів термін «майновий популізм» – захист власного добробуту. На думку дослідника, він виявляється в матеріальній площині як боротьба за статус та рівень життя, а в нематеріальній – як захист звичного стилю життя.

«Німецький, французький, голландський націоналізм – це ідеологія багатих, імперських націй, – зазначає туніський журналіст Мустафа Арі. – Вони самі собі не зізнаються, але, по суті, їхня боротьба – захист велими сумнівного права привілейованих народів і далі інтенсивно виснажувати інші. Натомість туніський, індійський та, мабуть, український націоналізм захисного зразка. Тут виникає небезпека загрузти в численних комплексах, властивих недержавним націям. Але загалом методика політичного спілкування виникає зовсім інша».

Французька преса нині багато пише про те, що класична демократія як право більшості починає вичерпувати себе, що світ ось-ось зазнає карколомних глобальних змін і збудує нове, постдемократичне суспільство. На шляху від формації, що відживає своє, до нового світового порядку, напевно, не міг не з'явитися активний популізм із яскравим ультраправим забарвленням, який, не виключено, здатний вивести з ладу систему європейських націй, якою на сьогодні є Європейський Союз.

Прогнозів не бракує. Політика не терпить порожнечі. Там, де на сучасні виклики немає адекватних відповідей, вакуум заповнює страх розгублених простих людей, що не бачать, куди йти, і не знають, до кого притулитися. Біг по колу, який демонструють провалдні політичні еліти, не переконує і не заспокоює. На флібустьєрів та авантюристів попит значно вищий. Соціальний запит на нову політику сформовано. Проте відповідних лідерів на політичному Олімпі немає. ■

РАДИКАЛИ ПЕРЕМАГАЮТЬ, КОЛИ ЇХНІЙ КАНДИДАТ ПОЗИЦІОНУЄ СЕБЕ ЯК ЛІДЕР БУНТІВНИКІВ, КАНДИДАТ НАРОДУ ПРОТИ ЕЛІТ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ
Передплатний індекс 99319

**НИКОЛИ ЩЕ ПЕРЕДПЛАТА
НЕ БУЛА ТАКОЮ ПРОСТОЮ
ТА ЗРУЧНОЮ!**

**Ви маєте можливість отримувати
журнал вже наступного тижня
після передплати, не чекаючи
початку чергового місяця**

РЕДАКЦІЙНА ПЕРЕДПЛАТА

Лише скориставшись редакційною передплатою, Ви маєте можливість отримувати журнал вже наступного тижня після оплати.

Оплатіть квитанцію в будь-якому банку й повідомте її номер та адресу доставки:

- зателефонувавши на номер +38 (067) 407 1096 (виклик буде скинуто, після чого ми Вам передзвонимо)
 - або надіславши копію сплаченої квитанції факсом +38 (044) 351 1301
 - чи електронною поштою peredplata@tyzhden.ua
 - чи звичайною поштою на адресу: 03067, м. Київ, а/с 2.
- Редакція «Український тиждень», відділ передплати

Вартість редакційної передплати:

I півріччя 2011 р.

- 1 міс. – 30 грн
- 2 міс. – 60 грн

II півріччя 2011 р.

- 1 міс. – 45 грн
- 3 міс. – 135 грн
- 6 міс. – 270 грн

ОНЛАЙН-ПЕРЕДПЛАТА – швидко, зручно та надійно
на сайті portmone.com

ПОШТА для тих, хто віддає перевагу передплаті через Укрпошту, індекс нашого журналу – 99319.

ПАТРІОТИЗМ?

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ?

ДЕМОКРАТІЯ?

**ВІДВЕРТО
ПРО КРАЇНУ**

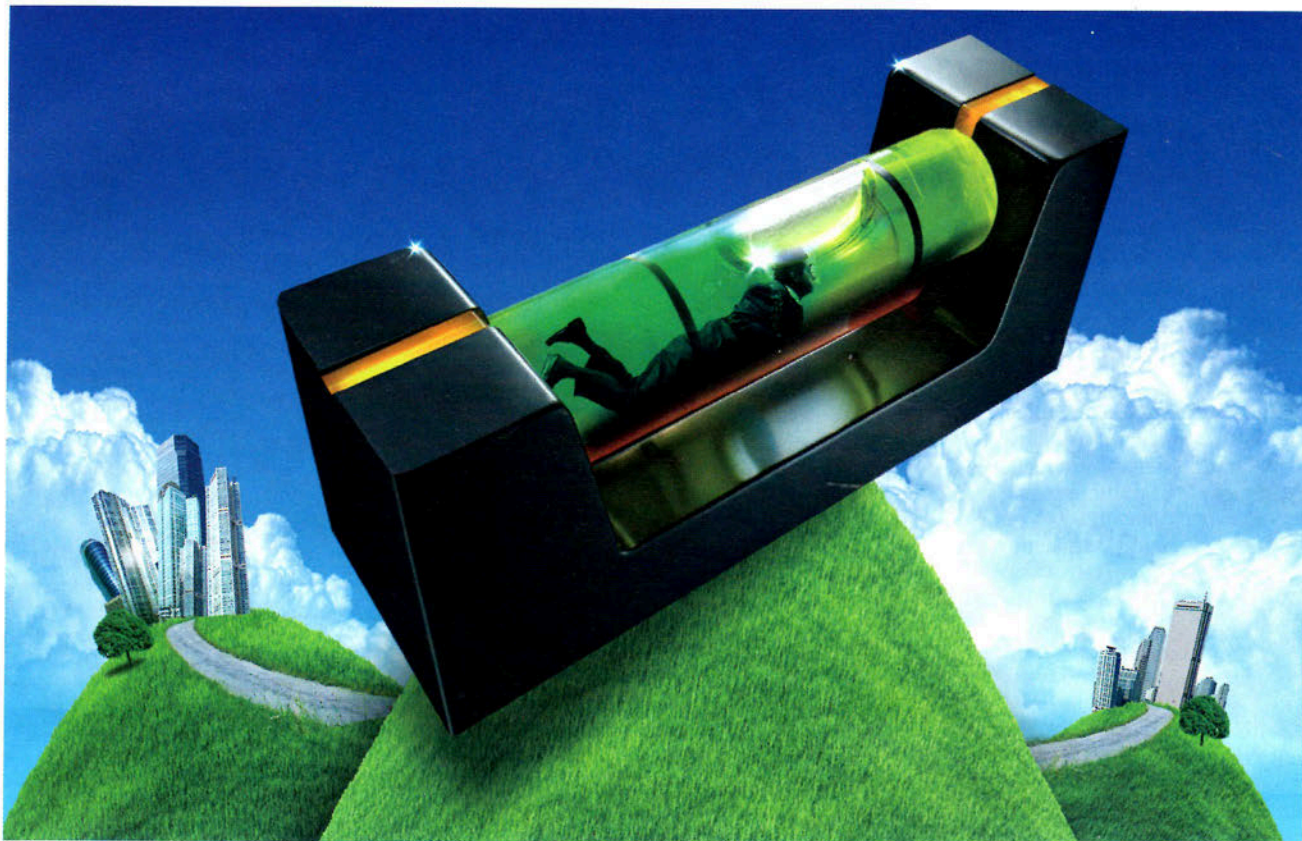
За детальною інформацією звертайтеся
за тел. (044) 351-13-00.
Менеджер з передплати Ірина Приліпко
peredplata@tyzhden.ua

www.tyzhden.ua

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26009000022321	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
касир	назва установи банку	300023		
		МФО банку		
квитанція	ПАТ «УКРСОЦБАНК»			
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
касир	Адреса платника, телефон			
квитанція	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
	період:			
касир		сума, грн		
	платник (підпис)			
квитанція	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26009000022321	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
касир	назва установи банку	300023		
		МФО банку		
квитанція	ПАТ «УКРСОЦБАНК»			
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
касир	Адреса платника, телефон			
квитанція	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
	період:			
касир		сума, грн		
	платник (підпис)			

Слово проти глобаліапсусів

Розумно про глобальне – нарешті

Редактор The Economist у 1938–1956 роках Джеффри Кроутер завжди радив молодим журналістам «спрощувати, а потім перебільшувати». Якби він дожив до нинішньої дискусії про глобалізацію, то, мабуть, змінив би цю пораду. Тепер усі активно сперечаються, добре це явище чи погане, але, схоже, вони погодилися: глобалізація – доконаний факт. Світ плаский, якщо ви прихильник Тома Фрідмана, або підконтрольний купці глобальних корпорацій, якщо ви на боці Наомі Кляйн.

Панкадж Гемават з іспанської бізнес-школи IESE – один із небагатьох, хто зберіг власну думку з цього приводу. Понад 10 років він засипав і тих, хто спрощував, і тих, хто роздував реальність, градом статистики. Сьогодні нарешті висунув своє бачення (ми живемо в добу щонайбільше напівглобалізації),

виклавши його у праці «Світ 3.0», котру має прочитати кожен, хто прагне зрозуміти найважливіші аспекти економічного розвитку нашого часу.

Гемават зазначає, що за деякими показниками світова інтеграція надивовижу низька. Тільки 2% студентів навчаються у вишах за кордоном. Лише 3% людей живуть не в тій країні, де народилися. Якихось 7% рису продається в зарубіжжя. Лише 7% керівників 500 акціонерних компаній США з найбільшою капіталізацією, включених до списку Standard & Poor's, – іноземці; а, за даними дослідження, проведеного кілька років тому, менш ніж 1% усіх американських концернів мають будь-які відділення поза батьківщиною. Експорт становить лише 20% світового ВВП. А деякі з життєво важливих артерій глобалізації сильно закупорені: авіаперевезення обмежуються

двосторонніми угодами, а транспортування океаном контролюють картелі.

Індійська письменниця Арундаті Рой стверджує, що глобалізація «розірвала людські життя», але насправді все навпаки: її зумовлюють знайомі речі, такі, як відстань і культурні зв'язки. Гемават каже, що дві більш-менш схожі країни на 42% інтенсивніше торгуватимуть між собою, якщо вони говорять однією мовою; на 47% – якщо входять до одного торговельного блоку; на 114% – якщо мають спільну валюту; й на 188% – якщо в них спільне колоніальне минуле.

А як же «нова економіка» вільного руху капіталів та інформаційного обміну без кордонів? Тут цифри Гемавата вражають іще дужче. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) становлять лише 9% усіх вкладень в основний капітал. Менш ніж 20% вен-

чурного капіталу осідає за межами країни його походження. Лише 20% акцій, що обертаються на фондових ринках, належать іноземним інвесторам. І менше 20% всього інтернет-трафіку перетинає національні кордони.

Тепер до напрямку, а не масштабу глобалізації. Безперечно, Фрідман (автор книжки «Світ плаский») і К° мають рацію стосовно того, куди ми йдемо, навіть якщо трохи й згущують тони, кажучи про точку, до якої людство уже докотилося. Насправді теперішні показники міграції блякнуть на тлі цифр столітньої давнини, коли батьківщину покинули 14% уродженців Ірландії та 10% корінних норвежців. Тоді не було віз. Нині світ витрачає \$88 млрд щороку на обробку проїзних документів, а в 10% країн планети за паспорт доведеться викласти понад десятину середнього річного заробітку.

Падіння ІПІ від близько \$2 трлн 2007 року до \$1 трлн 2009-го можна пояснити світовою фінансовою кризою. Але, з огляду на інші тенденції, не виключено, що й глобалізація здатна на задній хід. 2008-го близько чверті компаній США і Європи зменшили свої ланцюги постачання, а через лихо в Японії та його плачевні наслідки для тамтешніх виробників комплектуючих скорочення, поза сумнівом, тільки посиляться. Сьогодні оформлення вантажівки товарів на канадсько-американському кордоні триває втричі довше, ніж до 11 вересня 2001 року. Навіть інтернет не витримує наступу регіоналізації: уряди починають установлювати чимало місцевих обмежень на контент.

Гемават також уцентрує міф, нібито світ захоплює купка велетенських компаній. Рівень концентрації в багатьох життєво важливих сферах помітно знизився від 1950 року й залишається майже незмінним від 1980-го: 60 років тому два концерни випускали половину всіх авто у світі, а сьогодні таких виробників шість.

Крім того, він спростовує думку, що глобалізація означає гомогенізацію. Хоча міста

всього світу сьогодні дедалі дужче схожі одне на одне, за цією однорідністю криється розширення вибору в них, тому більшості міжнародних компаній доводиться пристосовуватися до нових умов. McDonald's пропонує вегетаріанські бургери в Індії та гострі в Мексиці, а Соса-Кола в тій-таки Мексиці додає до напою тростинний цукор, а не кукурудзяний сироп, як у США. MTV, який вийшов на міжнародний рівень, дотримуючись принципу, що «ла-ла-ла-пара-пам-пам» зрозуміють усіма мовами, нині включає до своєї індонезійської програми п'ять разів щодня заклик до молитви.

Гемават зазначає, що керівники компаній часто перші серед тих, хто перебільшує масштаби глобалізації. Nokia, наприклад, не один рік намагалася вивести на великий, але своєрідний японський ринок мобільних телефонів власну продукцію, яка є лідером у цілому світі, однак врешті змушена була визнати поразку. Взагалі часто саме національні відмінності, а не намагання вирівняти їх можуть дати більше прибутків компаніям, які вміло пограють на різницях.

Такий тверезий погляд на глобалізацію заслуговує уваги аудиторії. Але чи відгукнуться читачі – ось у чому питання. З одного боку, назва «Світ 3.0» видається не такою цікавою, як «Світ плаский» (книжка Томаса Фрідмана) або «Джихад проти МакСвіту» (праця Бенджаміна Барбера). Із другого – люди природно схильні переоцінювати здатність технологій нівелювати відстані. Якщо озирнутися на епоху диктаторів та світових воєн, там виявиться не менша пристрась до глобального. Генрі Форд стверджував, що автівки й літаки «об'єднують світ». Мартін Гайдеггер казав, що «все перебуває ані далеко, ані близько». Все це так роздратувало Джорджа Орвелла, що він написав гнівну відповідь на модні теревені про подолання відстаней та зникнення кордонів іще далекого 1944-го, коли Адольф Гітлер саме намагався вирівняти світ у власний унікальний спосіб. ■

CRYSTAL HALL KIEV

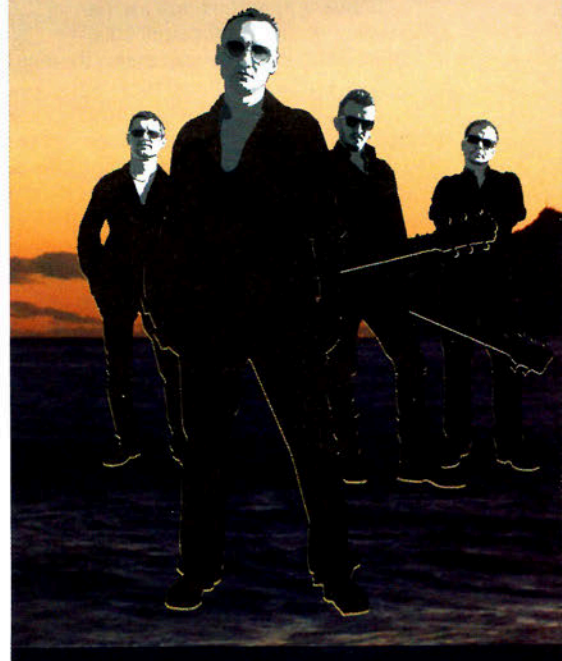
13 ТРАВНЯ 20:00

МАНДРИ

ПРЕЗЕНТАЦІЯ НОВОГО АЛЬБОМУ

СВІТ

ЖИВИЙ ЗВУК

ЗАМОВЛЕННЯ КВИТКІВ

ІНФОРМАЦІЙНІ СПОНСОРИ

PARTER.UA
НАЦІОНАЛЬНИЙ ОПЕРАТОР
287 87 87

RADIO
ROKS
100% HIT

PERECЬ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ОПЕРАТОР

МЕДІА-ПАРТНЕР

Тижень
НАЦІОНАЛЬНИЙ ОПЕРАТОР

НАЦІОНАЛЬНИЙ ОПЕРАТОР

Серце в п'яти

Зловмисники можуть заякувати жертв через інтернет

Леандра Рамм – вокалістка і володарка меццо-сопрано, але на думці в неї не тільки музика. Вона стверджує, що якийсь ненормальний кіберпереслідувач із Сінгапуру за останні п'ять років розмістив у мережі близько 4 тис. повідомлень, опісуючи її як бездарну аферистку, схиблену на сексі. А ще створив блог від її імені й навіть залишав непристойні репліки на її сайті.

Великої допомоги від американської поліції мешканка Нью-Йорка так і не дочекалася: її представники посилаються на те, що злочин скоєно в Сінгапурі. А правоохоронці останнього, за словами потерпілої, взагалі не виявляють цікавості до її справи. Тоді як витівки переслідувача завдали шкоди і її кар'єрі, і соціальному життю, і емоційному стану. Тепер щодня погрози отримує не лише вона, а й її оточення: друзі, родина, колеги та керівник. Леандра Рамм розповідає, що почуватися «приниженою і безпорадною жертвою знуцань».

Поліція і прокуратура стверджують, що явище кіберпереслідування, тобто нав'язливе домагання чи заякування через інтернет, електронну пошту, соціальні мережі, чати й аналогічні засоби цифрових комунікацій, набирає обертів, а вони не мають достатньо законодавчих важелів для боротьби з ним.

За результатами дослідження Бюро судової статистики, проведеного в США 2006 року, з 3,4 млн повнолітніх жертв переслідувань близько

БЕЗ ЗАХИСТУ.
Співачку
Леандру Рамм
та інших жертв
кіберпереслідування
сучасні закони
захистити
не в змозі

ФОТО: RACHEL DURFEE

чверті було завдано серйозної шкоди саме у віртуальному світі. Майк Проктор, каліфорнійський детектив із понад 20-річним стажем роботи в цій галузі, стверджує, що переслідувачі дедалі частіше заякують свою здобич через інтернет. За його словами, такі злочини не караються в судовому порядку на тому рівні, на якому мали б. Барак Обама порушив це питання у президентському зверненні в грудні, відзначивши місяць інформування громадськості про переслідування. «Зловмисники дедалі активніше стежать і знуцаються над своїми жертвами за допомогою сучасних технологій. 25% постраждалих повідомляють, що їх заякували, зокрема, погрозливими повідомленнями електронною поштою або в чаті», – сказав він.

Рейчел Маккензі, психолог і керівник програми корекції по-

ведінки переслідувачів у австралійському штаті Вікторія, констатує, що сьогодні справді багато злочинців шукають жертв через інтернет. Для деякого з них мережа – просто робочий інструмент, інші мають свої особливі способи її використання. Але і перших, і других люди бояться так само, як і погроз фізичної розправи. «Завжди є ймовірність, що переслідування перекинеться в реальний світ», – застерігає психолог. За словами Бірґіт Рот, старшої слідчої з Франкфурта-на-Майні, що спеціалізується на кіберзлочинності, заякування через інтернет має місце в 40% справ про переслідування, якими займається її відділ. Вона стверджує, що ці злочини завдають таких самих емоційних травм, як, приміром, авіакатастрофа постраждалим, котрі вижили.

Шановні читачі!

Ми вдячні Вам за увагу до нашого видання. Сподіваємося, Ви задоволені нашою роботою, поділяєте наші думки та позицію. Адже кожне число «Українського тижня» – це актуальні новини, оперативна аналітика, публіцистика українських і європейських інтелектуалів, ексклюзивні інтерв'ю, журналістські розслідування, історичні розвідки та останні культурні тенденції. Маємо надію, що Ви підтримуєте наше прагнення зробити Україну кращою.

На жаль, з 20 травня ми змушені підвищити роздрібні ціни. Редакційна політика «Українського тижня» не передбачає розміщення на шпальтах журналу замовних матеріалів на платній основі. Передплата й роздрібний продаж – основні джерела фінансування нашого видання.

Пропонуємо Вам передплатити «Український тиждень» й отримувати свіжі номери журналу в півтора раза дешевше, ніж купуючи в роздріб.

***ПЕРЕДПЛАТИТИ НАШЕ ВИДАННЯ ДУЖЕ ПРОСТО.**

Ви маєте можливість обрати зручний для Вас спосіб швидкої передплати:

1. На сайті журналу, сплативши за системою Portmone – <http://tyzhden.ua/Virtual/Subscription/>
2. У відділеннях Укрпошти за індексом 99319.
3. Сплативши за наведеними нижче реквізитами у будь-якому банку та повідомивши адресу доставки за телефоном (067) 407 10 96 (з 9:00 до 18:00, оператор скине Ваш виклик та перетелефонує).

РЕКВІЗИТИ ТА ЦІНИ:

ТОВ «Український тиждень»

ПОТОЧНИЙ РАХУНОК ОТРИМУВАЧА:

26009000022321

КОД ОТРИМУВАЧА: 35392656

НАЗВА УСТАНОВИ БАНКУ:

ПАТ «Укрсоцбанк»

МФО БАНКУ: 300023

ВИД ПЛАТЕЖУ: передплата журналу «Український тиждень»

ВАРТІСТЬ ПЕРЕДПЛАТИ:

I півріччя 2011 р.

за 1 міс. – 30 грн

за 2 міс. – 60 грн

II півріччя 2011 р.

за 1 міс. – 45 грн

за 2 міс. – 90 грн

за 3 міс. – 135 грн

за 4 міс. – 180 грн

за 5 міс. – 225 грн

за 6 міс. – 270 грн

Увага! «Український тиждень» гарантує переадресацію доставки видання у разі Вашого переїзду. Просто попередьте нас за три тижні, зателефонувавши на номер +38 (067) 407 10 96 (call-back), і Ви вчасно отримаєте свій номер «Українського тижня» на нову адресу.

Тиждень
український www.tyzhden.ua

Кіберпереслідувачі, схоже, отримують задоволення від своїх діянь. Одна вагітна жінка, яка стала жертвою такого злочинця, розповідає, що її щодня тривожать «ненормальні думки», наприклад, що її дитина може народитися чи вирости без одного з батьків. Переслідувач – колишній колега, військовий у минулому – залякує майбутню маму через соціальні мережі, погрожуючи фізичною розправою над її родиною.

Законодавству йти в ногу з розвитком кіберпереслідувань, як і іншої інтернет-злочинності, дуже складно. Випадок Леандри Рамм доводить, що багато лиходіїв знуцаються над жертвами з-за кордону, часто з країн, де законів проти них немає. Американські інтернет-провайдери і такі компанії, як Google, Yahoo! та Facebook, вимагають, аби рішення суду щодо надання інформації про переслідувачів виконувалися в країні, де міститься їхній головний офіс. Процес може бути дорогим і тривалим.

Експерт з інтернет-переслідувань Державної служби кримінального переслідування Великої Британії Назір Афзал каже, що через ці вимоги затримання злочинців може затягуватися аж до трьох місяців, хоча в реальному світі їх арештовують за лічені години. Афзал додає, що провайдери часто зберігають електронні повідомлення тільки 30 днів, а потім видаляють. Якщо й жертва позбудеться погрозливого листа, доказів не залишиться. Інші провайдери наполягають, що повідомлятимуть своїх клієнтів про поліцейське розслідування.

Технічні хитрощі гарантують переслідувачам більше свободи дій. Спеціальне програмне забезпечення дозволяє їм розсилати повідомлення, маршрут яких неможливо простежити, з прихованих IP-адрес. Слідчі стверджують, що не мають змоги моніторити програми миттєвого обміну повідомленнями. Головний юрисконсульт Федерального бюро розслідувань Валері Капрони покаржилася в лютому до юридичного комітету Палати представників конгресу США, що її агенції

бракує повноважень, аби збирати докази проти переслідувачів, які працюють через файлообмінники (мережі типу P2P, де клієнти рівноправні й взаємодіють між собою, а не тільки із сервером) і соціальні мережі.

Не дивно, що жертви не вірять у здатність системи кримінальної юстиції захистити їх. Емма Шорт, психолог із Британії, яка створює першу в світі групу з дослідження кіберсталкінгу, каже, що тільки одиниці з-поміж жертв злочинів вважають, що правоохоронці можуть їм допомогти, тому багато хто навіть не звертається до поліції. Близько третини респондентів розповіли, що їм довелося пережити принаймні один із симптомів емоційних розладів унаслідок посттравматичного стресу.

Голова британської благодійної організації «Мережа жертв переслідувань» Алексіс Боутер агітує за вироблення спільного підходу в боротьбі з цим явищем у всіх країнах Європейського Союзу: нині лише у 12 з 27 членів ЄС діють відповідні закони. Активістка хоче, щоб і решта держав підхопили естафету Великої Британії: тамтешні правоохоронці оцінюють імовірність насильницьких дій у кожному випадку переслідування, прокуратура вже розробила інструкцію для роботи з такими справами, а тепер готуються процедури вимушеного лікування переслідувачів, чю провину доведено. Назір Афзал, своєю чергою, виступає за залучення до співпраці операторів мобільного зв'язку й інтернет-провайдерів – так буде більше джерел добровільно наданої інформації про підозрюваних. Цей підхід уже практикується щодо підозрюваних у насильстві над дітьми.

Якщо не буде міжнародного поступу на всіх фронтах, різні божевільні й месники залишатимуться безкарними. «Одного дня ми всі будемо шоковані тим, якою вседозволеністю користувалися колишні віртуальні переслідувачі», – каже Леандра Рамм. ■

Мала держава з великим духом

Єднання всіх станів та конфесій словенства стало основою розвитку Словенської держави

Автор:
Антон Глушко

Укrajнський історик Юрій Венелін (Гуца), досліджуючи минуле словенців, назвав їхню Батьківщину Адріатичною Україною. Сьогодні це твердження є трохи недоречним. Такою несхожою на нашу є ця високорозвинена центрально-європейська держава, яка, за даними ООН, посідає 29-те місце у світі за індексом людського розвитку, зі сформованою політичною культурою та давньою історією. У чому ж полягає феномен «Словенського дому» і як невелика слов'янська країна зберегла свою ідентичність, маючи війовничих сусідів з іншою культурно-цивілізаційною основою?

ІСТОРІЯ СВІДЧИТЬ

Занепад давньої княжої держави словенців – Карантанії (595–1180) – та германізація, що стала наслідком її входження до держави Рудольфа Габсбурзького, поклали початок багатомісячному періоду боротьби за ідентичність і власну історичну тяглість. З приєднанням словенських земель до Австрії тамтешні володарі вважали місцеве населення неосвіченими селянами-землеробами, яких вони намагалися долучити до європейської культури. З початком епохи книгодруку всі книжки виходили переважно латиною або німецькою, аж доки 1546 року Прімож

Трубар не видав «Абecedник» (Буквар) та «Святе Письмо», що дало початок формуванню словенської літературної мови.

Перебуваючи у складі Австрії, а згодом Австро-Угорщини, словенці мали можливість повною мірою скористатися приладами просвітницького абсолютизму. Попри те що на зорі Просвітництва 80% населення словенських земель становили селяни, частина з них їхала здобувати освіту до Віденського й Празького університетів. Повернувшись, вони не втратили своєї ідентичності й утворили основу так званих будителів людства, себто першопросвітників влас-

ФОТО: АР

краї в 1807–1809 роках. Тоді французький імператор, заохочуючи антигерманський спротив словенців, підтримував запровадження словенської мови у школах та видання пам'яток фольклору і культурне пробудження селянства. Час початку масової народної просвіти дав словенцям їхнього найславнішого поета Франце Прешерна (1800–1848). Уривок із його вірша «Здравиця» є сьогодні державним гімном Республіки Словенія.

Напередодні «Весни народів» 1848 року на словенських землях завдяки тамтешнім селянським громадам постала низка «таборів», до яких долучалися й деякі нащадки німецьких переселенців. Попри своє походження, подеколи вони співчували словенцям, допомагаючи як матеріально, так і духовно. Імена барона Жиги Зойса, доктора Янеза Бляйвайса, публіциста Андрея Айншпілера в їхній пам'яті стоять поруч із поняттями честі, самосвідомості й самоповаги. Доктора Бляйвайса вдячні сучасники назвали батьком словенської нації. Варто зазначити, що ці люди, опанувавши словенську мову, пізнавши їхнє минуле і фольклор, почали ставати на бік «покріпачених». Однією з перших словенських жінок-поетес є Фані Хаусман, а творцем словенського війська у 1918–1919 роках був генерал Рудольф Майстер.

Подих «Весни народів» дав імпульс слов'янському пробудженню. У словенських містах Любляна (Лайбах) та Целовець (Клагенфурт) почали видавати десятки часописів задля «забави і просвіти», «пробудження народу»: «Селянські і робочі новини», «Новини», «Цельські новини», «Словенський церковний часопис». 1848 року Матія Майяр написав політичну програму «Об'єднана Словенія», що стала підґрунтям для формування нації.

Важливим чинником еволюції владних еліт у Словенії була наявність представників усіх трьох станів біля керма держави і залучення гуманітарної еліти до її будівництва та урядування. Наприклад, за часів Австро-Угорської монархії знаними філософами-державниками були священники Антон Мартін

Сломшек (1800–1862) і Янез Евангеліст Крек (1865–1924), які не лише розробили ідеологію словенського консерватизму, а й поширювали знання поміж селянства – найбільшої тоді частини суспільства. Виступаючи як духовні особи, публіцисти, поети, вони наголошували на моральному аспекті проблем словенства, на потребі згадування й пошанування славетних пращурів та єднання навколо базових цінностей: дім, нація, Бог («*Naše geslo je: Dom, Narod, Bog*»). Антон Мартін Сломшек писав: «Нехай віра свята і мова материнська будуть ключем до відродження».

«СОЦІАЛІСТИЧНИЙ РАЙ» І БАЛКАНСЬКИЙ КРАЙ

Наприкінці Першої світової війни, коли розпад Австро-Угорської монархії став практично невідворотним, ідеї про спільну південнослов'янську державу набули актуальності. Тепер від вимоги освіти та автономії словенці, хорвати і серби перейшли до самостійницьких ідей. 1 грудня 1918 року, через три тижні після підписання Комп'єнського перемир'я, було проголошено Королівство Сербів, Хорватів і Словенців (з 1929-го – Королівство Югославія). Королем став сербський принц Александр Карагеорґійович. Словенці потрапили з вогню та в полум'я: визволившись з-під австро-німецького багатоголового панування, опинилися в обіймах «братніх сусідів». Відтоді – і за монархії, і згодом за комуністичної влади – вони стикалися з проблемами мови, друку, освіти та пізнання свого минулого. Центром прийняття рішень став Белград, де Словенію вважали невід'ємною частиною сербської історії та державності. Словенцям відмовляли у власній тягlostі, народній традиції та намагалися розглядати їхню істо-

Дослідники розглядають три основні теорії етногенезу словенців. Відповідно до першої з них – північної – на підставі вивчення генотипу словенців та результатів порівняльних мовознавчих студій вважається, що вони походять із Балтії

Згідно з другою – паннонською – словенці є автохтонами й нащадками стародавніх венеців, що населяли місцевість від передгір'я Альп до Карпат («венедський котел»)

Відповідно до третьої теорії словенці є відгалуженням єдиного південнослов'янського племені, що мігрувало з Прикарпаття до Балкан через Моравію та Паннонію

Відмінники і двієчники

1 травня 2004 року Європейський Союз поповнився 10 новими членами, вісім із яких колись належали до соціалістичного табору. Як свідчать соціально-економічні показники цих країн, відмінницею європейської інтеграції поміж них є Словенія

Соціально-економічні показники країн, які вступили до ЄС 2004 року

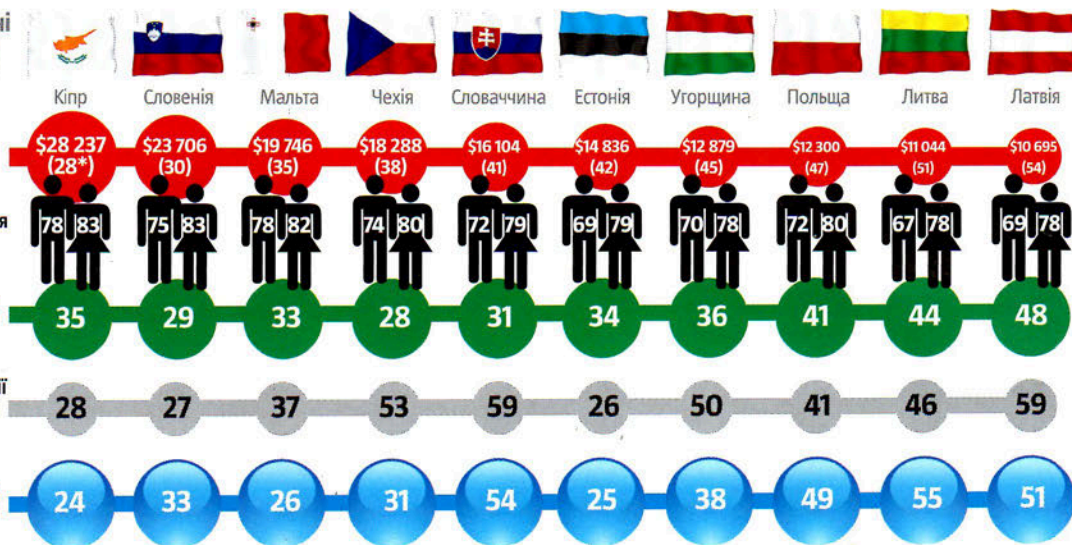
ВВП (номінальний), \$ на особу
*місце у світі

Очікувана тривалість життя (чоловіки/жінки, роки)

Місце в індексі людського розвитку ООН

Індекс сприйняття корупції Transparency International (2010), місце

Індекс туристичної конкурентоспроможності Світового економічного форуму (2011), місце

рію в контексті «братської боротьби» південних слов'ян проти німецьких, угорських та турецьких поневолювачів.

Лихоліття Другої світової війни, що забрала життя близько 100 тис. словенців, залишила по собі питання геноциду словенського народу на його споконвічних землях з боку італійських окупаційних військ. Воно не закрито й до сьогодні. Місто Трст (італ. Трієсте), що після війни перебувало у складі Італії, стало символом знищення словенської культури на етнографічних землях розселення словенців. Як до Другої світової війни, так і в період «мирного будівництва комунізму» Словенія була найрозвиненішою в господарському й технологічному плані республікою. Католицька побожність, дух словенської селянської громади та географічна близькість до провідних європейських держав сприяли стабільному економічному розвитку. Федеративний статус Республіки Словенія, закріплений у югославських Конституціях 1946 та 1974 років, був формальним. Хоча за зразком Конституції СРСР за словенцями зберігалося право на відокремлення і добровільний вихід зі складу федерації.

Проте побудована на планово-адміністративній системі економіка функціонувала таким чином, що відсталіше республіки

(Македонія, Боснія та Герцеговина, Чорногорія) мали дотуватися з державного бюджету за рахунок розвинених Словенії і Хорватії. Це викликало певне невдоволення в середовищі тамтешніх урядовців. Світова економічна криза 1975–1977 років не минула і Югославії. Зменшення обсягів промислового виробництва, відсутність господарської свободи і технологічна відсталість призвели до згуртування словенських патріотів у «Фронт боротьби за самостійну Словенію». Потреба у власній державі була ґрунтовно викладена у

ходу зі складу Югославії. Формально старт йому дала 1989 року Майнська декларація, а 1990-го на Всенародному референдумі 90% словенців висловилися за незалежність власної держави. На підставі цих результатів 25 червня 1991-го було оголошено про вихід зі складу СФРЮ. Того самого дня аналогічне рішення ухвалила Хорватія. 26 грудня 1991 року парламент Республіки Словенія ратифікував рішення про вихід із федерації.

У ВЛАСНІЙ ГОСПОДІ

Перші дні словенської суверенності довели світові дві речі. Перша – єднання всіх політичних партій та суспільства навколо спільної ідеї дає значний і доволі швидкий ефект. Друга – незважаючи на збройну інтервенцію Югославської народної армії (далі – ЮНА), словенські збройні сили зберігали відданість власній державі. Той факт, що тамтешні комуністи на чолі з Міланом Кучаном підтримали незалежність, засвідчив наявність злагоди і компромісу щодо нагальних питань суспільного життя. Навіть попри те що Європейський Союз і США спочатку не визнавали суверенітету країни, а літаки ЮНА бомбардували стратегічні об'єкти, «тиснучи» на офіційну Люблянину, серед словенських очільників не було вагань і сумнівів.

СЛОВЕНІЯ БУЛА НАЙРОЗВИНЕНІШОЮ В ГОСПОДАРЬКОМУ Й ТЕХНОЛОГІЧНОМУ ПЛАНІ РЕСПУБЛІКОЮ

книжці «Самостійна Словенія», що вийшла 1987-го. На всіх ланках управління панівний комуністичний режим перешкоджав розвитку словенської економіки. На 1988 рік, за даними економіста та історика Йожко Шавлі, інфляція в СФРЮ сягнула 2000%. На державному рівні було легалізовано аборти. Ці аномальні чинники призвели до істотних змін.

З консолідації словенських політиків і науковців у антикомуністичну силу почався процес ви-

Для порівняння

Україна

ВВП (номінальний),
\$ на особу

*місце у світі

\$3000
(110*)Очікувана тривалість
життя (чоловіки/жінки,
роки)Місце в індексі
людського розвитку
ООН

69

Індекс сприйняття
корупції Transparency
International (2010),
місце

134

Індекс туристичної
конкурентоспроможності
Світового економічного
форуму (2011), місце

85

Десятиденна війна (26 червня – 5 липня 1991 року) була відчайдушною спробою Белграда та югославського лідера Слободана Мілошевіча силоміць зберегти комуністичний режим і домовитися зі словенськими керівниками. Проте після кількох бомбардувань ЮНА припинила бойові дії. Невдовзі після оголошення суверенітету Республіки Словенія її визнала Ісландія, згодом Латвія, Литва та Естонія, країни «третього світу» і, нарешті, вже 1992 року ЄС і США.

Новий уряд, сформований президентом Кучаном, став на шлях ринкових реформ. За участю провідних науковців розробили Програму розвитку Словенії, кінцевою метою якої була побудова ринкової, конкурентоспроможної економіки. Спосіб її досягнення вважали вступ Любляни до ЄС та НАТО. 12-річні реформи (1992–2004) забезпечили зростання загальноекономічних показників, стабілізацію національної валюти – словенського толара (з 1 січня 2007-го його замінило євро), формування сприятливого інвестиційного клімату в державі. Антикорупційне законодавство, що ґрунтувалося на принципах політичної відповідальності державного службовця, свого часу привело до громадського осуду низки впливових чиновників. Дієвий

контроль над дотриманням закону здійснюють міністерські інспекційні комісії та місцеві громади, які мають реальні важелі самоврядування. Основними інвесторами та політичними союзниками Республіки Словенія стали Німеччина, Австрія, Франція і Швейцарія.

Ключовими параметрами трансформації словенської економіки були і залишаються: дерегуляція та лібералізація ринків; стимулювання малого та середнього бізнесу через гнучку систему оподаткування та рекламу національного виробника (легка промисловість); відкритість фінансових ринків і конкуренція; збільшення мобільності ринку праці; заміна колективної системи соціального захисту індивідуальними потребами та відповідальністю; заохочування відкритої та широкої партнерської співпраці; децентралізація. Акцент було зроблено на відхід від макроекономічної рівноваги до стратегії поступального інноваційного екстенсивного розвитку на базі структурних реформ та соціальної динаміки.

Нормативно-правову основу реформ становили макроекономічні Стратегії розвитку Республіки Словенія (ухвалювалися на найближчі чотири-п'ять років із часу незалежності), які були «дорожніми картами» словенських урядовців, так би мовити, дороговказами перетворень. Прийнята в 2010-му Стратегія на 2010–2013 роки, зокрема, передбачає такі антикризові заходи, як стимуляція кредитної активності банків через державну підтримку; збільшення ліквідності підприємств; підтримка ринку праці та боротьба з безробіттям за допомогою освітніх програм для словенців упродовж усього їхнього життя; фінансова консолідація; збільшення частки нових джерел енергопостачання з 16% до 25%; прозора фіскальна політика. Наріжною метою влади є баланс між державними потребами та вимогами ЄС. Як зазначив у своїй інавгураційній промові президент Словенії Данило Тюрк: «Найперше мусимо пам'ятати, що ми словенці, а лише потім європейці. За лаштунками нашої праці у євроспільноті має проглядатися і дотримуватися національний інтерес». ■

ВІХІ ІСТОРІЇ СЛОВЕНІЇ

595 р. – візантійський історик Павло Діакон пише про Карантанію (Склавонію) – державу, звідки походять

три найважливіші історичні докази тягlostі словенства: Княжий камінь (Knežji Kamen), Воєводський престол (Vojvodski Prestol) і Фрейзингенські уривки (Brižinski Spomeniki).

885 р. – прийняття князями Карантанії покровительства папського престолу та католицького віросповідання.

1180 р. – розпад князівства Карантанії і перехід його земель до складу Баварського герцогства.

1282 р. – перехід князівських земель у власність Рудольфа Габсбурзького.

1836 р. – словенський поет Франце Прешерн написав «Здравицю», текст якої згодом було покладено в основу Державного гімну Республіки Словенія.

1 грудня 1918 р. – Словенія входить до складу Королівства Сербів, Хорватів і Словенців (з 1929 р. – Королівство Югославія).

26 грудня 1991 р. – проголошення суверенності й самостійності Республіки Словенія, яке почало процес дезінтеграції Югославії. Її перший президент – колишній лідер словенських комуністів Мілан Кучан.

1 квітня 2004 р. – Словенія стала повноправним членом НАТО.

1 травня 2004 р. – Словенія вступила до ЄС.

1 січня 2007 р. – єдиною офіційною валютою у Словенії стало євро.

Окрім станового єднання запорукою розвитку словенців була і є перманентна загроза асиміляції й зникнення. А тому і сьогодні у Словенії діють програма захисту культурного спадку держави, програма мовної політики та відповідні закони. Закон 2004 року «Про цивільне використання словенської мови» (ст. 32) передбачає покарання в розмірі від €1,5 тис. до €40 тис. за несанкціоноване використання іншої мови, окрім державної, у ЗМІ

Спроба порятунку

220 років тому, 3 травня 1791-го, Сейм Речі Посполитої ухвалив Конституцію – першу в Європі й другу в світі після американської

Автор:
Віталій
Михайловський

Однак поява цього демократичного на ті часи документа призвела до остаточної ліквідації 1795 року Речі Посполитої, того «великого хворого», смерті якого так жадали всі його сусіди.

ГЛИНЯНИЙ ТИТАН

Загалом історія Речі Посполитої від середини XVII століття – це

приклад того, як норми шляхетської демократії, виборні королі, система виборності суддів, право шляхти на спротив (рокош) можуть призвести до ліквідації найбільшої за площею країни Європейського континенту. Засилля магнатських угруповань від середини XVII століття перетворило такі демократичні інститути, як сеймики,

на цілком підконтрольні волі окремих осіб органи самоврядування. Право кожного шляхтича застосувати принцип *liberum veto* призвело до того, що в першій половині XVIII століття мало який сейм був результативним.

Останній король Речі Посполитої обох народів Станіслав Август Понятовський

«КОНСТИТУЦІЯ З ТРАВНЯ 1791 РОКУ», ЯН МАТЕЙКО

Основною сюжету став момент проходження послів із Королівського замку на урочисту присягу до кафедрального собору Св. Яна вулицею Свентоянською після ухвалення Конституції на таємному засіданні сейму. Центральною постаттю картини є маршалок (головуючий на засіданнях сейму) Станіслав Малаховський, який у лівій руці тримає символ своєї влади – маршалковську палицю (asku), а в правій – текст щойно прийнятого документа. Маршалка несуть двоє послів – Краківського та Познанського воєводств – Олександр Ліновський та Ігнаці Закшевський. Цим вони символізують єдність двох історичних частин Польського Королівства – Мало- і Великопольщі. Під правою рукою Малаховського видно обличчя військового Тадеуша Костюшка, майбутнього героя боротьби проти ліквідації Речі Посполитої. За ним несуть Казимира Нестора Сапегу, маршалка Литовської конфедерації, й другого маршалка сейму.

У лівій частині картини ми бачимо короля Станіслава Августа Понятовського в коронаційній мантії, що крокує сходами до храму. Йому вклоняється президент міста Варшави Ян Декерт разом із донькою. Декерта на момент ухвалення Конституції вже не було поміж живих, але Матейко намалював його свідомо, щоб продемонструвати значення міст і міщанства й нагадати про ухвалене у квітні 1791 року нове законодавство, згідно з яким міщани королівських міст здобули публічні права. Ліворуч від Декерта стоїть Ельжбета Грабовська, морганатична дружина короля і мати його дітей.

На передньому плані художник зобразив реальну сцену, що відбувалася тоді у Варшаві. З простягнутою рукою лежить посол Каліського воєводства Ян Сухожєвський, котрий був противником ухвалення згаданої Конституції і запропонованих сеймом реформ. Свій протест він намагався втілити у вбивстві свого малолітнього сина. Цьому намагається завади один із найактивніших прихильників реформ, посол від Інфлянтського воєводства Станіслав Кубліцький. Вплив Росії на події довкола Чотирилітнього сейму Матейко демонструє колодою карт, що сиплеться з кишені Сухожєвського, символізуючи підкуп, який було здійснено через російського посла у Варшаві Штакельберга. За королем крокує художник Гуго Коллонтай, один із головних реформаторів правління Станіслава Августа Понятовського. Праворуч на задньому плані на коні видніється брат короля князь Юзеф Понятовський, який 1791 року був комендантом столичного гарнізону. Картину було створено до 100-річчя згаданої події. Зберігається в Королівському замку у Варшаві.

прийшов до влади 1764 року в результаті підтримки його кандидатури магнатським угрупованням князів Чарторийських та російською імператрицею Катериною II. Він мав на меті реформувати країну, що впродовж останніх ста років, фактично від часів Хмельниччини, перебувала в деградуєчому стані.

Остаточний занепад держави почався від першого поділу Речі Посполитої, який відбувся 1772 року. Внаслідок нього велика частина українських земель – Руське, і Белзьке і частина Подільського воєводства (карта першого поділу) – відійшли до складу Австрійської імперії. Відтак на території

України виник штучний, але наявний і сьогодні історичний кордон по річці Збруч. Деморалізували ситуацію в Речі Посполитій і російсько-турецькі війни 60–80-х років XVIII століття. Адже постійне перебування й пересування в Правобережній Україні російських підрозділів було фактором нестабільності у самій країні. А загравання частини магнатів із Катериною II остаточно утвердили її в думці про потребу вирішити польське питання.

ЧОТИРИ РОКИ ДЕМОКРАТІЇ

Своєю чергою, король і його прихильники розпочали підготовку до всебічних реформ, щоб покласти край засиллю інозем-

ного втручання у внутрішні справи країни. Зібраний 6 жовтня 1788 року у Варшаві сейм мав на меті всеохопне реформування Речі Посполитої і повернення їй статусу суверенної держави. Основні питання, що сто-

НЕСПРОМОЖНІСТЬ ДОМОВИТИСЯ ОДИНХ ТА ЗРАДА ІНШИХ – ЦЕ ШЛЯХ ДО ЛІКВІДАЦІЇ КРАЇНИ

яли на порядку денному цього сейму, були такі: боротьба з анархією, зміцнення центральної влади, скасування частини шляхетських вольностей, реформування податкової сис-

теми та війська. Це зібрання увійшло в історію як Чотирилітній сейм, що тривав до 29 травня 1792 року. Одним з його найважливіших актів було прийняття ухвали про міста, що надавало міщанам королівських міст публічних прав.

3 травня 1791-го на сеймі було ухвалено Урядовий статут (Ustawa Rządowa z 3 maja), який у пізнішій традиції дістав назву Конституція. Сам король писав, що взірцем для її прийняття була американська Конституція, але з урахуванням місцевих особливостей. Складалася вона з 11 розділів. Основними засадами документа були: запровадження поділу влади на законодавчу (двопалатний парламент), виконавчу (король) і судову; надання міщанам право мати земельні володіння, отримувати офіцерські звання у військах та обіймати державні адміністративні посади, а також набувати шляхетство; покладення обов'язків виконавчої влади на короля і раду Королівства – так званих охоронців прав; ліквідація польсько-литовської унії для зміцнення унітарного устрою; започаткування виборів у межах панівної династії замість вільного обрання короля; скасування *liberum veto*, конфедерацій, сконфедерованих сеймів; встановлення податків – 10% для шляхти і 20% для духівництва; доведення кількості війська до 100 тис. осіб. Одним із найважливіших положень був IV артикул, що стосувався селян, найчисельнішої верстви в Речі Посполитій. З моменту ухвалення Конституції вони переходили під державну опіку.

Після присяги короля, що відбулася через непорозуміння під час засідання (той хотів висловити свою думку, а його підняту руку присутні сприйняли як присягу), послаи, несучи на руках маршалків сейму Станіслава Малаховського та Казимира Сапегу, урочисто присягнули в кафедральному соборі Св. Яна.

КІНЕЦЬ ПЕРШОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Відповідь Російської імперії не забарилася – почався наступ на Варшаву. А ухвалена 27 квітня 1792 року магнатами Правобе-

USTAWA RZĄDOWA.

PRAWO UCHWALONE.

Dnia 3 Maja, Roku 1791.

W WARSZAWIE,

u P. Drukarz Konfyt: Nadw: J. K. Mści
i Dyrektora Druk: Korp: Kad:

режної України (генералом артилерії Станіславом Потоцьким, великим коронним гетьманом Ксаверієм Браницьким та коронним польним гетьманом Станіславом Жевуським) у Торговиці (нині село Новоархангельського району Кіровоградської області) генеральна конфедерація, яка була спрямована проти Конституції 3 травня і рішень Чотирилітнього сейму, остаточно вирішила долю країни. Одночасно на територію Речі Посполитої увійшли російські війська. Не отримавши підтримки з боку Пруссії, шантажований Катериною II король Станіслав Август приєднався до Торговицької конфедерації і наказав не чинити опору російським силам.

Незважаючи на патріотичне піднесення і готовність обстоювати цілісність держави, у 1793 році відбувся другий поділ Речі Посполитої, де ті самі учасники (Російська та Австрійська імперії разом із Пруським королівством, якому не

«перешкоджав» укладений пруссько-польський союз) поділили між собою територію в Центральній-Східній Європі. Цей поділ виявився наймасштабнішим та найкориснішим для Російської імперії. У результаті Правобережна Україна (Київщина, Поділля та Волинь) відійшли під владу Катерини II. Вже через два роки відбувся й третій поділ того, що залишилося від Речі Посполитої, внаслідок чого вона остаточно зникла з тогочасної мапи Європи. Власне політична спадщина Речі Посполитої у правосвідомості козацької старшини Лівобережної Гетьманщини була тим «малоросійським феноменом», котрий ще довго не давав спокою авторитарній імперській Росії упродовж усього XIX століття. Але частково весь той хаос другої половини XVIII століття з його олігархічними угрупованнями, агентами впливу сусідніх держав ми бачимо й сьогодні. Історія має властивість повторюватися...

Цей вислів про циклічність історії подобається людям. Навіть коли йдеться спочатку про фарс. Але ж ним крокує трагедія. Приклад зникнення Речі Посполитої, відродження у 1918 році Польської держави демонструє нам, що сила кожної держави міститься всередині її самої, у внутрішній стабільності й готовності еліт відроджувати та відстоювати незалежність країни. Ухвалюючи Конституцію, король і депутати прагнули врятувати свою державу, доля якої вже була вирішена за них у Петербурзі, Відні та Берліні. Згааний час не можна було повернути. ■

УРЯДОВИЙ
СТАТУТ.
Обкладинка
першого
видання
Конституції

СЛОВНИК

Сеймова конституція – це законодавчий акт, ухвалений на сеймі шляхом обговорення в сенаті (Верхній палаті) та посольській ізбі (Нижній палаті) й одногласно проголосований.

Рокош – первісно з'їзд шляхти, пізніше бунт (збройний виступ) проти короля з політичною метою, спротив у разі посягання ним на її права і вольності.

Конфедерація – союз, утворений духівництвом, шляхтою і містами для реалізації власних цілей. Традиційний для середньовічної і ранньомодерної історії Центрально-Східної Європи спосіб реалізації політичних цілей окремих станів.

«Товариство нащадків послів Великого сейму» – об'єднує всіх нащадків 483 послів, котрі брали участь у Чотирилітньому сеймі. Створена др. Марекком Мінаковським база даних містить інформацію про 93,5 тис. осіб і є унікальною за своєю суттю.

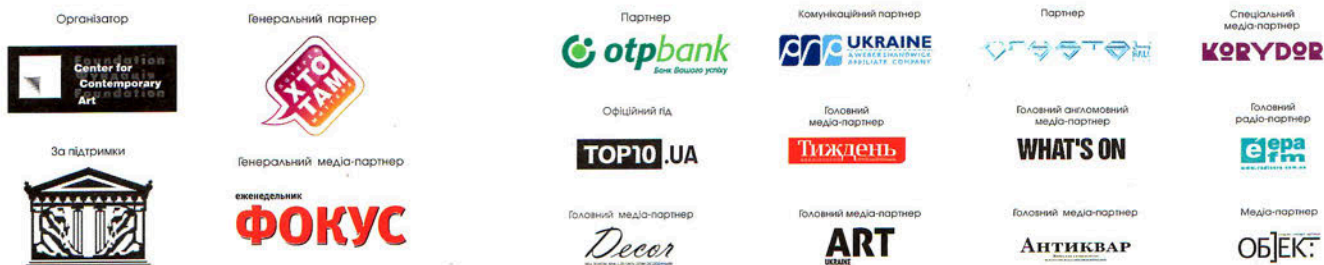
ПРОСТО. МИСТЕЦТВО

ФУНДАЦІЯ ЦЕНТР СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

ПЕРЕДАУКЦІОННА ВИСТАВКА

13 – 20 ТРАВНЯ 2011 НАЦІОНАЛЬНИЙ ХУДОЖНІЙ МУЗЕЙ УКРАЇНИ

ТВІ
телеканал

ЩОСУБОТИ
20:30

журналістські розслідування
з Артемом Шевченком

Ліцензія Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення НР №0494-М від 14.12.04 р. ТОВ «ТРК «ТРС»

ШУКАЙТЕ ТЕЛЕКАНАЛ ТВІ У ЕФІРІ, В КАБЕЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ТА У ВІЛЬНОМУ ДОСТУПІ НА СУПУТНИКУ АМОС

КОМАНДИР
ЗАПОРОЖЦІВ.
Похід на Крим
очолив Петро
Болбочан –
найуспішніший
воєначальник
армії УНР

Операція «Флот для України»

Для підписання торішніх «харківських угод» дату вибрали мало не символічну – за 82 роки до того, 29 квітня 1918-го, на Чорноморському флоті вперше замайоріли синьо-жовті знамена

Автор:
Олеся Ісаюк,
Центр
досліджень
визвольного
руху

Похід військ УНР на Крим був несподіванкою. За два місяці на переговорах у Бресті, які передували підписанню мирного договору з Німеччиною, Центральна Рада відмовилася від півострова. Це викликало здивування – прагматичні німці не розуміли, якими міркуваннями може бути продиктована відмова від стратегічних територій. На що почули відповідь цілком у соціалістичному дусі про дотримання принципу «мир без анексій і контрибуцій».

КРИМСЬКА ДИЛЕМА

Чорноморський флот становив потужну військову силу: три бригади лінійних кораблів, одна – крейсерів, одна – гідрокрейсерів, а також міноносців і підводних човнів. Така армада забезпечувала власникові контроль над сполученнями Чорного моря і можливість впливати на долю ще не закінченої війни.

9 квітня 1918 року уряд УНР наказав сформувати Запорізький корпус, командувачем якого став генерал Зураб Натієв (Натіїв), за походженням осетин. Корпус було розділено на дві похідні групи: перша полковника Володимира Сікевича була спрямована на Донбас, друга під командуванням підполковника Петра Болбочана отримала наказ рушити на Крим. До складу останньої увійшли Республіканський полк (під командуванням самого Болбочана), полк Кінних гайдамаків ім. Костя Гордієнка (полковника Всеволода Петріва) та кінногірський гарматний дивізіон полковника Олекси Алмазова. А ще додалися допоміжні частини різного спрямування: інженерний полк, артилерія, автодивізіон. Загалом 9 тис. багнетів і шабель. Ця сила просувалася в пониззя Дніпра, готуючись зайняти зручні для наступу позиції. Командувачем повідомили та-

ємний наказ уряду УНР – захопити Крим перед німцями і встановити українську владу.

Під Мелітополем запорожці вперше за час операції зіштовхнулися з великими, підготовленими до оборони силами ворога. Більшовики чинили запеклий опір, і бій міг би закінчитися їхньою перемогою, якби не несподіванка. Обставини склалися так, що тилами більшовиків саме проходив відділ полковника Дроздовського, прямуючи на Дон, щоб там приєднатися до білих. Зорієнтувавшись, що червоні б'ються з кимось невідомим, росіяни вдарили більшовикам у спину. На червоних неочікувана атака справила приголомшливе враження – панічна втеча загальмувалася аж на Сиваші. Там 20 квітня зупинилися й запорожці, де їх застав командир німецьких частин генерал фон Кош. Його полковник Болбочан і повідомив про своє рі-

шення негайно розпочати здобуття Сивашу.

«БАТЬКУ, КОЗАЦЬКЕ МОРЕ!..»

Сиваш іще називають Гнилим морем за характерний запах стоячої води. Він непрохідний майже цілий рік, тому є ідеальною позицією для оборони і майже безнадійною – для наступу. Особливо коли кишить ворожими військами і усіяний укріпленнями за останнім словом техніки. Єдиний шлях на півострів – міст на палях – було заміновано.

Німці категорично відмовилися здобувати такі укріплення, але не перешкоджали Болбочану в підготовці та здійсненні прориву. Наступ почався зі шквального артилерійського вогню. Під його прикриттям на Перекопський перешийок рушила дрезина з невеликим відділом сотника Зелінського. На всіх парах увірвавшись у розташування оборони, українці закидали більшовицькі становища гранатами. Доки вороги приходили до тями, через перешийок проїхав бронепоезд і відкрив щільний кулеметний вогонь. Останнім акордом стала піша атака Республіканського полку на ворожі позиції через міст, який так і не встигли підірвати. За одним бронепоездом рушили інші, потім піхота, а далі кіннота полковника Петріва. Відступ більшовиків перетворився на панічну втечу. Увечері 22 квітня українські відділи були в Джанкої – вузловій станції Криму. Звідси почали наступ на решту важливих пунктів.

За лічені дні українці дісталися берегів моря. Першою туди прибула, як і належить, кіннота. Їй випав найтяжчий шлях – через гори, правіше від Сімферополя. Його здолали з допомогою провідників-татар і за тиждень походу вийшли до Чорного моря. Про фінал походу сповістив вигук передової сторожі «Батьку, козацьке море!..».

ВІЙНА НЕРВІВ

Похід «новітніх запорожців» тільки здається бравурною прогулянкою. Справжня перемога тут була на боці не зброї, а військової хитрості. Сам прорив Болбочан старанно готував. Після розгрому червоних під Мелітополем кіннота Петріва заблокувала дороги й стежки до перешийка і перехоплювала

всіх, хто намагався пробратися в Крим. Одному з таких роз'їздів потрапив до рук більшовицький телеграфіст, обізнаний із шифрами внутрішнього зв'язку між ворожими відділами. Цінного полоненого негайно доставили в штаб, і всі дні перед наступом командування в Сімферополі отримувало повідомлення про відхід українських сил та спокійну обстановку на всіх на-

від Болбочана, корпус останнього ніс на собі основний тягар операції. Та й із місцевими обставинами українці були обізнані значно краще. Однак зрештою Болбочан був змушений підкоритися німецькому генералові.

Надалі німці активно використовували цю перевагу. Не обмежуючись тільки формальними засобами, застосували проти українських сил весь можливий набір перешкод: переривання зв'язку, блокування ешелонів на станціях, перешкоди в постачанні, гальмування дій командування... Загостренню ситуації сприяли «труднощі перекладу»

прямках. Зіткнення з реальною ситуацією загнало червоних у стан шоку.

Після появи українців у Криму «війна нервів» перетворилася на «війну всіх проти всіх». Першою пробою сил стала проблема ієрархії. Хоча формально німецький командир генерал фон Кош був старший за званням

перекладачем у перемовинах між українським та німецьким командуванням був Отто Кірхнер, який, попри походження, симпатизував білій Росії.

У Джанкої німці обірвали зв'язок між українськими частинами, і відтоді українські командири могли покладатися лише на швидкість коней та доброзич-

МАЛОДУШНІСТЬ ПОЛІТИКІВ ЦІЛКОВИТО ЗРУЙНУВАЛА ДОСЯГНЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ

Double Coffee®
brewed properly.

Party Time*
Знижка 15% на всі алкогольні коктейлі
з 21:00 по 07:00

м. Київ, вул. Михайлівська, 6
(+38044) 206-69-13

м. Київ, вул. Б. Хмельницького, 42
(+38044) 234-69-78

м. Київ, вул. Констянтинівська, 6
(+38044) 206-69-11

м. Київ, Московський проспект, 34 А,
розважальний центр Блокбастер
(+38044) 499-83-43

ливість населення. Наші відпла- тили тим самим: кіннотники на прощання пообривали дроти сполучення між німецьким ко- мандуванням і підпорядкованими йому військами.

До відкритого протистояння дійшло у Сімферополі. Після захоплення міста німці заблокували українські бронепоезди. Наступним кроком стала вимога вивести війська з Криму. Болбочан відмовився. Тоді вони стягнули підрозділи до Сімферополя й розмістили їх так, щоб остаточно скувати українські відділи. Зранку 26 квітня обидві сторони почали готуватися до бою. Командири українських сил планували роззброїти німців або оборонятися з допомогою місцевого люду. Попри рішучість їхніх намірів, фон Кош відкрито висунув вимогу роззброїтися і вийти з Криму. У відповідь Болбочан наказав своїм військам зайняти бойові позиції.

Саме в цей момент із Харкова прибув генерал Натієв. Після обговорення ситуації було вирішено звернутися до Центральної Ради. І тут бездарність та малодушність політиків цілковито зруйнувала досягнення військових. Голова уряду УНР Голубович обмежився виголошенням утопічних промов. За свідченнями Бориса Монкевича, зв'язковий офіцер під час першого раунду перемовин вдав, ніби зв'язок перервався. Причину він пояснив українським офіцером: «Так може говорити хіба що дитина, але не державний діяч». Телеграфіст був німецьким унтер-офіцером, прихильно налаштованим до українців.

Після «налагодження» зв'язку Натієв і Болбочан випередили хвилю демагогії жорсткою вимогою дати чіткі вказівки, як поводитися в такій ситуації. Відповідь прозвучала: підкоритися вимогам німецького командування і покинути Крим. Центральна Рада фактично дезавуювала власних захисників.

СТЯГИ НА ЩОГЛАХ

Найбільший успіх чекав уже під завісу подій. Через німецькі інтриги головні сили застрягли в Сімферополі разом із Болбочаном і до Севастополя дійшли тільки кіннотники Петріва – гірськими шляхами з допомогою провідників-татар. 28 квітня

НЕПОСЛІДОВНИЙ. Адмірал Михайло Саблін спочатку оголосив усе портове майно власністю УНР і наказав підняти українські прапори, а згодом під впливом агітації більшовиків вивів частину кораблів до Новоросійська

Гайдамацький полк розпочав бої з більшовиками на підходах до Севастополя. У той самий час до командувача кінноти полковника Петріва пробрався матрос-українець, який розповів про підготовку більшовиками виведення флоту із Севастополя до Новоросійська, незважаючи на цілковиту відсутність у пункті призначення відповідних технічних умов. У самому місті не вщухали протести – з флоту жила більшість мешканців. Окрім того, переважна частина матросів – за походженням українці – висловилися за його передачу Україні. Після цього адмірал Саблін пішов на безпрецедентний на той час крок – 29 квітня 1918 року наказав підняти українські прапори. Ніхто з них не знав про таємний наказ червоному командувачу флоту Раскольнікову негайно потопити його в разі переходу до рук українців.

Чорноморський флот офіційно став флотом Української Народної Республіки. Та вся церемонія була радше «прощальним салютом» нашій армії, яка вже покидала Крим, – останні відділи вийшли на початку травня. Вийшли суттєво поповнені добровольцями з-поміж місцевого населення. Без військової підтримки і суші флот був для України втрачений.

Подальша доля флоту склалася драматично. Один із міно-

носців затопили просто в бухті, інший було так пошкоджено, що команда викинула його на берег. Вночі з 29 на 30 квітня більшовики все ж таки вивели 14 есмінець до Новоросійська. Наступної ночі з рейду знялися лінкори «Воля» і «Свободная Россия» та 3 міноносці. В українських руках залишилися 7 броненосців, 3 крейсери, 12 міноносців, усі гідрокрейсери, допоміжні кораблі та дивізія підводних човнів. Пізніше до Севастополя повернулися обидва лінкори та частина міноносців. Утім, подальші події не дали Україні шансів скористатися цим здобутком. Восени 1918 року, після поразки Німеччини в Першій світовій війні, остання була змушена вивести свої війська з України. Після цього розпочалося антигетьманське повстання. Поки українці були зайняті поваленням гетьманату й обороною власної державності від більшовиків, які розпочали чергову війну проти відновленої УНР, в Криму висадилися війська Антанти, що підтримали білогвардійський рух і, зрозуміло, про якийсь український флот чути не хотіли.

ІСТОРИЧНІ ПАРАЛЕЛІ

У світовій історії мало таких сміливих воєнних операцій. Як і таких бездарних політичних рішень. Відмовляючись від Криму, Центральна Рада позбавляла Україну виходу до моря й залишала морські комунікації в руках або більшовиків, або білих. Ні ті, ні інші друзями України вважатися не могли. За великим рахунком, український Крим не влаштував нікого: ні білу чи червону Росію, ні Антанти, тобто Англію з Францією, ні Німеччину – пропускаючи Болбочана вперед, фон Кош плекав надію, що українці скривавляться, але не прорвуться. Затоплення флоту супроводжувалося мовчазним схваленням усіх «великих гравців». Після офіційної відмови повернути собі Крим можна було тільки силою зброї. Військовики блискуче впоралися із завданням, але наказ Голубовича вивести війська з Криму перекреслив увесь здобуток.

Через 82 роки Верховна Рада незалежної України офіційно санкціонувала перебування в Криму Чорноморського флоту Росії... ■

КНИГИ УКРАЇНСЬКОЮ
ТА ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ
ПОДАРУНКОВІ ВИДАННЯ
ТА АЛЬБОМИ
МАПИ, АТЛАСИ, ПУТІВНИКИ
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

ЧЕКАЄМО НА ВАС ЩОДНЯ З 9:00 ДО 21:00

МУЗИКА ТА КІНО
КАНЦТОВАРИ, ЛИСТІВКИ
МІСЦЯ ДЛЯ ЧИТАННЯ
ЛІТЕРАТУРНІ ЗАХОДИ
БЕЗКОШТОВНИЙ
ІНТЕРНЕТ (WI-FI)

САЙТ МЕРЕЖІ: WWW.BOOK-YE.COM.UA ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИН: WWW.BOOK-YE.COM.UA/SHOP

К Н И Г А Р Н Я

М. КИЇВ

вул. Лисенка, 3 тел.: (044) 235-88-54, вул. Спаська, 5 тел.: (044) 351-13-38,
пр-т Повітрофлотський, 33/2 тел.: (044) 275-67-42, вул. Саксаганського, 107/47 тел.: (044) 383-61-49,
вул. Велика Васильківська, 38 тел.: (044) 289-77-09

М. ЛЬВІВ

пр-т Свободи, 7 тел.: (032) 272-85-74, вул. Січових Стрільців, 10 тел.: (044) 383-61-49

М. ХАРКІВ

вул. Сумська, 3 тел.: (057) 731-59-49

М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК

вул. Незалежності, 31 тел.: (0342) 72-25-02

М. ВІННИЦЯ

пр-т 50-річчя Перемоги, 26 тел.: (0432) 26-59-04

М. ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКИЙ

вул. Ковельська, 6 тел.: (03342) 2-19-57

www.book-ye.com.ua

І Н Т Е Р Н Е Т - М А Г А З И Н

WWW.BOOK-YE.COM.UA/SHOP

Темна доба

«І, як в кожній культурній державі, де-не-де миготять ліхтарі...»

Автор: Валерій Шевчук

Т ак іронічно сказав великий український поет Євген Плужник. І якби ми почали опитувати сьогочасне чиновництво України, то, певен, дуже мало знайшлося б таких, котрі б знали, хто він такий, отой Плужник. «Это же не Пушкин!» – сказав би кожен третій із них, і я знову-таки певний, що вони й Пушкіна гаразд не читали, бо для цього треба «тоже шевелить мозгой». Та й де їм, бідолашним, цікавитися чимось таким непотрібним та незрозумілим, адже власної кишені це не наповнить. Отож, роздумуючи над цим явищем, мимоволі запитав себе: чи потрібна державі культура?

У минулому розмислі в *Тижні* я поставив дилему: митець і володар і намагався коротко оглянути, як та проблема вирішувалась у часі. Отже, сьогоднішня розмова – це продовження попередньої. Загалом держави поділяються на культурно розвинені, із середнім культурним розвитком та відсталі. Тож чи можна сказати, що коли держава дбає про свою (не сусідньої країни і не міжнародну) культуру, розвиває її, забезпечує митців (чи дає можливість їм самозабезпечуватися) і стимулює їхню працю, то це елемент її розвиненості? Безсумнівно! І чи не є відсутність такого піклування ознакою відсталості держави? Також безсумнівно, хоч і не тільки розбудовою культури вона переймається – завдань і клопотів у неї безліч. Але ще в Біблії написано: «Не хлібом єдиним живе людина». Тим-то культура і є духом нації, і не для чужого

світу вона має творитися, а для себе, і коли її плодами опосередковано скористаються сусідні чи далекі народи, то це лише збільшить їй честь. Але породжена вона має бути лише на питомому національному ґрунті. Такий природний закон.

Що мусить робити для культури держава? Дати їй доручення, як чинили комуністи, фашисти і нацисти – тут вони однодушні, при цьому створивши цензорські наглядові заклади, щоб митці із визначених їм прокрустових лож не злазили, й експлуатувати їх, як будь-якого працівника? Але тоді починає творитися не культура, а її сурогат, бо загнати митців у касарні – це значить вихолостити їхній творчий дух. Зрештою, так чинять здебільшого відсталі держави.

А яка ж тоді в духовному плані держава наша? Вона існує не в системі розумних будівничих посягнень, а в системі аномалій, які останнім часом набрали дивоглядного образу і небачених у своєму аналіфетизмі форм.

АНОМАЛІЇ ПО-УКРАЇНСЬКИ

Основою культури є її система освіти, яку державі належить культивувати з особливим дбанням, бо аномалії в освітній системі – це ніж у спину нашому майбутньому. Відповідно, Міністерство освіти має очолювати не кафеєристичний вискокчок, такий собі Ванька-Встанька, а державний муж, високоосвічений, мудрий і безсумнівний патріот своєї землі й народу. Це, здавалося б, аксіома, а що ми дістали після останніх виборів? Найгірше з гіршого – людину, що прийшла не розвивати українську систему

освіти, а її нівелювати і нищити, при цьому з особливою негачією.

Другою основою культурного розвитку народу треба вважати плекання історичної пам'яті, культурних традицій, розвиток наук, що вивчають історію, минуле літератури та різних мистецтв із опублікуванням літературних та мистецьких пам'яток, систематизоване повернення культурних спадщин, забутих та відкинутих ворожими до української культури режимами (російський царизм, що забороняв указами цю культуру; комуністи, які фізично нищили тисячі митців, перетворивши живих на своїх маріонеток-підспівувачів). Що ж маємо? Ще одну систему аномалій. Горе-міністр Дмитро Табачник проводить ревізію української національної історіографії, відтак історія нашої країни твориться і бачиться не очима вітчизняної науки, а з огляду на вимоги і в інтересах сусідньої держави. А Інститут національної пам'яті очолила людина, яка не здатна навіть визнати Голодомор 1932–1933 років, очевидно, для неї мільйони і мільйони жертв українців пояснюються правильним курсом КПРС. Чи де у світі таке бачено і бувало? Ще один доказ, що не «німець», за Шевченком (російські царі мали в

малога та середнього стану виробників і ще через нестачу заробітної плати при галопуючому зростанні цін, неймовірну бюрократизацію апарату, розгорнену корупцію тощо. Тож і виходить, що в нас, «як в кожній культурній державі, де-не-де миготять ліхтарі», але при цьому слово «культурна» треба писати в лапках.

А що ж таке національна ідея насправді, панове президенти та їхні люди? Недавно висів лозунг: «Україна для людей!» (у кримінальному світі «людьми» звуться злодії). Так ось, національна ідея – це єднання держави з народом у душі за домінанті не держави, а народу, який має бути верховним носієм влади, що, зрештою, на словах забезпечено нашою Конституцією. Але в усіх оцих «економічних діях» воля народу до уваги анітрохи не береться. Національна ідея вимагає й іншого: щоб народ ставав освіченим, культурним, вільним, вірісши в державотворчу силу, і це напевне привело б до зростання й економіки. З темними людьми «світлого майбутнього» не збудуєш. Отже, знову все впирається в культуру, яку мала б культивувати держава. Але для того, щоб це сталося, треба, щоб у державники добіралися освічені, культурні й національно свідомі люди, бо риба, як-то кажуть, гниє з голови.

собі переважно німецьку кров), повинен писати нашу історію, а ми самі, інакше вільними не маємо права називатися. Відповідно цілком не існує українське кіно, ледве животіють видавництва, театри, інші мистецтва. Засоби масової інформації переважно російські й значною мірою нетолерантні, навіть ворожі до української національної ідеї, а саме вона має стати повновартісною ланкою культурного процесу.

При цьому виявляється, що не тільки в широких колах нашого суспільства, а й у вищих урядових по-темному не відають, що це за птах такий національна ідея, хоч саме вона має бути тим ферментом, який лучить державу із культурним народом, що її репрезентує. А найбільшим парадоксом, отже, й аномалією особливого ґатунку є те, що не розуміють такого й президенти України. Свого часу цілком не розумів того Леонід Кучма, прилюдно в цьому зізнавшись. Теперішній же заявив, що його національна ідея – це економічний розвиток, який ми вже достатньо пізнали: з народу викачуються останні соки через збільшення квартплат і всіляких інших платежів, відбувається фактичне нищення через непосильні податки

УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА ІСНУЄ В СИСТЕМІ АНОМАЛІЙ, ЯКІ ОСТАННІМ ЧАСОМ НАБРАЛИ НЕБАЧЕНИХ ФОРМ

КУРЯМ НА СМІХ

Колись комуністи проголосували, що держава може керувати й кухарка (в російських казках ще «Іванушка-дурачок»). Щоправда, в їхньому управлінні кухарки якщо й були, то на кухнях владників. А в нашій реальності освітнього рівня для чиновників не існує. Візьmemo такий разючий приклад. Теперішній чільник уряду не тільки не зміг вивчити державної мови країни, де він урядує, а й не здатен прочитати написаного для нього тексту. А чому? Бо елементарно не знає української абетки і читає ті тексти російською, від чого створюється такий волап'юк, що кури сміються. Відповідно по-

стало запитання: чи може опікуватися культурою і плекати її такий цілком безграмотний чоловік? Ясна річ, культура не для його розуміння, й він зробить усе, щоб і його оточення було таке, ще й трохи гірше за нього. Про рівень освіченості його принципала й говорити не випадає – про це надто багато ходить анекдотів. Тим-то й такі темні стають наша держава і всі в ній, через те культура може творитися лише самостійно, а культурна діяльність і роботою не вважається.

Держава має максимально подбати про просвіту народу, впроваджуючи в його свідомість національну ідею, щоб громадяни могли стати співтворцями своєї країни. Для цього, гадаю, треба відновити бібліотеки, які мають наповнювати українськими книжками всі малі й більші бібліотеки. Я не раз отримував листи із сіл та містечок, у яких люди скаржаться на духовну порожнечу, бо до них не доходять свіжа література і преса, тож мусять задовольнятися духовною бловотиною неукраїнського телебачення. Створення ж бібліотек дасть змогу реально підтримати українське книговидавництво, відтак тиражі книжок матимуть уже не 500–2000 примірників, а принаймні вдєсятеро більше.

Держава, яка дбає про власний авторитет, мусить бути захищена в поширенні своєї літератури та мистецтва у світі, має брати участь у культурних міжнародних акціях, просувати свої твори, дбаючи про їхній міжнародний розголос. Так, я знаю, що Франція певною мірою фінансує вихід в Україні перекладів творів французьких авторів. Це саме робить Польща. А деякі невеликі країни проводять у світі пропандистські акції: організовують переклади відомими мовами, рекламують тощо. Бо вони хочуть, щоб у світі знали їх як культурні держави; також випускають іноземними мовами найкращі твори своєї літератури й поширюють за кордоном.

Усього цього хотілося б. Але, на жаль, там, де міністрами стають погромники української культури, сподіватися на щось добре не випадає. «Що в день України стає дедалі менше», – сумно написав один із найстарших українських письменників Юрій Мушкетик. ■

Гроші на кадри

Чи є в Україні кінопродюсери

Автор:
Ярослав
Підгора-
Гваздівський

5 травня в Києві до 25-х років Чорнобильської трагедії відбудеться українська прем'єра фільму Александра Міндадзе «В суботу», що був представлений на Берлінале. Більш ніж на третину ця стрічка профінансована Україною (компанією SOTA Cinema Group за підтримки Державної служби кінематографії), хоча з Росії чується звичне: «Наше!» Є нагода з'ясувати, який екранний продукт вважати чийм, як продюсують кінокартини, хто і для чого дає гроші.

ПРОБЛЕМА ІДЕНТИФІКАЦІЇ

«Дивовижні речі діються, – коментує ситуацію з російськими посяганнями на цей фільм генеральний директор кінокомпанії SOTA Cinema Group Олег Кохан. – Коли ми презентували в Каннах «Щастя моє» Сергія Лозниці, зняте в нашій країні в українсько-німецько-нідерландській копродукції (SOTA Cinema Group – 45%, Ma.Ja.De. – 45%, Lemming Film – 10%), мас-медіа РФ провадили досить агресивну інфополітику, наполегливо називаючи стрічку своєю. Приписували «громадянство», не зважаючи навіть на спроби приклеїти їй антиросійські ярлики... А щодо правового аспекту, кінокартина належить тому, хто її профінансував. У випадках спільного виробництва права розподіляються між партнерами відповідно до внеску. Себто факт, що «В суботу» знімав російський режисер Александр Міндадзе зі своїми співвітчизниками-акторами в головних ролях на території України коштом трьох країн, дає право говорити одне: це фільм Міндадзе, створений за участі трьох країн. Крапка».

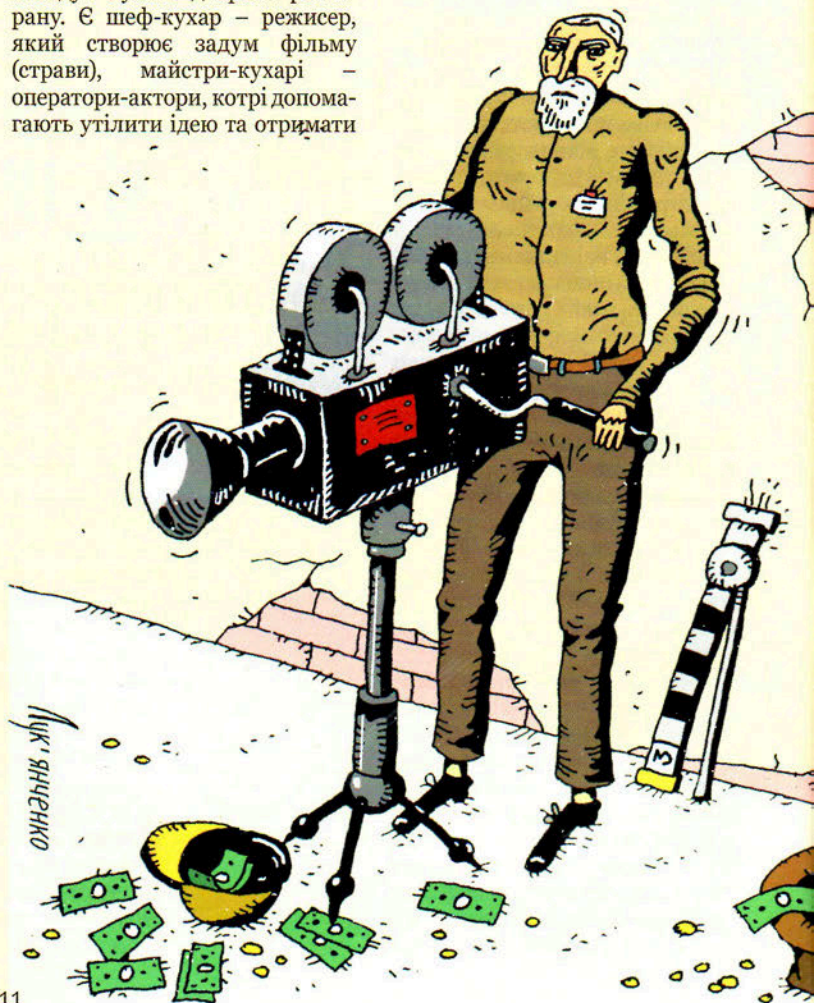
Проблема – переважно в самовідчутті. Олег Кохан каже, що «національну належність визначають багато чинників, і зовсім не існує її лише у випадку 100-відсоткового фінансування одним інвестором». Але чому голландці пишаються

тим, що мають 10-відсоткову причетність до «Щастя мого», росіяни називають його своїм, а ми весь час намагаємося знайти аргументи, які заважають визнати цю стрічку українською і радіти її перемогам?! Це нонсенс, коли часто наші журналісти запитують, що ж у кінокартині українського, крім грошей, продюсера, знімального майданчика й акторів?

Питання ідентифікації – одне з найболючіших. Насправді наше екранне мистецтво перебуває в рудиментарному стані, як лопатки на спині, що, може, колись і були крилами, а тепер знову повернулися до майже зародкової стадії.

Модель повного кіноциклу нагадує кухню доброго ресторану. Є шеф-кухар – режисер, який створює задум фільму (страви), майстри-кухари – оператори-актори, котрі допомагають утілити ідею та отримати

делікатес, кельнери-дистрибутори, що подають результат клієнтові-глядачеві у гарно прикрашеній залі – кінотеатрі. Проте є людина, котра організовує весь процес від закупівлі продуктів до фінального «завітайте ще» на виході із закладу харчування. «Кіно починається з продюсера, пояснює Володимир Хорунжий (котрий саме ним і є). – Це носій проекту, який виводить його на орбіту й робить усе з нуля, починаючи від ідеї. Вона може бути почута навіть на якійсь вечірці, як це було з Джо Естерхазом, котрий одного разу сказав приятелеві, продюсеру Енді Вайні з компанії Carolco, що його цікавить еротичний детектив, де жінка-вбивця маску-

ється й заробляє собі алібі тим, що пише книжки про свої злочини. Це вони занотували на серветці, а наступного дня Енді примусив Джо піти з тим клаптиком паперу на студію TriStar, де він отримав під написання сценарію \$3 млн, а сам Вайні став потім продюсером одного з найприбутковіших фільмів – «Основного інстинкту».

У ПОШУКАХ ПРОФІ

«Кінопродюсерів в Україні немає», – парадоксально стверджує Володимир Хорунжий. Його думка ґрунтується на тому, що нам бракує і самого кінопроцесу, і правил, за якими він існував би. Свій перший проект в Україні, дебютний фільм режисера-кліпмейкера Алана Бадоева «Orangelove» 2006 року, він створював самотужки в компанії «Сінесіті». Сукупні збори разом із надходженнями від прокату в нас та в Росії, продажем прав на телебачення й DVD дали тоді до \$200 тис. – куди менше за кількомільйонний ви-

робничий бюджет. Тепер пан Володимир – єдиний власник і виконавчий продюсер продакшн-компанії InQ, де виробляє нині збірку короткометражок «Закохані в Київ» (див. **Тиждень №49, 2010**), паралельно творячи кіноіндустрію на кшталт американської. «Голлівудська система випуску кіно, – пояснює він, – націлена на одну мету: зробити його для глядача, одержати гроші і створити сиквел – таким чином буде індустріально подовжено конвеєр для наступного фільму. Тож я почав робити альманах короткометражних стрічок, щоб знайти тих, хто хоч щось може».

Продюсер Олег Кохан не згоден із Хорунжим у вихідному питанні. «Звісно, в Україні потенційні продюсери є, – стверджує він. – Ті, хто зробив один, два чи три фільми. Але щоб їх бачили, потрібно багато картин. Коли буде кінопроцес, питання про їх наявність не виникатиме. Чи є в нас таланти? Талант визначається через учинок, фільм, завершений продукт. Де вони?»

РИНОК: Є ЧИ НЕМАЄ?

Порозуміймося в питанні ринку, тієї кухні, на якій може працювати продюсер.

За даними Державної служби кінематографії, в Україні зареєстровані 83 компанії-розповсюдженні кінопродукції. 12 із них здійснюють кінотеатральну дистрибуцію. Деякі є субдистрибуторами, що прокатують фільми американських мейджорів («Геміні», «Кіноманія», «Сінергія», V&N Film Distribution плюс власні закупівлі). Інші – філіалами російських продакшн- або дистрибуторських компаній («Каскад-Україна», «Інтер-фільм», «Вольга Україна»). Третій вид таких підприємств – незалежні дистрибутори, що купують фільми за власний кошт: «Артхаус Трафік», Distribution Company MULTIPLEX, «Аврора», «Молодість» і «Топ Фільм Дистриб'юшн».

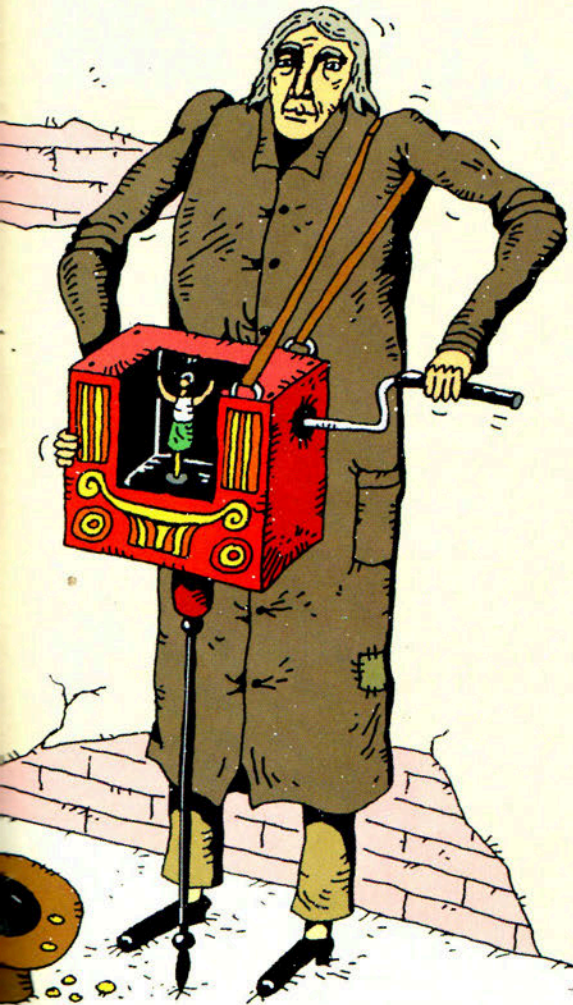
Наразі в країні зареєстровано 520 кінотеатрів, але тільки 377, за статистичними даними згаданої Державної служби, діють. І лише із сотнею з них (плюс-мінус 20) працюють дистрибутори. Ця цифра виходить із доцільності друку копій, а кожен від-

творений примірник, залежно від місця випуску і хронометражу (від 90 до 120 хв) коштує в межах \$1 тис. – \$2 тис. У найкращому разі 100 копій для сотні кінотеатрів обійдуться в \$100 тис. Такі гроші варто витратити, лише якщо є: фінансова підтримка, впевненість у прибутках. Наприклад, фільм «Турист» Флоріана Генкеля фон Доннерсмарка з Джонні Деппом і Анджеліною Жолі в головних ролях за місяць прокату, за даними сайту www.multiplex.ua, зібрав \$1,6 млн, маючи 79 копій. Звісно, дистрибутор працює «другим» і навіть «третім» екраном, прокатуючи певну кількість примірників малими містами, що часом додає до зборів від 10 до 20%. Але так чи так до виробника фільму, тобто до продюсера, повертається не вся сума. «Є формула, – пояснює Олег Кохан, – що ґрунтується на реальності: 50% від прокату фільму забирає кінотеатр, а з податками виходить навіть трохи більше; 10–15% отримує прокатник, дистрибутор; плюс витрати на просування й рекламу. Продюсерові повертається від 15 до 20%, хоча об'єктивний показник – 12–15%».

Виходячи із цифри 15% і наведеної неповної суми зборів фільму «Турист», легко вирахувати, що до компанії Columbia Pictures, яка його представляла і яка своєю чергою є власністю корпорації Sony, дійшло лише \$242 тис. А бюджет був \$100 млн! І це без урахування витрат на промоцію та дистрибуцію (ще плюс \$30 млн мінімум).

Є інший варіант прокату, артхаусний, коли випускають обмежену кількість копій кінокартини. «Можна зважитися на витрати й надрукувати, наприклад, 100 примірників, – каже Олег Кохан, – вийти в широкий прокат, розраховуючи на ажіотаж, і, як наслідок, прогоріти. А можна працювати на маленькій кількості. Ми збираємося «Щастя моє» випускати у 5–10 копіях».

Прокат, звісно, не є панацеєю для нашого продюсера, котрий працює з українською стрічкою, навіть якщо вона малобюджетна чи артхаусна, адже в нас обмаль кінотеатрів, спроможних «відбити» витрати. У США, за словами Володимира Хорунжого, є 6 тис. артхаусних зал, про Укра-

їну в цьому сенсі зайве й казати. Залишається кілька варіантів: продаж прав, державний протекціонізм і копродукція. Олег Кохан каже: «Так, ринок прав існує. Але є поняття «касового розриву». Ти, як продюсер, підписуєш договір і передаєш права на прокат фільму на телеканалі, але коли покупець за це заплатить? Не відразу. Гроші за кредитом треба повертати, бо ж його ти береш у банку не під 1–2%, як у світі, а під 7–15%, а коли позика беззаставна, то під 15–20%. Тобто продюсер у таких обставинах без державного протекціонізму існувати не може».

ДЕРЖАВНИЙ ЗИСК

За словами пана Олега, в Польщі та Франції давно збагнули просту економічну річ: кінотовиробництво – бюджетотворювальна галузь. Держава, інвестуючи в кінематограф, збільшує кількість робочих місць. Фільм – це мінімум 100 людей від кінематографа. А до них долучаються суміжні професії: будівельна, текстильна, потім – кінотеатральна. Державі треба зрозуміти: екранне мистецтво є вигідним. Долар, укладений владою в нього через створення робочих місць, податків тощо в різних державних системах, дає на виході \$3,5–5 прибутку. Цікавий приклад: у Фінляндії, де живе менше 5,5 млн осіб, на кіно виділяють €20 млн. У Франції – €585 млн. «Ми перебуваємо дуже далеко навіть від теоретичної бази, не те що від практики роботи кіноринку, – пояснює Олег Кохан. – У Німеччині дистриб'ютор отримує від держави €75 тис. для просування свого фільму в прокаті: на друк копій, плакатів та всякого іншого піару. У Франції – €85 тис. У США – \$100 тис.».

Володимир Хорунжий наголошує, що продюсери не повинні сплачувати податки. Закон про це набув чинності 1 січня 2011 року. Але чи має він прив'язку до Податкового кодексу? «В останній момент між ними встигли зробити об'єднанчі моменти, – відповідає Кохан. – Тобто скасовано фіс-

кальні збори із землі й кінотовиробництва. Плюс для кіногалузі на цей рік виділили такий бюджет, як ніколи, – близько \$15 млн». Хоча сума не така й велика.

Так, у нас є певні позитивні зрушення, очевидні й для звичайного громадянина. Це несподіване відновлення Одеського кінофестивалю за державного сприяння, запуск програми з відкриття кінотеатрів у маленьких містечках України, закінчення багаторічної роботи з відновлення кінофабрики для друку плівки, завершення трирічної праці над фільмом Михайла Ілленка «Той, що пройшов крізь вогонь». У цю картину, як уже писав **Тиждень** (див. №4, 2011), держава вклала близько 10 млн грн. Ще 6 млн додав центр «Інсайт-Медіа». «Мені завжди було цікаво працювати над повнометражними проектами», – усміхається його генеральний продюсер Володимир Філіппов. І додає: «Без державного протекціонізму працювати цілком можливо. Але є одна поправка: з малобюджетними чи телевізійними проектами. Повнометражної картини без такої підтримки чи держзамовлення виробити неможливо». Слова фахівця підтверджує його власний досвід – продюсований ним серіал «УВД» вдало реалізували на кількох телеканалах. Без державного фінансового сприяння обійшлися й кілька малобюджетних фільмів, які вийшли нещодавно, – «Люблю і крапка» одесита Валерія Ямбурського й «Аня, Вол-

га, рок-н-рол» киянина Костянтина Коновалова. Останню стрічку взагалі знімали за профспілкової підтримки, майже без грошей, однак це не завадило їй бути представленою на цьогорічному Берлінському кінофестивалі. «Попри сумнівні перспективи комерційного успіху, – підсумовує Володимир Філіппов, – треба зрозуміти, що, по-перше, ці картини є серйозними заявками щодо майбутніх робіт, а, по-друге, наш бізнес – не базарний, коли сьогодні ти вкладаєш гривню, щоб завтра отримати 1 грн 20 коп.».

годні ти вкладаєш гривню, щоб завтра отримати 1 грн 20 коп.».

ЗА СВОЇ?

«Продюсер ніколи, ніколи не дає своїх грошей, – стверджує Володимир Хорунжий. – Це робить інвестор. Плутати одне з іншим означає бути на прямій дорозі до прірви».

Сьогодні показує: справді розумніше залучати гроші сторонніми джерелами, а не вкладати свої, активно штурмуючи двері Держкіно. Але треба усвідомлювати можливість і власних зусиль. Бо, як каже партнер пана Філіппова продюсер Андрій Суряко, «час бізнес-існування картини – п'ять-сім років». «Зазвичай, – додає він, – ведуть не один проєкт, бо це досить ризиковано. У нас тепер їх шість: якийсь буде комерційно прибутковим, якийсь – ні». Головне – постійно працювати. «Продюсер зараз повинен просто займатися своєю професією, – каже Кохан. – Шукати і знаходити; створювати маленькі, п'ятихвилинні фільми, займатися дебютами, анімацією, повним метром – усім. Не варто чекати манни небесної. Але, щоб називатися продюсером, потрібно бути конструктивним, харизматичним, аргументованим, упевненим у своєму баченні майбутнього фільму й водночас одержимим». Чому й заради чого – інше питання.

«Переконай, – дає пораду Володимир Хорунжий, – сценариста зробити розширену версію сценарію сторінок на шість-сім. Потім – інвестора виділити гроші. Збери знімальну групу і фільмуй. Ось робота нормального фахівця. І роби це не за мільйони доларів, а за сотні тисяч. Ідея має виходити з того, чого хоче глядач і вимагає час, епоха».

Якість продукту визначається лише у два способи: фестивалним успіхом або зборами від показів. Якщо ти знімаєш касове кіно, продемонструй бокс-офіс прокату, підтвердь успіх реалізації фільму на внутрішньому чи міжнародному ринках. Якщо займаєшся авторським – призи. Глобальним питанням лишається одне: як ми можемо інтегруватися у світовий кінематограф і в який сегмент? Кожен продюсер вибирає свою стратегію сам. ■

ФУТБОЛ БЕЗ ПРИСТРАСТІ - НЕ ФУТБОЛ!

5

ПРЕДСТАВЛЯЄ

Щотижневий футбольно-аналітичний проект.

Завдяки унікальній високотехнологічній системі 3D моделювання ORAD, глядачі мають можливість «зупинити час»

і проаналізувати ключові моменти матчів української Прем'єр-ліги, а також найбільш резонансних поєдинків Європи та світу.

Відтепер ми знатимемо відповіді на питання про правомірності карток, наявність офсайдів та законність призначених пенальті.

УКРАЇНСЬКІ ПРИСТРАСТІ

ЩОПОНЕДІЛКА

21:30

В епіцентрі – ЛЮДИНА

Російський режисер і кінодраматург Александр Міндадзе про роботу над стрічкою «В суботу» і про те, чому він знімає тільки за своїми сценаріями

Спілкувалася
Катерина
Барабаш,
Росія

Новий фільм Александра Міндадзе «В суботу» розповідає про один день містечка Прип'ять, що стало сумнозвісним після 26

квітня 1986 року. Для його героїв наближення смерті як удав для кролика – вона паралізує, немов у страшному сні, коли моторно й хочеться бігти, але чомусь стоїш прикутий до землі. Стрічка з'явилася на екранах на 25-річчя трагедії, хоча задумана була давно. У лютому вона брала участь у конкурсі Берлінського кінофестивалю. Александр Міндадзе, один із найцікавіших російських кінодраматургів, кілька років тому взявся сам ставити фільми за своїми сценаріями. Його перша режисерська робота – «Відрив», що також побував на Берлінському конкурсі й також розповідає про трагедію – авіакатастрофу.

У.Т.: Думка про фільм на тему Чорнобиля спала вам через 20 років після трагедії. Може, було приховане бажання розвінчати якийсь міф? Адже в нас будь-яка катастрофа обростає величезною кількістю доміслів.

– Ні, було лише бажання показати зовсім маленьку людину в момент цілковитого зламу її життя. Живе така собі людина-шістка, дрібний-дрібний партійний працівник районного масштабу, колишній барабанщик місцевого музичного гурту. Усе її життя – ланцюжок нікчемних подій. Потихеньку спивається, у неї червоні від пияцтва очі, напевно, хвора печінка, бігає через силу, із задишкою. Але коли стається лихо, відкриваються досі не бачені сторони життя.

У.Т.: Дайте, будь ласка, визначення стану героїв вашої стрічки, які вже знають про аварію, проте не можуть звідти втекти, погрузнувши в якихось дрібницях? Це безшабашність? Безвідповідальність?

– Для мене це метафора того стану, коли ти ніби живеш у якійсь обмежених ситуаціях, але все одно не можеш звідси втекти, тебе засмоктує, заворожує, заморочує, сповільнює твій хід, на ногах пуга, а дрібниці, на які раніше й уваги не звернув би, розквітають яскравими барвами. Вони стають непереборною перепорою: то каблук зламався, то паспорт забув, то раптом сів за барабан і захопився, то накупив портвейну, а кинути шкода. І всі ці речі поступово витісняють страх. Герой хоче бігти, але не може, щось не пускає, а потім – та пішло воно все, нікуди не поїду! Це парафраз нашого ментального стану.

ФОТО: AP

У. Т.: У фільмі є один дуже важливий, якщо навіть не найважливіший, персонаж – реактор, показаний абсолютно диво-вижно. Він такий тихий і страшний, що я майже розумію людей, які стояли дивилися на нього й не могли втекти, ніби загіпнотизовані.

– Це був дуже делікатний момент – як показувати реактор. Спочатку ми вирішили, що не буде жахів, полум'я в кадрі, смертей. Коли все це демонструється крупним планом, не страшно. Страшно, коли реактор удалині, на тому березі річки, тихо горить на горизонті. А люди стоять на мосту й заворожено дивляться. Потім цей міст назвали мостом смерті – ніхто з тих, хто стояв на ньому того дня, не вижив, там виявився якийсь згусток радіації. У цьому кадрі реактор створений за допомогою комп'ютерної графіки. А епізод, де герой бачить його з близька, дивлячись на нього з човна, ми знімали знизу, спеціально йому копали – так справді цей смертоносний реактор має страшніший вигляд.

У. Т.: Мабуть, багато що залишилося засекреченим? Були труднощі з добуванням інформації?

– Ні, нічого засекречено не було. Усе необхідне для сценарію я знаходив у відкритому доступі – на той момент уже багато опубліковано спогадів, стенограм, доповідей. Але розумієте, мені ж не потрібні були якісь справді секретні дані. Мене мало цікавила інформація, що якраз і могла бути засекречена. Звісно, я вважав своїм обов'язком вивчити все, як кажуть, із запасом міцності, але інтерес для мене становила лише приватна поведінка людини. Що може бути секретного в тому, що вона купує квіти, танцює на весіллі, п'є портвейн тощо? Цілком житейська історія.

У. Т.: Важкий матеріал ви обрали. Насамперед з емоційного погляду.

– Так, важкий. Звичайно, мені довелося вивчити безліч документів, поговорити з величезною кількістю людей, але, врешті-решт, для стрічки було не так і важливо, хто під час випробування реактора натиснув не на ту кнопку, хто винен, хто як поведився. Фільм про інше –

про людину, яка опинилася в цей момент у центрі трагедії. І з цього погляду матеріал справді дуже важкий. Недарма сценарій давався так нелегко. Я починав, кидав, не знав, що з ним робити, знову починав.

ХУДОЖНЄ ОСМИСЛЕННЯ ЦЬОЇ КОЛОСАЛЬНОЇ ТРАГЕДІЇ ЩЕ ПОПЕРЕДУ. АЛЕ Я НЕ ВПЕВНИЙ, ЩО МИ КОЛИСЬ ОСТАТОЧНО ЗРОЗУМІЄМО, ЩО ТРАПИЛОСЬ НАСПРАВДІ

БІОГРАФІЧНА НОТА

Александр Міндадзе
Народився в Москві 1949 року. Освіту сценариста здобув у Всеросійському державному університеті кінематографії імені С. Герасімова. Працював секретарем у суді. У кінематографії від 1972-го (вийшов фільм за його сценарієм «Повернення катера»). Працював із режисером Вадимом Абдрашитовим. Режисер стрічок «Відрив» та «У суботу», автор сценаріїв фільмів «Слово для захисту», «Полювання на лисів», «Парад планет», «Плюмбум, або Небезпечна гра», «Космос як передчуття» та інших. Лауреат численних премій («Ніка», «Золотий орел», «Срібний ведмідь», приз «Золота медаль Сенату» на Міжнародному кінофестивалі у Венеції тощо).

У. Т.: Вам так важко давався саме цей сценарій чи ви взагалі важко пишете?

– У молоді літа було легше, з роками стало важче.

У. Т.: Дехто, навпаки, руку набиває з віком – і все вже простіше.

– Універсальних рецептів тут немає. Але ж я, коли працюю над сценарієм, виконую подвійну роботу – пишу не просто літературну основу, а вже екранну версію. Так мені потім знімати легше. Певна річ, звичних трудностей не уникають все одно, але якщо ти болісно проживаєш фільм ще до зйомок, вважай, що в голові в тебе він уже знятий.

У. Т.: Але коли ви ще не знімали кіно як режисер, тоді вам не треба було настільки проживати весь фільм?

– Хоч як дивно, потрібно. Я давно відчуваю це в собі, ще з «Параду планет». Коли в мені це остаточно виросло й зміцніло, почав знімати сам. Але знімати я можу лише за своїми сценаріями, тобто тільки виношене і прожите. Інтерпретація чужого – величезна проблема. Не впевнений, що вона для мене вирішувана. Хтось уміє, я – ні. Адже якщо ти знімаєш за чужим сценарієм, то мусиш його зробити настільки своїм, що це має розквітнути.

У. Т.: Ваші фільми вельми неблагослівні – і «Відрив», і «В суботу». Вам здається, що кіно – це така собі антипроза, де кожне зайве слово може виявитися згубним?

– Я думаю, що кіно – це радше антитеатр. Спробуйте вкласти покадрово якийсь хоро-

ший фільм. Приміром, «Амаркорд». Тільки не розповідаючи, хто де стоїть і що каже, а на рівні емоцій. Вийде справжнісінька проза. А ось репліки з прозового твору в кіно іноді справді мають жахливий вигляд. Те, що написано й читається нормально, на екрані може звучати дуже неприродно. Кінодіалог – це ціла окрема історія. Але при цьому скільки чудових стрічок, побудованих на розмовах. Наприклад, фільми Бергмана. «Сцени з подружнього життя» – самі розмови, а яка краса! Одне слово, все залежить від жанру й поставленого завдання.

У. Т.: Повернімося до нової стрічки: ви так добре вивчили матеріали про Чорнобиль, стільки душі й сил у нього вклали, що у вас, напевно, склалася своя думка стосовно трагедії на реакторі. Чи побачили за цей час щось таке, чого до вас ніхто не помічав і не зрозумів?

– Думаю, що всі дослідження цієї проблеми ще попереду. І буде ще й художнє осмислення цієї колосальної трагедії. Але я не впевнений, що ми колись остаточно зрозуміємо, що й чому трапилося насправді. Більшості людей, які так чи інакше пов'язані з цією історією, вже немає. Когось покарано, хтось відсилав. Хто припущався технічних помилок, нам відомо. Як і те, що реактор не був пристосований до виконання деяких відведених йому функцій. Але яке співвідношення суто технічних неполадок і так званого людського фактора, ми не знаємо і, думаю, навряд чи колись дізнаємося.

У. Т.: Ви показували стрічку в Берліні, напевно, спостерігали за реакцією іноземного глядача. Вас щось здивувало в ній? Чи, може, щось обурило?

– Можу впевнено сказати, що тема Чорнобиля для західного глядача цікава. Утім, я це знав ще до того, як взявся за фільм. Але цікавить вона його не з того погляду, з якого мене, – як тло, на котрому висвітлюються найнесподіваніші якості людини, а тільки як катастрофа, ядерна аварія. Тобто якби я зняв на цю тему фільм-катастрофу з усіма наслідками, глядача це потішило б значно більше. ■

Ханна, Жанна, манна

Нежіноче кіно про жінку

Несподівано й захопливо дивитися, як людина спершу береться за Шекспіра, потім за Другу світову війну, а тепер за постмодерний екшн на кшталт Борна, «Оселі зла» чи коміксів про супергероїв, котрі, звісно, мають у шафі цілу сім'ю скелетів. Англієць Джо Райт стрічкою «Ханна» зробив черговий семи-мільний стрибок у своїй кар'єрі, перелетівши з одного вагона-жанру в інший без жодного тамування подиху. Як крутий супермен, за секунду скинув вікторіанський костюм, під котрим, виявляється, вже був давній військовий мундир, а під тим – ще один, сучасний. Яке наступне вбрання? Футуристичне?

Герой цього режисера статево незмінний. Як і в попередніх його фільмах, це жінка, котра два століття тому вийшла на перший план людства з допомогою Жорж Санд і Гюстава Флобера, а в ХХІ-му, з огляду на шалену акселерацію, отримала оманливо-незайману дівочу зовнішність Сорші Ронан. Як казав один із персонажів фільму «Крізь терни до зірок», у цій дівчинці є сила робота. Персонаж Сорші володіє айкідо, зі снайперською вправністю стріляє з пістолета й лука, знає безліч мов і не має того, чого їй хотіли позбавити її експериментатори, – почуття страху. Вона ідеальна зброя і водночас досконала бездушна машина, жертва не так досліду, як сучасного розвитку світу, де матерія переважає над духом, а знання замінюють віру. Не дивно, коли героїня не вірить ні в що, хоча це не її вина – батько навчив дочку всього, але про Бога не проронив ані півслова. Цілком можливо, навіть швидше за все, Джо Райт і не мав саме цього на увазі. Та саме те й наділяє гарний художній твір позачасовою цінністю, що він утворює з маленьких, не вельми помітних окремих шматочків важливе, значуще ціле. Динамічний і красивий екшн Райта жанрово одноденний. Проте він

«Ханна».
У кінотеатрах
України від
28 квітня

часного розвитку світу, де матерія переважає над духом, а знання замінюють віру. Не дивно, коли героїня не вірить ні в що, хоча це не її вина – батько навчив дочку всього, але про Бога не проронив ані півслова. Цілком можливо, навіть швидше за все, Джо Райт і не мав саме цього на увазі. Та саме те й наділяє гарний художній твір позачасовою цінністю, що він утворює з маленьких, не вельми помітних окремих шматочків важливе, значуще ціле. Динамічний і красивий екшн Райта жанрово одноденний. Проте він

Анонси 21 квітня – 22 травня — 28 квітня – 4 травня — 30 квітня, 18:00

«Картина світу. Вільний погляд»

Музей «Шоколадний будиночок»

Масштабний арт-проект презентує глядачам творчість відомих українських митців. Серед них Ілля Чичкан, Арсен Савадов, Оксана Мась, Олег Кулик, Девід Датун, Сергій Братков та Христина Катракіс. Виставка об'єднує живопис, фотографію, інсталяцію та відеоарт представників різних напрямків сучасного мистецтва — від трансавангарду до поп-арту. Перед глядачем постає глобальна картина світу, в якій прочитується заклик переосмислити реальність, бути вільною людиною і не піддаватися стереотипам.

Конкурс молодих піаністів

Київський будинок учених (Київ, вул. Володимирська, 45а); Національна філармонія України (Київ, Володимир- ський узвіз, 2)

Міжнародний конкурс, присвячений пам'яті одного з найвидатніших піаністів минулого століття, киянина за походженням Володимира Горовиця, влаштовують від 1995 року. Перемога в ньому — «золотий ключик» для початківців. Цього разу відбудуться змагання у групі «Горовиць-Дебют» та Молодшій групі. Змагатимуться 83 музиканти з України, Білорусі, Британії, Канади, Китаю, Латвії, Молдови, Німеччини, Польщі, Росії, США, Франції, Швейцарії та Японії.

Фестиваль грузинської культури

Будинок офіцерів (Київ, вул. М. Грушевського, 30-1)

Пісні й танці грузинів такі ж багатогранні, як їхня природа й побут. Неповторність своєї культури продемонструють за допомогою хореографії та вокалу ансамбль «Іберієлі» та відомі співаки — Софіко Халваші, Нека Себіскверадзе та Давід Арчвадзе. Танці-бої на мечех та з ножами, гарячі і заморожені, що переплітаються із елегантичними жіночими виходами та химерною грою зі світлом й костюмами. У межах свята буде презентовано фотовиставку «Грузинська мелодія гір».

CD

Unkle. «Another Night Out»

Джеймс Лавель не знає спочинку – в один день із виходом міні-платівки «Only the Lonely» перевидає альбом 2010 року «Where did the night fall» із бонус-диском «Another Night Out», повним новинком. Серед вокалістів – Гевін Кларк, Катріна Форд, Джоел Кадбері, Марк Ланеган та Нік Кейв, чий хрипливатий вокал ідеально поєдналися з гранжевою гармонією треку «Money and Run». У цьому релізі Unkle помітно змінює вектор, виводячи слухача із пластикових коробок клубів на лісові галявини шаманських вогнищ.

Foo Fighters. «Wasting Light»

Як і любов, що не вмирає, а набуває іншої форми, зірки не гаснуть, а створюють нові проекти. Гурт колишнього «нірванівця» Дейва Гроула випустив сьомий альбом, що вперше в історії Foo Fighters зміг очолити хіт-паради США, Великої Британії, Австралії, Німеччини, Бельгії та інших країн. Цю платівку музикант назвав найважчою за всю історію формації. Окрім нього в записі брали участь інші учасники гурту Nirvana – басист Кріст Новоселіч та гітарист Пет Смір. Критики відзначають, що нарешті Foo Fighters досягли «свого» звучання.

Hugh Laurie. «Let Them Talk»

Виконавець ролі Доктора Хауса, комік, сценарист, шоумен і письменник Г'ю Лорі представив дебютний блюзовий альбом «Let Them Talk», – мабуть, апелюючи до критиків. Митець визнав з іронією, що він не чорношкірий житель Алабами, а білий англієць із середнього класу, який «відкрито зловживає музикою та міфом про американський Південь». Г'ю виконав головні вокальні партії, грав на гітарі та фортепіано. В записі взяли участь Том Джонс, Ірма Томас та Доктор Джон.

породжує надбудову роздумів, які й продовжують йому життя на певний час.

«Ханна» – це сукупність форми й змісту часів пост-модерну. Нового не буває апіорі. Все складається з уже вигаданого. Так і цей фільм, де поєднано кінгівську сюжетну червону нитку «Тієї, що породжує вогонь», політичні ігри спецслужб у дусі Роберта Ладлема й безвихідь Філіппа Діка. Але поза тим – парадокс: маємо цілком симпатичне кіно.

Ярослав Підгора-Гвиздовський

1 травня, 10:00**«Мертвий півень»****Дворик львівської ратуші (Львів, площа Ринок)**

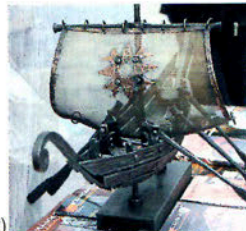
У перший травневий день є нагода прокинутися з «Мертвим Півнем» і послухати композиції цього гурту з альбому «Радіо Афродіта» (так називалася короткохвильова радіостанція УПА, організована влітку 1943 року). Новий інді-партизанський проект містить переспів майже забутих хітів ХХ століття. За словами самих митців, «це спроба реконструкції того, що було знищене. Уряди, президенти й імперії зникають, музика та правда залишаються». Цього разу спільно з «Мертвим Півнем» прокидатиметься вінницький фолк-рок-гурт «Очеретяний кіт».

3 травня, 16:00**Зустріч із Сіуте Ах****Книгарня «Є» (Київ, вул. Лисенка, 3)**

Литовська письменниця і художниця, відома як засновниця майстерень для батьків та дорослих «Човники мистецтв», де охочі можуть поспілкуватися із дитячими авторами, живописцями та іншими яскравими людьми, презентує нову дитячу книжку «Амброзій, Мурчик і Янгол», перекладену українською, а також проведе майстер-клас із малювання. Згадайте книжку починалась із випадкової плями фарби, що переросла в малюнок, а потім у серію веселих оповідок. Багато інших невідповідних таємниць можна дізнатися за зустрічі з майстринею.

6–8 травня**Свято чарівників молота й горна****Майдан Шептицького (Івано-Франківськ)**

Упродовж трьох днів триватиме IX Міжнародний фестиваль «Свято ковалів-2011». Свою вправність продемонструють понад 300 віртуозів цього ремесла з усього світу – Австрії, Бельгії, Норвегії, Польщі, США, Фінляндії, Швеції та інших країн. Окрім експозиції кутих фігур глядачам покажуть майстер-клас школи традиційного ковальства Богдана Попова. У межах дійства українські учасники разом із іноземними колегами створять із металу декоративну композицію на честь 350-річчя міста, яке івано-франківці святкуватимуть наступного року.

Увічливість королів

На данських кронах викарбувано зображення королівських корон. Ця країна, як відомо, й досі монархія. Хоча її жителі вважають себе демократами й нагадують, що Конституція з'явилася в них іще 1849 року. Схоже, відтоді всі тамтешні королі й принци, трохи соромлячись свого аристократичного походження, намагаються поводитися якомога простіше, зрештою, як і всі їхні співвітчизники.

ПРИСТАНЬ ДЛЯ ПРОГУЛЯНОК

Назва данської столиці, заснованої 1167 року, перекладається як «торговельна пристань». У центрі Копенгагена, звісно ж, є міська ратуша. Від Ратушної площі починається Строгет – найдовша й найдовша пішохідна зона (Stroget данською мовою означає «прогулюватися»). Назва ця ніде не фігурує на картах. До прогулянкового ареалу належить кілька вулиць старого міста, які

Країна-музей худпрому

Данське прикладне мистецтво відоме всій Європі. Його зразки можна побачити в Музеї художньої промисловості, де стільці й столи минулого століття сусідують, приміром, із лампою не такої вже й давньої дизайнерської роботи – 1995 року

ненав'язливо перетікають одна в одну. Як і годиться пішохідній зоні, Строгет усянений кав'ярнями й ресторанами, сувенірними крамницями й розкішними бутиками. Тут, як ніде, життя пульсує цілодобово й повітря просякнуте святком, що його створюють клоуни, вуличні музиканти та й просто численні усміхнені перехожі.

Квартали обабіч Строгету відкриють чимало цікавого: це й ансамбль старовинного Копенгагенського університету, й чис-

Копенгаген поєднує роялістські традиції, притчевість казок Андерсена та вишукану європейську архітектуру

Автор:
Ігор Потоцький

ШЛЯХ СОЛДАТИКА.
Канал, яким плів у паперовому кораблі герой Андерсена

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ.
Заможні данці віддають перевагу велотранспорту

РАТУША.
За мерією починається Строгет – прогулянокова зона

ленні середньовічні церкви, й затишні, хоч і децю багатолюдні площі, й вузькі старовинні вулички, де, якщо вірити місцевим легендам, мешкають привиди.

ЗАКОН ВВІЧЛИВОСТІ

На земній кулі небагато таких доброзичливих людей, як данці. Спілкуватися з ними легко. Зокрема, столичні жителі завжди поводяться спокійно й незворушно. А перебалакуватися прибудраються навіть іздахи на ве-

лосипедах, яких у Копенгагені понад 400 тис.

Данці – лідери серед найбільш законослухняних народів світу. Своїх поліцейських вони поважають за непідкупність. Прогулянка нічним Копенгагеном може загрожувати туристові хіба що зустріччю з підпилним хіпі, який попросить копійчину на чарку. Однак і в ньому ви не відчуєте агресивності: навіть під кайфом данський безхатько залишається ввічливим, як принц.

ДІВЧИНА ТЕМПЕРАТУРИТЬ

Будинок міської управи Копенгагена примітний оригінальним термометром. У гарну погоду там з'являється постать дівчини на велосипеді, а в негоду – з парасолькою в руках.

ХРІСТІАНІЯ

У Копенгагені від 1970-х років у окремому кварталі діє колонія хіпарів – вільне місто, «держава у державі» зі своїми неформальними законами, облаштована в колишніх військових казармах. Тут діє кілька арт-галерей та концертних зал. Є чимало крамничок, де крім екологічних продуктів, книжок, аудіодисків продають також марихуану, взагалі-то заборонену в Данії.

ІСТОРИЧНА ВАРТА
Біля королівської резиденції
Амалієнборг

ФОТО: AP

ФОТО: MICHAEL KANSTRUP

Але злидарі тут рідкість. Натомість у Данії чимало заможних людей. Статок для цієї країни – звична річ. Хоча поведуться її жителі досить скромно. І діти їхні їздять до школи громадським транспортом, а не батьківськими автівками.

Водночас у них доволі висока самооцінка: данці вважають, що в них чимало чеснот і майже немає недоліків. Зрештою, підстави для цього є. Вони методичні, як німці, й урівноважені, як шведи. І змогли зробити свою країну багатою та процвітаючою. Інфляція в Данії незначна, економіка сильна.

Ганс Госен, інженер і книголюб, який зібрав у себе в бібліотеці майже всі першовидання книг Андерсена, нагадав нам хрестоматійну історію про своїх співвітчизників. Коли нацисти 9 квітня 1940 року окупували Данію, вони зажадали депортувати всіх місцевих євреїв. Король Крістіан X і данський уряд відмовилися виконати ультиматум. У серпні 1943-го німці ввійшли до Копенгагена й заарештували монарха. І тоді всі данці влаштували акцію порятунку єврейського населення: поночі його переправляли човнами до нейтральної Швеції.

Українців данці вважають добрими й трохи навіженими. І не розуміють, чому в нас третина населення живе за межею бід-

ПАРК «ТІВОЛІ».
Вечорами тут сяють понад
100 тис. ліхтариків

ФОТО: MICHAEL KANSTRUP

ності. Але зайвих запитань не ставлять – не звикли втручатись у чужі справи.

У ПАПЕРОВОМУ КОРАБЛИКУ

Хто полюбляє сюжети Ганса Христіана Андерсена, буде щасливий, коли опиниться в його рідному місті. Побродить Новою Королівською площею, роздивиться зусбіч чудовий готель «Англетер», що з його вікна казкар бачив ковзанку, яку потім описав у «Сніговій королеві».

Поруч із цією площею розташований один із найелегантніших районів Копенгагена – Ньюхаун, Нова гавань. Мальовничий канал завдовжки з кілометр і завширшки 15 м тут прокопали ще 1671 року, щоб підвести води Ересунської протоки, яка відділяє Данію від Швеції, до Нової Королівської площі. Уздовж цієї водойми опатно шикуються акуратні кольорові будиночки й гарні вітрильники. Схоже, саме цим маршрутом плыв у паперовому кораблику стійкий олов'яний солдатик. Канал придасться й нам: у районі чимало туристських ресторанів і кафе, щоправда, доволі дорогих. Зате на будинках № 20 і № 67 можна прочитати, що тут у різні роки жив і творив Ганс Христіан Андерсен.

Після прогулянки каналом і вздовж набережних доречно вийти до чудової королівської ре-

зиденції Амалієнборг – ансамблю з чотирьох однакових будинків, що оточують восьмигранну площу, де застигла кінна статуя короля Фредеріка V. Тут відбувається ритуал зміни палацової варти. Саме звідси починав ходу в «нових шатах» андерсенівський Голий король.

ПАЛАЦИ БЕЗ ПОЦІЛУНКІВ

«Тіволі», відкритий ще 1843 року, – один із найвідоміших парків розваг у Європі. У ньому вечорами виблискують більш ніж 100 тис. електричних ліхтариків. Один з адреналінових атракціонів тут – звивиста й перекручена американська гірка «Демон». Починаючи з весни кілька разів щотижня в «Тіволі» влаштовують барвисті феєрверки.

Окрасою Копенгагена є також Кругла вежа із золотою емблемою на фасаді. Її споруджено 1642 року для розміщення астрономічної обсерваторії університету. Висота будівлі – 36 м. Нагору веде цікавий спіральний підйом завдовжки 209 м. Із неї відкривається чудова панорама столиці Данії.

Навряд чи кому в прогулянках Копенгагеном вдасться оминути й перлину місцевого роялізму – замок-палац Росенборг (1632 рік). Він завмер в оточенні невеликого парку й пишається своєю Музеєм данських королів із колекцією фамільних монарших

МОНАРХІЯ НА КОНІ.

Статуя Фредеріка V, який заснував Академію мистецтв

коштовностей та чудовою художньою експозицією. Також кілька годин поспіль можна провести, не помітивши цього, в Новій Карлсберзькій гліптотеці – великому зібранні скульптур і каменів.

Копенгагенські вулиці не схожі одна на одну, як і характери жителів головного міста Данії. Елегантні літні дами безконфліктно живаються зі студентками в порваних джинсах, хіпі – з яйцеголовими япі. ■

ВАРТО ПОБАЧИТИ:

Амалієнборг – ансамбль королівської резиденції.

Музей кораблів вікінгів демонструє торговельні й бойові судна, підняті археологами з дна фіорду Роскілде. Туристів катають на їхніх сучасних копіях.

Нова Карлсберзька гліптотека – музей шедеврів скульптури та гліптики єгипетського, грецького, етрусського й римського мистецтва, прекрасні роботи французьких художників та скульпторів, а також картини данського золотого віку. Є і просторий зимовий сад із сучасними статуями.

Статуя Русалоньки зображує відомий персонаж казки Андерсена. Її встановлено у воді поблизу берега, в морському порту. Один із символів Копенгагена. У багатьох містах Данії є її копії.

МАНДРІВНИКОВІ НА ЗАМІТКУ

Зменшити витрати на дзвінки в роумінгу можна, скориставшись послугою TravelSIM. Вартість вихідних дзвінків із Данії – від \$0,49 за хвилину. Новий внутрішньомережний тариф (для клубу користувачів Тревел-Сімкі) дає змогу спілкуватися по \$0,29 за хвилину між абонентами мережі TravelSim у 74 країнах. Водночас немає абонплати й плати за з'єднання. Мінімальний стартпакет (із \$5 на рахунок) обійдеться в \$14. Пункти продажу є в усіх областях України. Додаткову інформацію про послугу роумінгу дізнавайтесь на сайті: w.TravelSi.ua або за тел. (044)223-8008.

КВІТЕНЬ

Хоч і знаю, що справжня весна в наших широтах починається лише у квітні, а все одно щороку найвіщо чекаю її ще в березні. Та ось вона нарешті настала й поступово розгортається Україною. Спершу розквітає Закарпаття, хоч на гірських хребтах поруч іще панує зима. Коли їдеш потягом до Києва з Ужгорода, де вже рожевіють сакури, засніжені перевали мають нереальний вигляд. Потім теплішає на півдні: гарячі жителі Одеси поспішають зустріти весну у футболках, хоч із моря ще повіває холодний вітер. Перед Великоднем нарешті забував і Київ. А коли поїхати на Сіверщину, то наступного тижня прихід весни можна буде побачити ще раз. Країна в нас велика. ■

Дмитро Губенко

ЗЕЛЕНИЙ СЕРПАНОК

Цього дива я чекаю-виглядаю, мабуть, років від трьох. Триває воно день-два, не більше. Ще вчора ліс здавався темним сіро-коричневим масивом із ледь окресленою графікою стовбурів і гілок, а сьогодні наче хтось накинув на нього ніжно-зеленкуватий вельон. Це ще не листочки – напнуті бруньки з тоненьким краєчком, ніжним і беззахисним. І водночас упертим, із непереможною вірою, що, попри нічну холоднечу й крижані вітри вдень, весна прийшла. В місті ж дивився знизу на каштани – лише натяк на майбутнє буяння, а з восьмого поверху – веселі долоньки з розчепреними пальчиками-листочками. З Великоднем! ■

Олена Чекан

ВЕЛИК ДЕНЬ І ВЕЛИКА НІЧ

У наших західних слов'янських сусідів – поляків, словаків і чехів – свято Пасхи має назву Велика Ніч. Щось магичне є в цьому цілонічному очікуванні чуда Воскресіння, коли виходимо з кошиками їжі до церков, вслухаємось у такі прості й глибокі слова літургії, віримо в це диво. Натомість, коли сходить сонце й радісно поспішаємо на враїшню учту, відчуваємо, що настає оцей Велик День, обов'язково сонячний, весняний. Розумієш, що добро таки мусить перемогти, наповнюєшся енергією на бурхливе літо й відчуваєш потребу в цьому Воскресінні, без якого весна не була б такою щирою й повноцінною. ■

Роман Кабачій

Дмитро Вовнянко

Ігор Кручик

Жанна Безп'ячук

А ЯК ЖЕ МИ?

Ситуація дріб'язкова: зламався CD-ROM у ноутбучі. Перший сюрприз – відразу: майстер, до якого зазвичай звертався, був спрощенцем і крім мене обслуговував кілька фірм. Від 1 квітня він працює в одній із них системним адміністратором, тож на клієнта тепер часу не має. Гаразд, знайшов іншого фахівця. З'ясувалося, що програвач мертвий, треба міняти. Магазины запчастинами до ноутбуків не торгують. Їхати до ремонту бракує часу. І, як завжди в таких випадках, усі дороги привели в заповітне місце – на радіоринок. До базарів вони лежать щоразу, коли треба купити гудзика, шнурок до черевика чи ліхтарик на машину. А тепер зважте: саме в цій країні урядовці обіцяють, що до кінця року зникне спрощенець. ■

ОДНОРУКИЙ БАРАБАНЩИК

Давно симпатизую рок-гуртові Def Leppard. Але тільки нещодавно я довідався, що там на ударних грає однорукий барабанщик. Професіоналізм – річ цікава й уперта. Той, хто щиро любить справу, береться за неї навіть тоді, коли це здається неможливим. І годі зрозуміти, жертвовність це чи гандж. Із цієї, мабуть, опери і глухий композитор Бетховен, і навіть безногий льотчик Маресьєв. Але, з іншого боку, хай у барабанщика відросте хоч вісім рук, він нічого не вартий без таланту й розуміння базисних фахових нюансів. Усім чогось може бракувати. Та профі, мабуть, – це той, у чий роботі його особисті проблеми й недоліки (чи, навпаки, суто приватні тріумфи) абсолютно непомітні. ■

СПРИНТ

В українського відчаю бюрократично-паперові ніжки, він ходить і бігає на цих кволих корупційних, казуїстично-абсурдних кінцівочках. В українського відчаю короткозорість, через яку лінія горизонту розмита й туманна, і на ньому не розгледіти ніякої конкретики, а під ногами не розрізнити калюж і камінців. В українського відчаю втомлені ручки, які через спрацьованість не тягнуться до музичних інструментів і пензлів, а шукають вечірнього спочинку. Але чи далеко можна зайти на паперових ніжках з утомленими руцями? Такий відчай ніколи не наздожене зігнутого чоловіка, що, спираючись на костур, повільно простує канівським козацьким кладовищем під Чернечою горою. І це дарує величезну віру, надію і впевненість у всьому. ■

Покриття
187 країн, в мережах GSM та 3G

Взяв з собою за кордон свій мобільний телефон? і ДЗВОНИТИ будеш всім? Тоді для тебе ТревелСіМ!!

Безкоштовні вхідні
в 76 країнах, в т.ч. Туреччина, Єгипет та 43 країни Європи

Вихідні дзвінки в 122 країнах в межах \$0,29-\$1,00

Акційні ЄвроСМС з Європи \$0,15
Акційні ТурСМС з Туреччини \$0,29

Варіанти поповнення
всі можливі

Тревел Тариф: \$0,29 між абонентами мережі ТревелСіМ із 74 країн світу

Зручні послуги:
Передзвоніть Мені,
Переказ Коштів,
Локатор тощо

USA+Canada no problem!
пакет GSM-1900 з супер-тарифом:
вхідні \$0,00 вихідні \$0,45

Точки продажу
у всіх областях України та в мережах партнерів

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,39	0,00	Кіпр	0,29	0,00	Туреччина	0,49	0,00
Бельгія	0,49	0,00	Латвія, Литва	0,39	0,00	Угорщина	0,59	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Мальта	0,49	0,00	Фінляндія	0,39	0,00
Велика Британія	0,39	0,00	Німеччина	0,49	0,00	Франція	0,49	0,00
Греція	0,39	0,00	Польща	0,39	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Росія	0,45	0,00	Чехія	0,55	0,00
Іспанія	0,49	0,00	Словаччина	0,55	0,00	Швейцарія	0,49	0,00
Італія	0,49	0,00	Таїланд	0,85	0,25	Швеція	0,39	0,00

довідка та інформація про точки продажу:
(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001
w.TravelSiM.ua

Додаток на збільшення: УТТ-00-1836 від 2.01/2007 та НТТ-03-1568 від 4.12/2003 м.к.м.н. ЕРДЗ

Тарифи станом на 22.04.2011 р.

U.T.T. & C.S.C. since 1986

Ліцензія: НР № 0900-м від 19.05.2005

7:30, 8:30, 18:30, 20:30, 22:30

ДЕНЬ CITY

НОВИНИ ТВОГО МІСТА

www.city-tv.kiev.ua